Banca Națională a Moldovei

RAPORT ANUAL

2002

C U P R I N S

1. Situaţia economică a Republicii Moldova **3**
Economia mondială în anul 2002 3
Sectorul real 6
Evoluţia preţurilor şi a nivelului de trai al populaţiei. 12
Situaţia financiară 13
Balanţa de plăţi 16
Datoria externă 23
2. Activitatea Băncii Naţionale a Moldovei 27
Realizarea politicii monetare în anul 2002 27
Obiectivele şi rezultatele politicii monetare 27
Dinamica indicatorilor monetari 31
Instrumentele politicii monetare 38
Operaţiunile de depozit.....39
Operaţiunile de piaţă deschisă 40
Politica ratelor dobânzilor..... 41
Rezervele obligatorii..... 41
Datoria statului faţă de BNM..... 42
Activitatea de creditare..... 44
Pieţele financiare.....44
Piaţa primară a hârtiilor de valoare de stat 44
Piaţa secundară a hârtiilor de valoare de stat.....47
Evoluţia pieţei valutare 49
Supravegherea şi reglementarea activităţii bancare 65
Funcţionarea şi dezvoltarea sistemului de plăţi 78
Personalul BNM şi perfecţionarea profesională.....79
Structura organizatorică a BNM.....80
3. Raportul financiar al Băncii Naţionale a Moldovei.....81
Avizul serviciului controlorului general.....81
Raportul auditorilor independenţi 82

4. Anexe.....110

1. Situaţia economică a Republicii Moldova

Economia mondială în anul 2002

Estimările iniţiale pentru anul 2002 au prevăzut o revigorare temeinică a economiei mondiale după încetinirea pronunţată a ritmului de creştere în anul precedent. Însă redresarea economiei globale a avut un caracter instabil, ca urmare a persistenţei unei volatilităţi sporite a pieţelor de capital. Totuşi, în pofida şocurilor şi incertitudinii, dinamica creşterii economiei mondiale a fost favorabilă pe ansamblu, evoluţiile variind în funcţie de regiunile globului.

Creşterea volumului PIB real pe plan mondial se estimează la un nivel de 3.1 la sută în anul 2002, faţă de 2.2 la sută în anul 2001 şi 4.7 la sută în 2000.

Conform datelor provizorii, creşterea economică în Statele Unite ale Americii a fost de 2.4 la sută, fiind rezultatul acţiunilor stimulative ale politicilor monetare şi fiscale. La 6 noiembrie 2002, după o pauză de 11 luni, Federal Reserve Bank a micşorat rata de bază până la 1.25 la sută anual, cel mai jos nivel înregistrat în ultimii 50 de ani. Rata inflaţiei medii anuale a constituit 1.6 la sută în 2002 faţă de 2.8 la sută în anul trecut, în condiţiile unei majorări a ratei şomajului până la nivelul de 5.8 la sută.

În zona Euro se estimează o creştere economică modestă de 0.8 la sută (comparativ cu 1.4 la sută în 2001) în contextul menţinerii şomajului la un nivel ridicat de 8.3 la sută. Pericolul intensificării tendinţelor inflaţioniste a afectat decizia Băncii Centrale Europene de a micşora rata de bază în prima jumătate a anului. Doar la 5 decembrie 2002 rata de bază a fost redusă cu 0.5 puncte procentuale, atingând nivelul de 2.75 la sută anual. Nivelul ratei inflaţiei medii anuale s-a redus de la 2.4 la sută în 2001 până la 2.2 la sută în anul 2002, reflectând parţial efectul aprecierii monedei euro din trimestrul IV, 2002. De remarcat ponderea considerabilă de 24.6 la sută, ce revine ţărilor Uniunii Europene, din volumul total al comerţului extern cu bunuri al Republicii Moldova în anul 2002.

Conform prognozelor, creşterea economică în ţările Europei Centrale a rămas la nivelul anului precedent de 2.2 la sută, pe fondalul reducerii ratei inflaţiei medii anuale de la 6.2 la sută în 2001 până la 3.2 la sută în 2002. În regiunea Europei Centrale şi de Est au fost îndreptate 19.9 la sută din fluxurile comerciale cu bunuri ale Republicii Moldova, inclusiv în România - 10.6 la sută.

Creşterea economică în România s-a estimat în mărime de 4.7 la sută în anul 2002, inflaţia la sfârşit de an – de 17.8 la sută, fiind în reducere cu 12.5 puncte procentuale faţă de nivelul anului precedent.

Comunitatea Statelor Independente a înregistrat estimativ o creştere economică de 4.6 la sută, fiind inferioară celei de 6.3 la sută din anul 2001. Concomitent, în ţările CSI se remarcă o diminuare a raportului contului curent către PIB până la nivelul de 4.9 la sută în anul 2002 faţă de 7.5 la sută în 2001. Tradiţional, ţările CSI deţin ponderea majoră (de 45.3 la sută în anul 2002) din volumul operaţiunilor comerciale externe cu bunuri ale Moldovei, inclusiv Rusia – 23.4 la sută şi Ucraina – 16.8 la sută.

Cererea agregată internă în Rusia s-a menţinut la un nivel ridicat pe parcursul anului 2002, ceea ce a determinat o majorare a PIB real cu 4.3 la sută în condiţiile unei inflaţii la sfârşit de perioadă de 15.1 la sută.

În Ucraina în 2002 se estimează o creşterea economică de 4.6 la sută comparativ cu 9.1 la sută în anul trecut, pe fondalul unei deflaţii anuale de 0.6 la sută.

Tabelul nr.1. **Dinamica cursului de schimb al unor valute faţă de dolarul SUA în anul 2002**

	31.12.2001	31.12.2002	Modificarea (%)
Leul moldovenesc	13.0909	13.8220	-5.59
Rubla rusească	30.1634	31.9289	-5.85
Hrivna ucraineană	5.3391	5.3340	0.1
Leul românesc	31468.51	33467.31	-6.35
Euro*	0.8811	1.0416	18.22

*** Cotare indirectă (dolari SUA pentru 1 euro)**

Graficul nr.1. **Dinamica cursului nominal de schimb al unor valute faţă de leul moldovenesc în anul 2002 (31 dec.2001=100)**

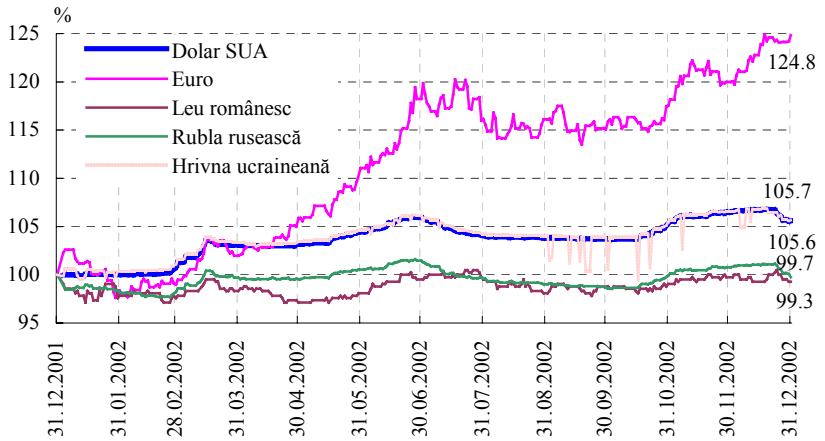

Piaţa valutară, în mare măsură, a fost afectată de evoluţiile care au avut loc pe plan geopolitic, ca rezultat euro a crescut în termeni nominali cu 18.22 la sută faţă de dolarul SUA în anul 2002 (tabelul nr. 1). Acest fapt a determinat o apreciere semnificativă cu 24.8 la sută a monedei euro faţă de MDL (graficul nr. 1), euro devenind o monedă atractivă atât pentru tezaurizare cât şi pentru creditare. Din valutele ţărilor din regiune numai hrivna ucraineană s-a apreciat faţă de leul moldovenesc cu 5.7 la sută, în timp ce rubla rusească şi leul românesc, după fluctuaţii nesemnificative în decursul anului 2002, şi-au păstrat practic valoarea de la începutul anului faţă de moneda naţională. Deprecierea monedei naţionale faţă de euro şi hrivna ucraineană a favorizat orientarea

exporturilor Moldovei în Ucraina şi ţările zonei Euro.

Un eveniment important a avut loc în Copenhaga (Danemarca) la 13 decembrie 2002 – summit-ul Uniunii Europene privind aprobarea aderării membrilor noi. A fost luată decizia istorică de a completa, începând cu 1 mai 2004, componenţa Uniunii Europene cu zece ţări noi: Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Slovacia, Slovenia, Lituania, Letonia, Estonia, Cipru şi Malta. Totodată, s-a menţionat că în anul 2007 se aşteaptă aderarea Bulgariei şi României. Extinderea Uniunii Europene este un proces foarte semnificativ, care va contribui la sporirea potenţialului economic comunitar, deşi mai rămân unele probleme legate de dezvoltarea socială şi echilibrarea politicilor bugetare ale noilor membri.

Graficul nr. 2. **Clasamentul ţărilor în conformitate cu ratingul creditor la sfârşitul anului 2002**

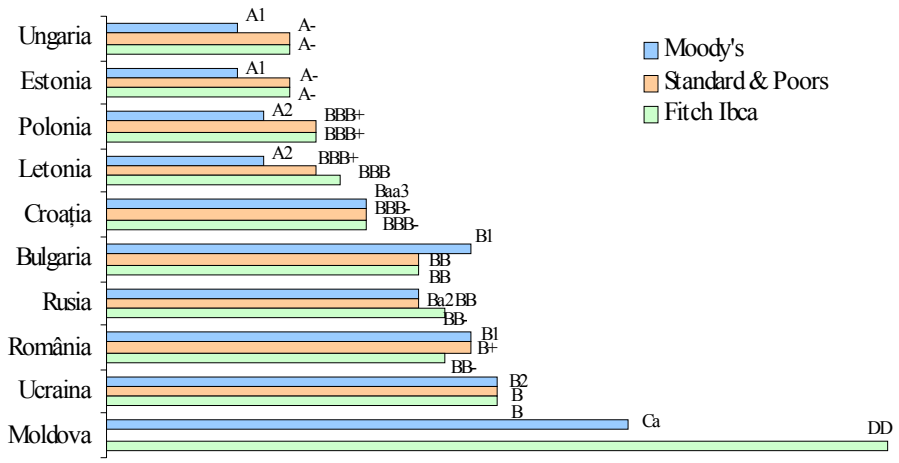

Companiile de rating au reacţionat imediat la acest eveniment, ridicând ratingul celor zece ţări care vor adera la Uniunea Europeană. Ratingul României şi Bulgariei de asemenea a fost ridicat (graficul nr.2). Referitor la Republica Moldova, este necesar de menţionat că, compania Fitch IBCA la 28 iunie 2002 a redus ratingul ţării. Ulterior, după ce a fost finalizat procesul de restructurare a euroobligaţiunilor emise de către Republica Moldova, această agenţie a schimbat pronosticul ratingului Moldovei în pozitiv pe data de 18 noiembrie 2002. În luna februarie 2003 compania Fitch IBCA a ridicat ratingul valutar pe termen lung şi scurt până la B- şi B, respectiv.

Sectorul real*

Graficul nr. 3. **Indicatorii macroeconomici, %**

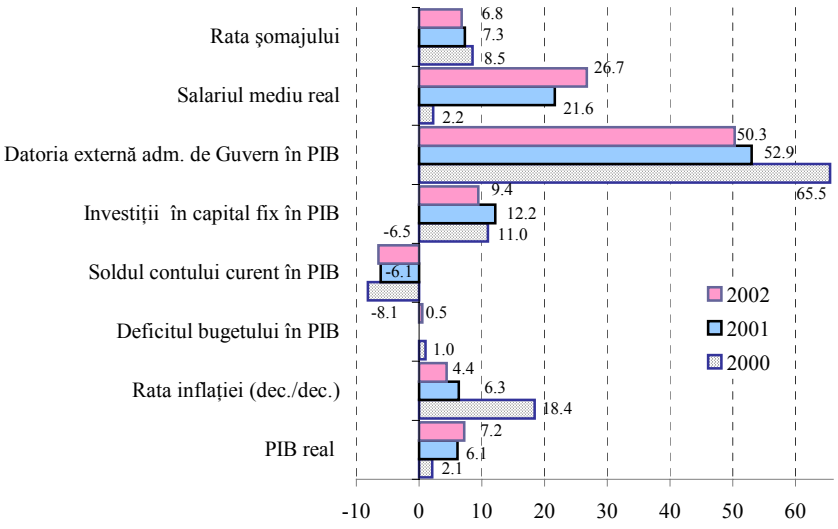

În anul 2002 s-au consolidat tendinţele pozitive de dezvoltare în majoritatea ramurilor economiei naţionale. Conform datelor preliminare, produsul intern brut (PIB) nominal a constituit 22040.4 mil. lei, înregistrând o creştere în termeni reali de 7.2 la sută (graficul nr. 3).

Rezultatele activităţilor de bază s-au reflectat prin creşterea volumului de producţie în industrie cu 10.6 la sută faţă de anul trecut, în agricultură – cu 3.0 la sută, în activitatea investiţională în capital fix – cu 4.0 la sută în condiţiile stabilizării inflaţiei la sfârşit de perioadă la un nivel de 4.4 la sută.

Creşterea reală a PIB s-a datorat menţinerii ritmului de sporire a valorii adăugate brute (cu 5.7 la sută), inclusiv a celei formate în industrie – cu 8.3 la sută, servicii – cu 5.2 la sută şi agricultură – cu 4.0 la sută. ***Structura PIB pe categorii de resurse*** nu s-a modificat comparativ cu anul precedent, serviciile deţinând o pondere majoră de 49.5 la sută, agricultura – 21.0 la sută, industria – 18.6 la sută, impozitele nete pe produs şi import – 12.9 la sută şi serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (SIFIM) – minus 2.0 la sută. Corespunzător, contribuţiile componentelor ofertei au avut o dinamică favorabilă în anul 2002, inclusiv serviciile contribuind cu 2.6 puncte procentuale, industria – cu 1.6 puncte procentuale, agricultura – cu 0.9 puncte procentuale şi impozitele nete – cu 2.1 puncte procentuale la creşterea de 7.2 la sută a PIB real (graficul nr. 4).

Graficul nr. 4. **Dinamica contribuţiei componentelor la formarea PIB**

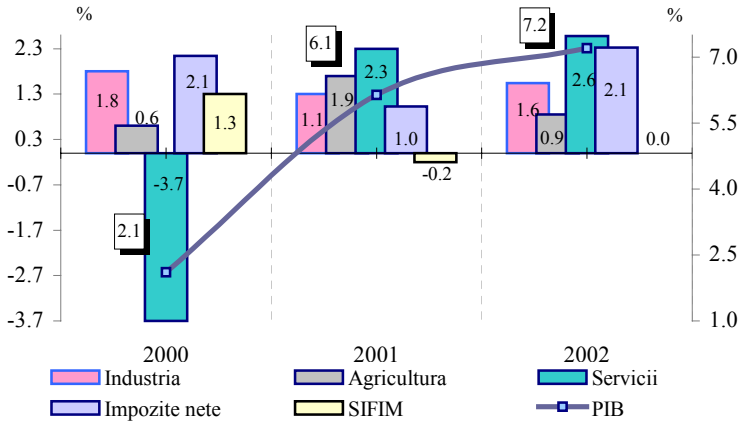

Pe parcursul anului 2002 s-a intensificat cererea agregată internă prin sporirea consumului final cu 9.5 la sută (faţă de 4.4 la sută în 2001) şi prin majorarea formării brute de capital cu 1.1 la sută, inclusiv a

* în baza informaţiei Departamentului Statistică şi Sociologie al Republicii Moldova

capitalului fix cu 4.1 la sută (graficul nr. 5). Această evoluţie a antrenat majorarea soldului negativ al exportului net, determinată de o accelerare faţă de anul 2001 a ritmului de creştere a importului (cu 5.4 puncte procentuale) în raport cu cel al exportului (cu 1.2 puncte procentuale).

Graficul nr. 5. **Ritmul creşterii reale a componentelor PIB după utilizări**

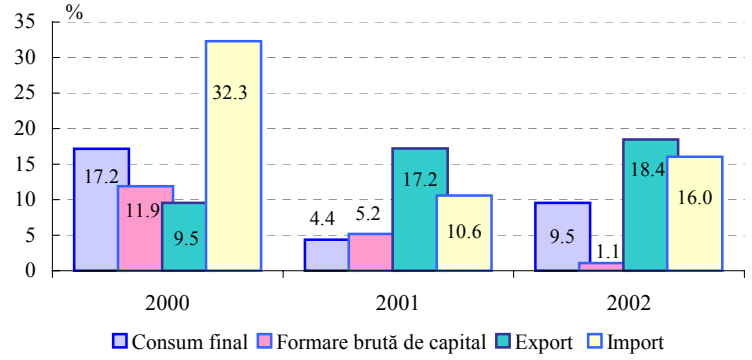

La menţinerea unei cereri interne ridicate au contribuit atât creşterea reală a salariului mediu pe economie cu 26.7 la sută, cât şi afluxul de mijloace valutare, generate de majorarea cu cca. 19.7 la sută a veniturilor rezidenţilor din munca peste hotare. În consecinţă, ponderea consumului final în PIB a constituit 102.7 la sută (în creştere cu 1.6 puncte procentuale comparativ cu anul trecut), a formării brute de capital – 22.7 la sută şi exportului net – minus 25.4 la sută. Rata de investire *(raportul formării brute de capital fix / valoarea adăugată brută)* în anul 2002 s-a menţinut la nivelul anului precedent de 19.0 la sută, comparativ cu 17.6 la sută în anul 2000.

Graficul nr. 6. **Dinamica indicatorilor (pondere in PIB)**

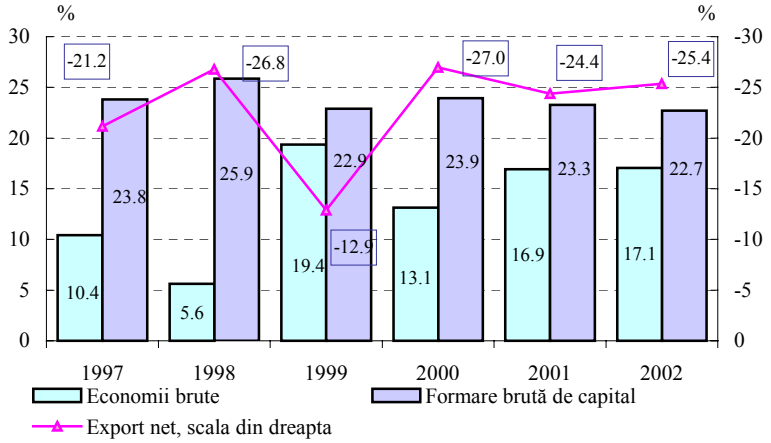

De menţionat că, majorarea ponderii soldului negativ al exportului net în PIB după anul 1999 nu a determinat o creştere corespunzătoare a ponderii formării brute de capital, dar s-a reflectat în dinamica ascendentă a consumului final. Totodată, sporul moderat al economiilor brute nu s-a transformat în cel al investiţiilor (graficul nr. 6).

Graficul nr. 7. **Indicele producţiei industriale (în preţurile medii din anul trecut)**

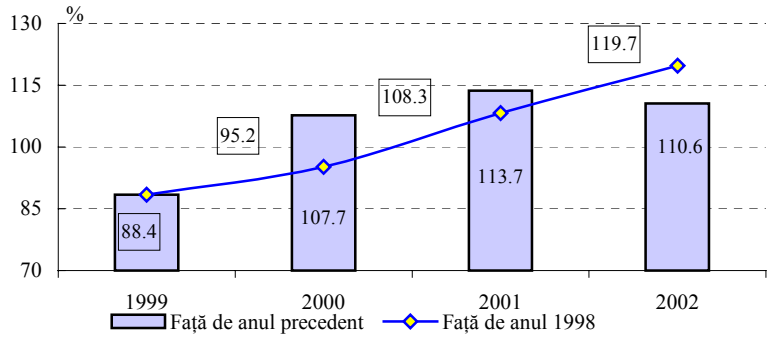

În anul 2002 ***producţia industrială*** a întreprinderilor de toate formele de proprietate a constituit în preţuri curente 11870.8 mil. lei, fiind în creştere cu 10.6 la sută în preţurile medii ale anului precedent (graficul nr. 7).

În anul 2002 volumul producţiei industriale comercializate în preţuri curente s-a majorat cu 16.3 la sută. Peste hotarele ţării a fost exportată 35.7 la sută din totalul producţiei comercializate, cu 2.5 puncte procentuale mai mult faţă de anul

precedent.

Volumul producţiei industriale la întreprinderile mari şi mijlocii, cuprinse în cercetare statistică lunară, a însumat 9737.6 mil. lei, majorându-se în termeni reali cu 10.6 la sută. Creşterea s-a datorat preponderent industriei prelucrătoare (84.0 la sută în totalul producţiei industriale), volumul căreia a sporit cu 12.4 la sută. În activitatea exploatarea carierelor creşterea a fost de 24.4 la sută şi în aprovizionare cu energie electrică, gaze şi apă – de 0.3 la sută.

Activităţile reprezentative din cadrul industriei prelucrătoare (fabricarea produselor textile, industria alimentară şi a băuturilor, producţia produselor din minerale nemetalice), ce deţin o pondere cumulată de 68.1 la sută din totalul producţiei industriale, au realizat sporuri cuprinse între 8.8 şi 34.2 la sută.

Industria alimentară (58.8 la sută din volumul producţiei industriale) a înregistrat o creştere de 9.7 la sută, inclusiv volumul producţiei în vinificaţie şi în industria zahărului s-a majorat cu 21.4 la sută. Concomitent, n-au atins nivelurile consemnate în anul trecut industria tutunului (minus 34.1 la sută) şi industria pomilegumicolă (minus 24.9 la sută).

Graficul nr. 8 . **Volumul şi ritmul de creştere a producţiei industriale pe forme de proprietate**

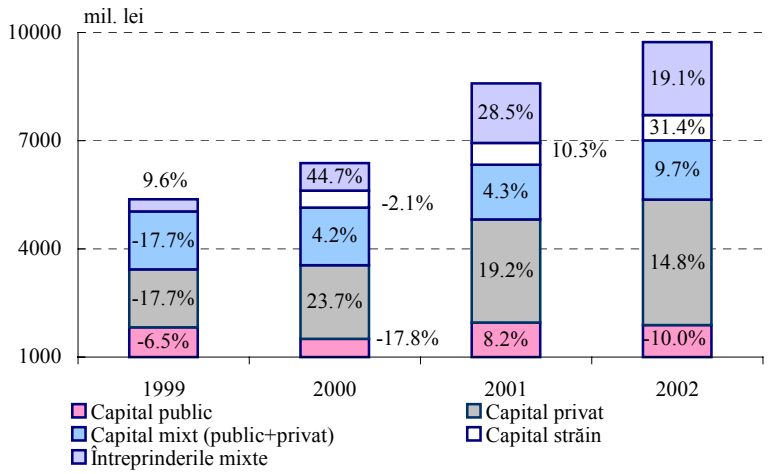

Pe toate formele de proprietate s-a înregistrat o creştere în termeni reali a volumului de producţie (graficul nr. 8), cu excepţia proprietăţii publice (minus 10.0 la sută).

În condiţiile creşterii volumului producţiei industriale cu 10.6 la sută şi scăderii numărului scriptic al salariaţilor în industrie cu 2.5 la sută (676 de întreprinderi), productivitatea muncii a crescut cu 13.4 la sută în 2002 faţă de anul anterior.

Din numărul întreprinderilor, supuse evidenţei lunare, 45.0 la sută au micşorat volumul producţiei industriale şi în 36.4 la sută s-a redus productivitatea muncii.

Producţia agricolă (conform estimărilor preliminare pentru anul 2002) în toate categoriile de gospodării a constituit 9408.0 mil. lei în preţuri curente, depăşind în termeni reali cu 3.0 la sută nivelul anului precedent. Producţia vegetală s-a majorat cu 2.3 la sută, atunci când producţia sectorului zootehnic – cu 4.8 la sută (graficul nr. 9). Ponderea producţiei vegetale în total producţie agricolă a fost de 70.0

la sută, din care cereale şi leguminoase boabe au constituit 31.0 la sută, struguri – 10.0 la sută, cartofi – 7.0 la sută, floarea soarelui şi legume – câte 5.0 la sută. Astfel, sporirea volumului producţiei agricole s-a realizat, în mare măsură, pe contul majorării producţiei de struguri (cu 31.0 la sută), florii soarelui (cu 25.0 la sută) şi porumbului pentru boabe (cu 7.0 la sută) faţă de anul 2001. În acelaşi timp, volumul producţiei de cartofi, grâu şi legume a fost inferior anului precedent.

Graficul nr. 9. **Evoluţia producţiei agricole (faţă de anul precedent)**

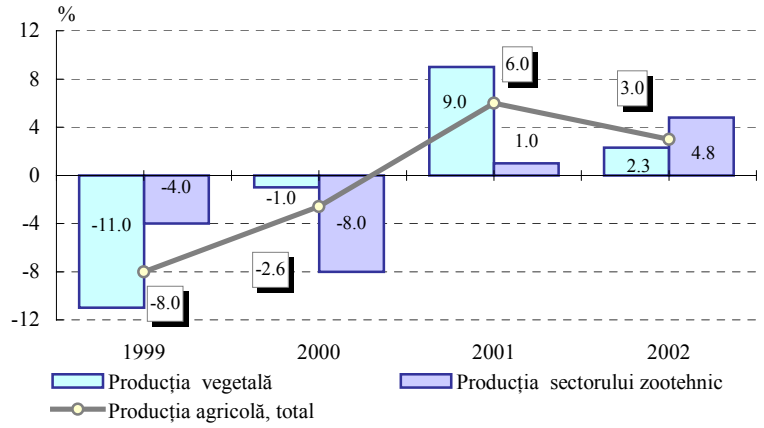

Ponderea producţiei agricole realizată în anul 2002 în gospodăriile ţărăneşti (de fermier) şi ale populaţiei a constituit 71.0 la sută din total, cea a întreprinderilor agricole - 29.0 la sută. De la începutul procesului de privatizare au primit sectoare de pământ în proprietate privată pentru organizarea gospodăriilor ţărăneşti (de fermier) peste 617.0 mii de persoane. Pe parcursul anului 2002 numărul gospodăriilor ţărăneşti (de fermier) formate şi înregistrate a crescut cu 9.0 mii, sau 3.4 la sută.

Investiţiile în capital fix realizate în economie pe parcursul anului 2002 au însumat 2074.7 mil. lei, fiind în creştere în termeni reali cu 4.0 la sută faţă de anul anterior. Totodată, investiţiile în lucrări de construcţii – montaj (41.6 la sută din total) s-au situat la un nivel de 93.0 la sută faţă de anul 2001. Investiţiile în utilaje, unelte şi inventar în sumă de 1143.8 mil. lei (55.1 la sută din total) au fost în creştere cu 17.0 la sută faţă de anul precedent.

Graficul nr.10. **Volumul şi structura investiţiilor în capital fix pe forme de proprietate**

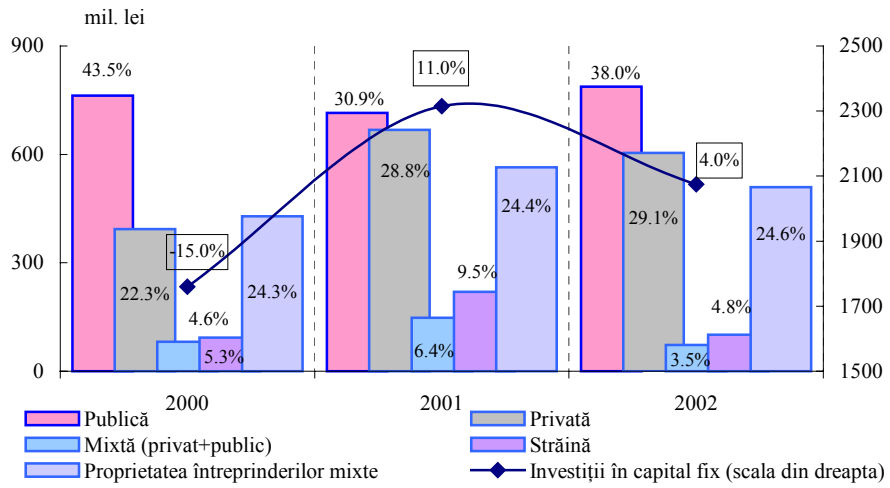

Din totalul investiţiilor 67.1 la sută au fost alocate în sectorul public şi privat (graficul nr. 10), însă cel mai mare spor la creşterea investiţiilor în capital fix i-a revenit sectorului privat - cu 24.0 la sută.

Valoarea investiţiilor alocate în sfera productivă a crescut în termeni reali cu 17.0 la sută faţă de anul precedent, însumând 1572.6 mil. lei, din care 31.5 la sută au fost realizate în proprietatea întreprinderilor mixte cu un spor de 23.0 la sută.

Investiţiile în sfera neproductivă, în volum de 502.1 mil. lei, s-au redus cu 23.0 la sută faţă anul 2001.

Graficul nr. 11. **Structura surselor de investiţii în capital fix**

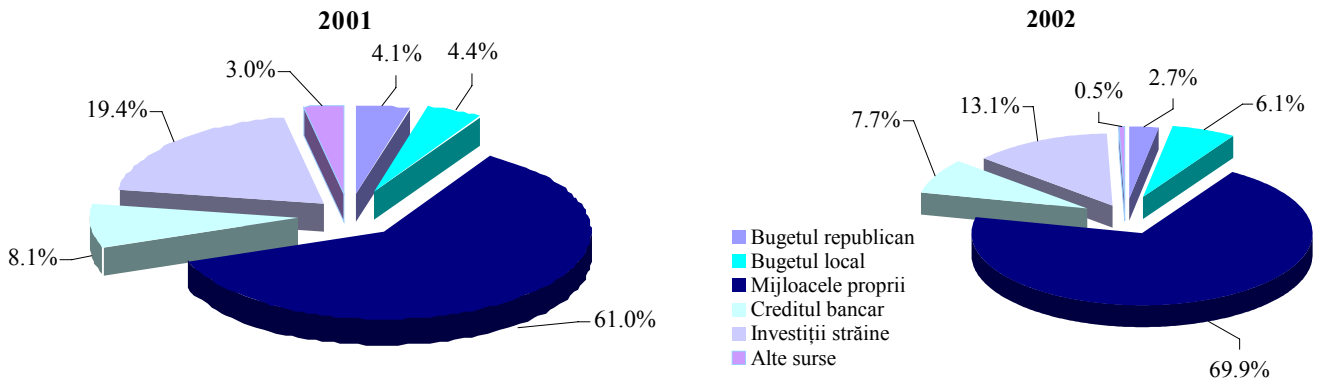

În structura surselor de provenienţă a investiţiilor alocate în anul 2002, cota maximă le-a revenit mijloacelor proprii (inclusiv mijloacele populaţiei) în sumă de 1451.2 mil. lei – 69.9 la sută din total, în creştere cu 8.9 puncte procentuale faţă de anul 2001. A doua sursă importantă au fost investiţiile străine – 13.1 la sută din total, a căror pondere pe parcursul anului 2002 a fost în scădere cu 6.3 puncte procentuale faţă de anul precedent. Bugetele republican şi local au contribuit cu o pondere de 8.8 la sută în investiţiile în capital fix (graficul nr. 11).

Creanţele pe termen scurt la situaţia din 30 septembrie 2002 au alcătuit 16941.0 mil. lei, în reducere cu 33.6 la sută faţă de sfârşitul anului 2001, din care 62.6 la sută au constituit cele aferente facturilor comerciale.

Datoriile pe termen scurt ale întreprinderilor la aceeaşi dată s-au diminuat cu 19.5 la sută faţă de finele anului 2001, totalizând 32646.0 mil. lei. Datoriile comerciale, ce deţin o pondere de 57.9 la sută din total, de asemenea s-au redus cu 19.5 la sută.

Graficul nr. 12 . **Structura creanţelor şi datoriilor întreprinderilor pe activităţi**

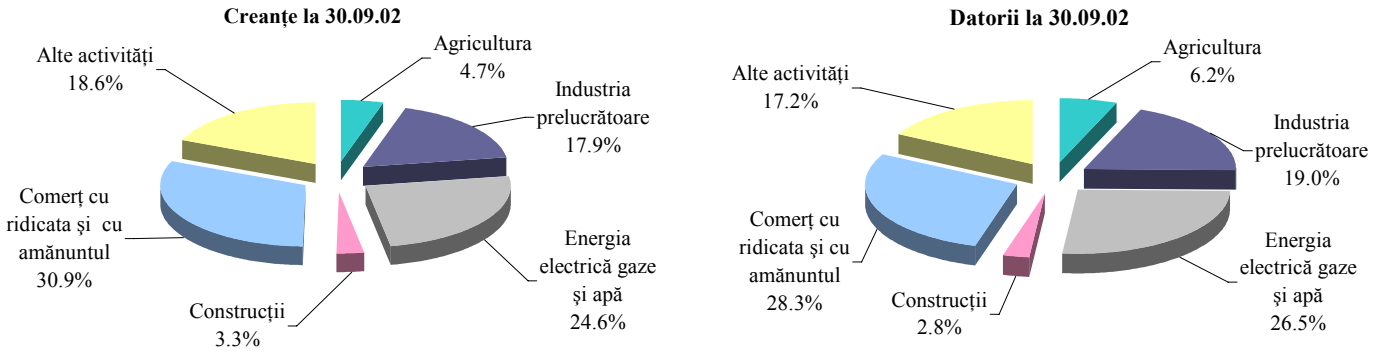

În ansamblu pe republică datoriile pe termen scurt au depăşit creanţele pe termen scurt de circa 2 ori. Partea majoră, atât la creanţe, cât şi la datorii pe termen scurt, a revenit complexului electroenergetic, comerţului cu amănuntul şi cu ridicata (graficul nr. 12).

Graficul nr. 13. **Evoluţia comerţului interior**
(indici faţă de perioada similară din anul anterior)

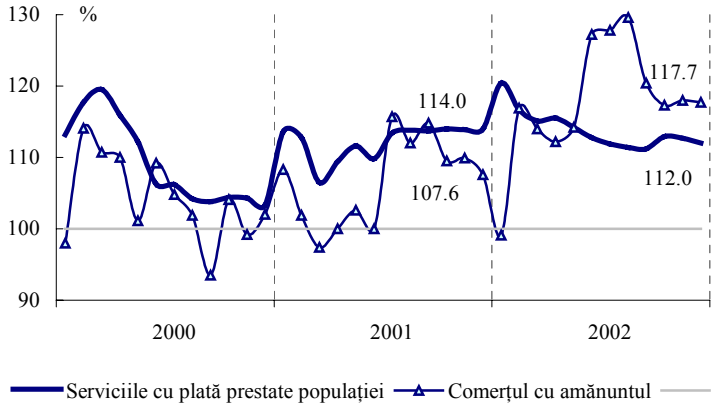

Comerţul cu amănuntul în sectorul organizat a însumat 4778.1 mil. lei, superior în termeni reali cu 17.7 la sută nivelului anului anterior (graficul nr. 13). În perioada de raportare, prin pieţele republicii (conform estimărilor) au fost vândute mărfuri cu amănuntul în valoare de 5328.7 mil. lei (52.7 la sută din total vânzări), volum superior celui înregistrat în anul 2001 cu 26.9 la sută.

Creşterea comerţului cu amănuntul s-a realizat pe toate formele de proprietate, cea mai semnificativă majorare consemnându-se în unităţile comerciale cu proprietate privată (spor cu 20.1 la sută).

Volumul ***serviciilor prestate*** populaţiei prin sectorul organizat a crescut în termeni reali cu 12.0 la sută faţă de anul 2001, constituind 3355.7 mil. lei. Cea mai însemnată creştere cu 18.0 la sută a revenit consumului de servicii prestate de întreprinderile cu proprietate publică (45.7 la sută din total servicii). Volumul serviciilor prestate în unităţile mixte cu participare străină s-a redus în temeni reali cu 2.0 la sută faţă de anul 2001.

Salariul mediu* al unui angajat în economia naţională în 2002 s-a majorat în termeni reali cu 26.7 la sută comparativ cu anul anterior (graficul nr. 14). Pe parcursul anului cele mai semnificative majorări ale salariilor au avut loc la angajaţii din sectoarele comerţului, industriei, transportului, depozitare şi telecomunicaţii, dar totuşi salariul mediu în aceste activităţi a rămas sub nivelul salariului mediu înregistrat în economia naţională.

Graficul nr. 14 . **Evoluţia indicatorilor faţă de perioada similară a anului trecut**

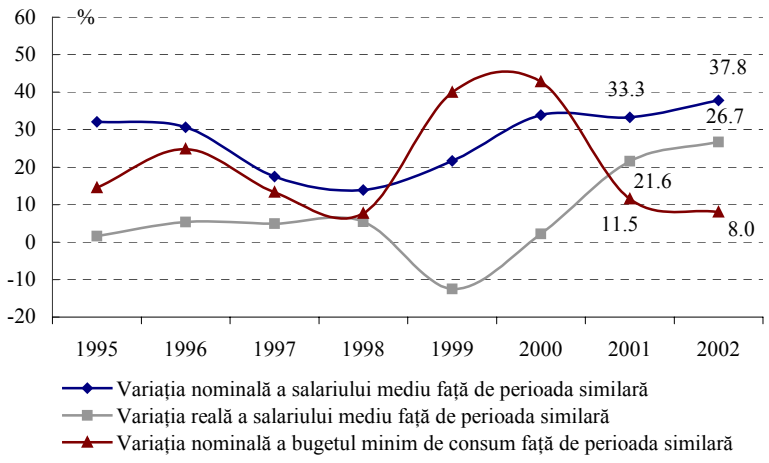

De menţionat că suma restanţelor pentru retribuirea muncii a constituit 137.8 mil. lei la 31 decembrie 2002, micşorându-se cu 84.9 mil. lei faţă

* la întreprinderile cu numărul de salariaţi 20 şi mai mare

de perioada respectivă a anului trecut.

Bugetul minim de consum pentru anul 2002 a fost calculat în mărime de 1137.4 lei, fiind în creştere în termeni nominali cu 8.0 la sută faţă de anul precedent. Produsele alimentare au fost dominante cu o pondere de 42.3 la sută, mărfurilor nealimentare şi serviciilor le-a revenit 29.2 şi 28.5 la sută, respectiv. Ca urmare a majorării salariilor pe toate tipurile de activităţi în anul 2002, gradul de acoperire a bugetului minim de consum prin salariul mediu nominal s-a majorat până la 62.1 la sută faţă de 51.6 la sută în 2001.

Evoluţia preţurilor şi a nivelului de trai al populaţiei

Preţurile de consum în anul 2002 au înregistrat cel mai scăzut ritm de creştere de 4.4 la sută de la introducerea monedei naţionale. De remarcat că, inflaţia s-a manifestat cu o intensitate mai mică, având un caracter sezonier pronunţat. Diminuarea cu 1.9 puncte procentuale a ratei anuale a inflaţiei a fost influenţată de menţinerea unui nivel redus de 2.8 la sută al preţurilor la produsele alimentare (graficul nr. 15).

Graficul nr. 15. **Dinamica nivelului inflaţiei în structură**

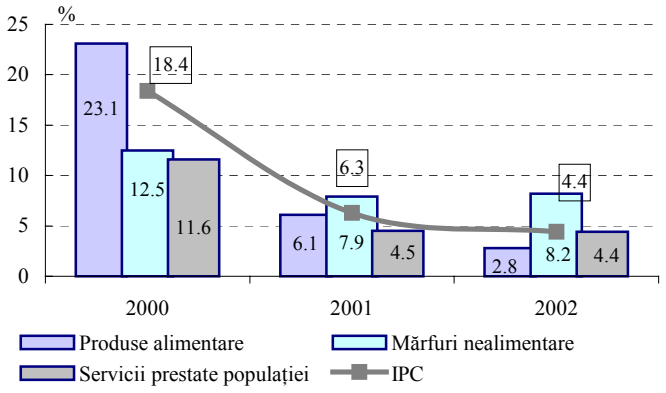

Creşterea preţurilor la mărfurile nealimentare (cu 8.2 la sută) a fost generată, în special, de scumpirea articolelor de confecţii, încălţăminte şi medicamente – cu circa 11.0 la sută.

La serviciile cu plată prestate populaţiei s-au consemnat majorări de tarife la serviciile comunale – cu 5.5 la sută, inclusiv la apă şi canalizare – cu 39.6 la sută, încălzire centralizată – cu 7.5 la sută.

Pe parcursul anului 2002 preţurile mărfurilor nealimentare au influenţat considerabil nivelul IPC (48.0 la sută din total), reflectând o creştere a cererii solvabile a populaţiei (tabelul nr. 2).

Tabelul nr.2. **Contribuţia elementelor la creşterea IPC**

	Creşterea preţurilor în 2001	*Contribuţia (puncte procentuale)*	*Contribuţia din IPC (%)*	Creşterea preţurilor în 2002	*Contribuţia (puncte procentuale)*	*Contribuţia din IPC (%)*
IPC	**6.3**		**100**	**4.4**		**100**
Produse alimentare	6.1	***3.5***	55.5	2.8	*1.6*	36.0
Mărfuri nealimentare	7.9	*2.1*	32.6	8.2	***2.1***	48.0
Servicii cu plată	4.5	*0.7*	11.9	4.4	*0.7*	16.0

Graficul nr. 16. **Dinamica lunară a indicelui preţurilor de consum (IPC) şi preţurilor producătorilor industriali (IPPI)**

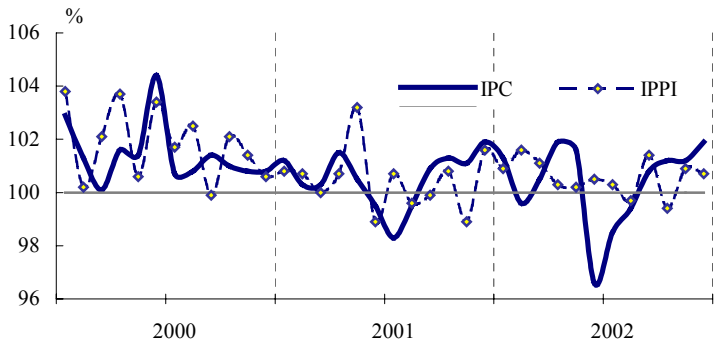

Preţurile producţiei industriale au crescut cu 6.7 la sută faţă de decembrie 2002, ritm superior celui al preţurilor de consum (graficul nr. 16). Presiuni inflaţioniste au fost generate de majorarea preţurilor cu 8.0 la sută în industria prelucrătoare, inclusiv la fabricarea produselor textile – cu 18.2 la sută şi articolelor de îmbrăcăminte – cu 27.6 la sută. Preţurile sectorului extractiv au consemnat majorări mai moderate (cu 1.9 la sută).

Valoarea ***minimului de existenţă*** pentru anul 2002 a constituit 538.4 lei, sporind în termeni reali cu 9.2 la sută faţă de 2001. Variaţia lui pe parcursul anului curent a fost condiţionată preponderent de fluctuaţiile sezoniere ale preţurilor produselor incluse în coşul alimentar, precum şi de schimbările intervenite în mărimea cheltuielilor de consum ale populaţiei.

Salariul mediu nominal al unui angajat în economia naţională (691.9 lei) a depăşit cu 21.4 la sută valoarea anuală a minimului de existenţă pentru populaţia aptă de muncă (569.7 lei). Ponderea populaţiei defavorizate (cu venituri inferioare valorii minimului de existenţă) a constituit 80.9 la sută, fiind în descreştere cu 4.4 puncte procentuale faţă de perioada similară a anului precedent.

Venitul disponibil mediu lunar pe o persoană în anul 2002, în sumă de 321.6 lei, s-a majorat în termeni reali cu 26.8 la sută faţă de anul trecut. Veniturile în natură în mediul urban (echivalent în lei) constituie doar 3.7 la sută din veniturile disponibile, atunci când în mediul rural – 51.2 la sută, comparativ cu nivelul mediu de 32.4 la sută pe republică.

Cheltuielile medii lunare ale unei persoane au însumat 325.8 lei, fiind în creştere reală cu 24.5 la sută faţă de anul precedent. Produsele alimentare constituie 58.4 la sută din totalul cheltuielilor (faţă de 63.9 la sută în 2000), a căror pondere pe parcursul ultimilor 3 ani a avut o tendinţă de scădere în favoarea altor cheltuieli.

Situaţia financiară[1]

Pentru anul 2002 ***bugetul consolidat*** a fost prevăzut la venituri în sumă de 5128.6 mil. lei şi la cheltuieli - în sumă de 5365.8 mil. lei.

[1] în baza informaţiei preliminare a Ministerului Finanţelor al RM

Conform datelor preliminare, partea de venituri a ***bugetului consolidat*** a fost realizată în sumă de 5084.4 mil. lei, la nivel de 99.1 la sută faţă de prevederile aprobate, fiind în creştere cu 759.5 mil. lei, sau cu 17.6 la sută comparativ cu anul 2001. Cheltuielile bugetului consolidat au constituit 5194.1 mil. lei, sau 96.8 la sută în raport cu prevederile anuale. Deficitul bugetului consolidat a fost de 109.7 mil. lei, fiind la nivel de 0.5 la sută în raport cu PIB.

Încasările veniturilor fiscale au constituit 4284.0 mil. lei, fiind executate în proporţie de 100.2 la sută. Ponderea acestora în veniturile totale constituie 84.3 la sută faţă de 79.5 la sută în anul 2001.

Impozitelor directe le-a revenit 26.0 la sută din suma încasărilor fiscale, celor indirecte – 70.6 la sută şi altor taxe – 3.4 la sută.

Acumulările veniturilor nefiscale au constituit 609.5 mil. lei, sau 92.1 la sută din prevederi. Ponderea acestor venituri în suma totală a veniturilor colectate la bugetul consolidat este de 12.0 la sută.

Venitul net al Băncii Naţionale a Moldovei în sumă de 138.5 mil. lei a reprezentat 22.7 la sută din suma veniturilor nefiscale.

Veniturile din privatizarea şi vânzarea patrimoniului de stat au totalizat 117.5 mil. lei, depăşind prevederile cu 1.6 la sută.

Din volumul total al cheltuielilor bugetului consolidat, în sfera socială au fost alocate 2816.5 mil. lei (54.2 la sută din total cheltuieli), pentru serviciul datoriei de stat – 486.3 mil. lei (9.4 la sută), în economia naţională – 416.6 mil. lei (8.0 la sută), pentru realizarea programului investiţional – 257.7 mil. lei (5.0 la sută).

În anul 2002 în ***bugetul de stat*** au fost acumulate venituri în sumă totală de 3371.2 mil. lei (la nivel de 96.2 la sută faţă de prevederile Legii bugetului de stat nr. 681-XV din 27.11.2001), depăşind cu 589.5 mil. lei volumul celor colectate în anul 2001.

Bugetul de stat a beneficiat în anul 2002 de un grant acordat de Uniunea Europeană în cadrul Programului de Securitate Alimentară în sumă de 69.2 mil. lei.

Cheltuielile bugetului de stat în anul 2002 au constituit 3555.6 mil. lei (ceea ce reprezintă 96.3 la sută în raport cu prevederile anuale), fiind neasigurată finanţarea cheltuielilor în sumă de 138.3 mil. lei.

Bugetul de stat în anul 2002 s-a soldat cu un deficit în sumă de 184.4 mil. lei faţă de nivelul de 190.0 mil. lei conform Legii bugetului de stat pe anul 2002.

Deficitul bugetului de stat a fost finanţat din contul împrumuturilor de la Banca Naţională a Moldovei în sumă de 237.0 mil. lei, veniturilor din comercializarea hârtiilor de valoare de stat – 184.0 mil. lei, împrumutului extern al Băncii Mondiale – 144.9 mil. lei şi din alte surse interne.

Pe parcursul anului au fost achitate împrumuturi externe în sumă de 460.0 mil. lei.

În anul 2002 în ***bugetele unităţilor administrativ-teritoriale*** au fost acumulate venituri în sumă de 2437.0 mil. lei (inclusiv transferuri de la bugetul de stat în sumă de 723.8 mil. lei), în proporţie de 103.9 la sută faţă de prevederile anuale. Cheltuielile au fost executate la nivel de 98.7 la sută. În ansamblu, bugetele unităţilor administrativ-teritoriale au avut un excedent în sumă de 77.3 mil. lei, considerând acordarea împrumuturilor de la bugetul de stat în sumă de 2.6 mil. lei.

La situaţia din 31 decembrie 2002, ***datoria de stat internă*** s-a cifrat la 2821.4 mil. lei şi s-a încadrat în limita stipulată în Legea bugetului de stat pe anul 2002 (în sumă de 2837.5 mil. lei).

Din suma totală a datoriei de stat interne, împrumuturile acordate de Banca Naţională a Moldovei constituie 1744.1 mil. lei şi hârtiile de valoare de stat în circulaţie – 1077.3 mil. lei (inclusiv în portofoliul BNM – 400.0 mil. lei).

Comparativ cu situaţia din 31 decembrie 2001, datoria de stat internă în anul 2002 a înregistrat o creştere cu 421.0 mil. lei din contul majorării volumului hârtiilor de valoare de stat emise în circulaţie (184.0 mil. lei) şi din contul împrumuturilor contractate de la Banca Naţională a Moldovei (237.0 mil. lei).

Balanţa de plăţi

Tabelul nr. 3. **Balanţa de plăţi a Moldovei – agregate principale – prezentare standard (mil. USD)**

	2000	2001	2002 date provizorii
CONTUL CURENT	**-104.93**	**-89.75**	**-104.98**
Balanţa bunurilor şi serviciilor	**-330.56**	**-358.78**	**-426.65**
Balanţa comercială	**-293.64**	**-311.30**	**-378.25**
export (FOB)	476.82	567.26	659.80
import (FOB)	-770.46	-878.56	-1038.05
inclusiv:			
import resurse energetice (fără energie electrică)	*-192.37*	*-201.07*	*-194.24*
Balanţa serviciilor	**-36.92**	**-47.48**	**-48.40**
export	165.36	171.62	210.76
import	-202.28	-219.10	-259.16
Venituri (nete)	**67.13**	**111.23**	**141.08**
inclusiv:			
veniturile rezidenţilor din muncă peste hotare	157.97	223.00	267.00
dobânzi către plată la împrumuturi	-46.96	-54.57	-66.8
dobânzi către plată la titluri de angajamente de stat	-14.18	-14.16	-9.69
Transferuri curente (nete)	**158.50**	**157.80**	**180.59**
CONTUL DE CAPITAL ŞI FINANCIAR	**123.06**	**76.28**	**78.63**
Transferuri de capital (nete)	**4.27**	**-1.99**	**-0.81**
Investiţii directe (nete)	**142.90**	**159.74**	**107.67**
din care: *în economia naţională*	*142.98*	*159.82*	*108.08*
capital subscris şi venit reinvestit	95.32	129.30	71.08
credite de la firme-mamă	47.66	30.52	37.00
Investiţii de portofoliu (nete)	**92.46**	**-25.39**	**-21.26**
din care: *active* – titluri de creanţa	*0.00*	*-3.17*	*-1.01*
pasive	*92.46*	*-22.22*	*-20.25*
capital subscris	2.58	3.56	1.72
titluri de angajamente	89.88	-25.78	-21.97
Alte investiţii (nete)	**-69.15**	**-46.61**	**19.99**
Active	*-35.43*	*-26.15*	*-71.86*
Pasive	*-33.72*	*-20.46*	*91.85*
împrumuturi pe termen lung *	153.03	-5.88	-5.64
utilizare	285.54	93.51	133.53
rambursare	-132.51	-99.39	-139.17
arierate la deservirea datoriei externe **	-99.93	21.92	70.89
datoria pentru resurse energetice **	-97.85	-30.91	14.40
altele	11.03	-5.59	12.20
Active de rezervă ale statului ***	**-47.42**	**-9.47**	**-26.96**
Erori şi omisiuni	-18.13	13.47	26.35

* - inclusiv creditele reeşalonate. ** (+) - majorare. (-) - micşorare. *** (-) - majorare. (+) – micşorare.

Graficul nr. 17. **Contul curent în dinamică anuală (mil. USD)**

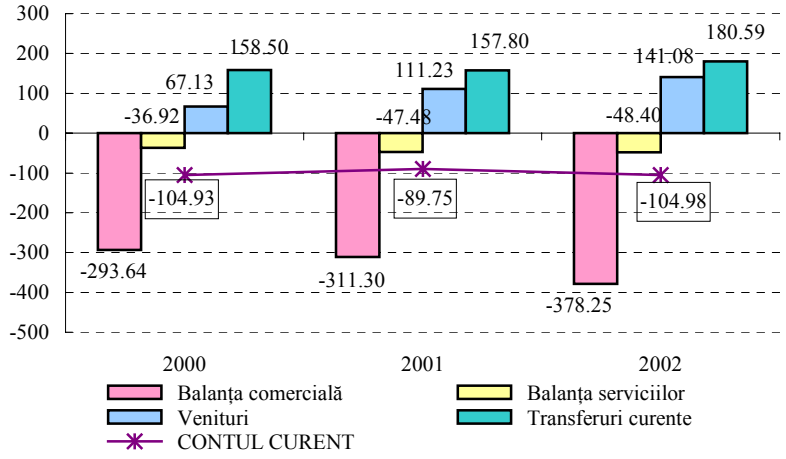

Balanţa de plăţi reflectă structurat toate tranzacţiile economice realizate de rezidenţi cu nerezidenţii. În anul 2002 volumul tranzacţiilor internaţionale curente (fără transferuri) s-a majorat cu 17.4 la sută, comparativ cu anul precedent, însumând cca. 2.5 mlrd. USD. În condiţiile unei conjuncturi dure, agenţii economici moldoveni au reuşit să majoreze întrucâtva exporturile spre ţările europene şi SUA, dar ritmul de creştere al importurilor a depăşit cel al exporturilor. Astfel, exporturile de bunuri şi servicii s-au majorat cu 17.8 la sută, iar importurile – cu 18.2 la sută. Gradul de acoperire al importurilor prin exporturi a constituit 67.1 la sută (anul precedent aceşti indici au înregistrat 15.1, 12.8 şi 67.3 la sută, respectiv).

Agregatele principale ale balanţei de plăţi a Moldovei pentru anul 2002 sunt prezentate în tabelul nr.3 (datele sunt provizorii).

Contul curent al balanţei de plăţi a înregistrat în perioada de raportare un deficit de 104.98 mil. USD, fiind superior cu 17.0 la sută celui din anul precedent. Majorarea acestuia s-a produs pe seama creşterii importurilor de bunuri şi servicii,

Graficul nr. 18. **Exportul şi importul de bunuri în dinamică anuală**

Export **Import**

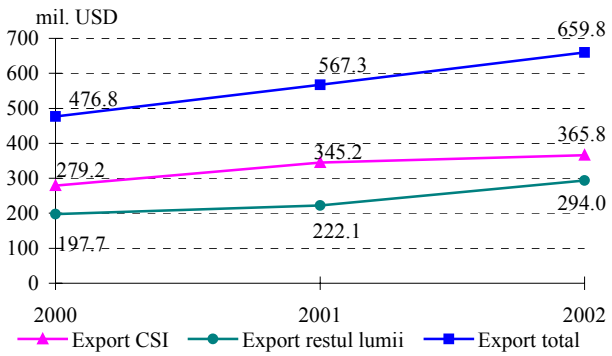

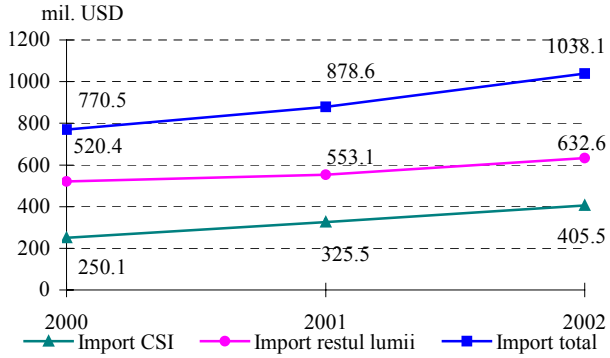

care au dus la creşterea deficitului comercial. Astfel, soldul negativ din comerţul cu bunuri a crescut cu 21.5 la sută, iar cu servicii – cu 1.9 la sută. Deficitul sporit din comerţul cu bunuri şi servicii, în valoare de 426.7 mil. USD, a fost acoperit în proporţie de 75.4 la sută de venituri şi transferuri, acest indice continuând să crească (comparativ cu 75.0 la sută în 2001 şi 68.3 la sută în 2000).

Comerţul cu bunuri s-a soldat cu un deficit de 378.25 mil. USD, majorându-se cu 66.95 mil. USD. Soldul negativ reapărut în comerţul cu CSI (-39.68 mil. USD) se datorează creşterii substanţiale a deficitului din comerţul cu Ucraina.

Tabelul nr. 4. **Geografia exportului**

	2000		2001		2002		2002 faţă de 2001, %
	mil. USD	pondere, %	mil. USD	pondere, %	mil. USD	pondere, %	
UNIUNEA EUROPEANĂ	**102.20**	**21.7**	**120.95**	**21.4**	**143.80**	**22.33**	**118.9**
din care:							
Austria	5.64	1.2	8.50	1.5	7.22	1.1	84.9
Franţa	7.92	1.7	8.38	1.5	11.36	1.8	135.6
Germania	36.2	7.7	40.01	7.1	46.14	7.2	115.3
Grecia	2.37	0.5	2.72	0.5	3.11	0.5	114.3
Italia	36.32	7.7	45.45	8.1	56.82	8.8	125.0
Marea Britanie	5.40	1.1	5.62	1.0	5.31	0.8	94.5
Olanda	3.22	0.7	3.99	0.7	3.04	0.5	76.2
Spania	1.95	0.4	1.27	0.2	3.18	0.5	250.4
ŢĂRILE EUROPEI CENTRALE şi de EST	**63.28**	**13.4**	**61.90**	**11.0**	**88.90**	**13.81**	**143.6**
din care:							
Ţările Baltice	9.79	2.1	6.85	1.2	9.36	1.5	136.6
Bulgaria	3.63	0.8	3.67	0.7	3.39	0.5	92.4
Polonia	2.00	0.4	1.67	0.3	2.67	0.4	159.9
România	37.82	8.0	37.94	6.7	56.71	8.8	149.5
Ungaria	4.61	1.0	7.23	1.3	9.17	1.4	126.8
CSI	**276.09**	**58.6**	**342.15**	**60.7**	**350.50**	**54.43**	**102.4**
din care:							
Belarus	21.82	4.6	30.16	5.3	39.02	6.1	129.4
Rusia	209.95	44.5	244.26	43.3	238.94	37.1	97.8
Ucraina	35.47	7.5	57.17	10.1	61.37	9.5	107.3
ALTE ŢĂRI	**29.9**	**6.3**	**38.96**	**6.9**	**60.69**	**9.43**	**155.8**
din care:							
Canada	2.12	0.4	2.33	0.4	6.34	1.0	272.1
SUA	15.57	3.3	25.65	4.5	34.93	5.4	136.2
Turcia	2.02	0.4	2.26	0.4	4.12	0.6	182.3
TOTAL	**471.47**	**100.0**	**563.96**	**100.0**	**643.89**	**100.0**	**114.2**

În baza datelor DSS (fără export privat, cu unele ajustări privind exportul de maşini şi aparate)

Exportul total de bunuri s-a majorat faţă de anul precedent cu 16.3 la sută (spre CSI – cu 6.0 la sută, iar spre restul lumii – cu 32.4 la sută). Importul acestora a crescut cu 18.2 la sută (din CSI – cu 24.6 la sută, restul lumii – cu 14.4 la sută).

Tabelul nr. 5. **Exportul de bunuri (pe principalele secţiuni)**

	2000	2001	2002	Pondere în totalul anului 2002	2002 faţă de 2000	2002 faţă de 2001
	mil. USD			%		
Produse ale regnului animal	22.79	18.27	15.29	2.4	67.1	83.7
Produse ale regnului vegetal	65.86	79.1	106.07	16.5	161.1	134.1
Grăsimi şi uleiuri	3.87	8.59	16.82	2.6	de 4.3 ori	195.8
Produse alimentare, băuturi, tutun	198.43	251.68	267.36	41.5	134.7	106.2
Produse minerale	2.93	6.41	11.39	1.8	de 3.9 ori	177.7
Produse chimice	8.21	8.15	7.17	1.1	87.3	88.0
Materiale plastice	1.98	3.1	2.55	0.4	128.8	82.3
Piei brute, tăbăcite, blănuri	13.06	11.46	23.35	3.6	178.8	de 2.0 ori
Lemn, cărbune de lemn	0.81	1.51	0.98	0.1	121.0	64.9
Pastă de lemn, hârtie, carton	2.01	3.67	5.33	0.8	de 2.7 ori	145.2
Materiale textile	83.39	104.13	107.54	16.7	129.0	103.3
Încălţăminte, pălării	3.90	5.74	9.55	1.5	de 2.4 ori	166.4
Articole din piatră, ipsos, sticlă	14.65	13.7	14.08	2.2	96.1	102.8
Metale şi petre preţioase, perle	0.16	0.12	0.15	0.0	93.8	125.0
Metale comune	11.66	3.05	7.01	1.1	60.1	de 2.3 ori
Maşini şi aparate	23.90	27.52	24.83	3.9	103.9	90.2
Vehicule, aeronave, transport	5.35	7.54	13.38	2.1	de 2.5 ori	177.5
Instrumente şi aparate optice	3.24	6.19	6.72	1.0	de 2.1 ori	108.6
Mărfuri şi produse diverse	5.27	4.03	4.32	0.7	82.0	107.2
TOTAL	**471.47**	**563.96**	**643.89**	**100.0**	**136.6**	**114.2**

În baza datelor DSS (fără export privat, cu unele ajustări privind exportul de maşini şi aparate)

Tabelul nr. 6. **Geografia importului (preţuri CIF)**

	2000		2001		2002		2002 faţă de 2001
	mil. USD	ponderea %	mil. USD	ponderea %	mil. USD	ponderea %	%
UNIUNEA EUROPEANĂ	**220.77**	**28.4**	**243.11**	**27.4**	**260.04**	**25.1**	**107.0**
din care:							
Austria	7.89	1.0	14.00	1.6	13.47	1.3	96.2
Belgia	6.52	0.8	13.12	1.5	14.75	1.4	112.4
Franţa	20.84	2.7	20.66	2.3	18.47	1.8	89.4
Germania	95.60	12.3	92.22	10.4	90.14	8.7	97.7
Grecia	12.18	1.6	5.76	0.6	12.42	1.2	215.6
Italia	44.10	5.7	56.38	6.3	74.88	7.2	132.8
Marea Britanie	6.42	0.8	6.21	0.7	5.80	0.6	93.4
Olanda	10.08	1.3	18.25	2.1	13.96	1.3	76.5
Spania	4.67	0.6	4.63	0.5	3.47	0.3	74.9
Suedia	6.77	0.9	1.36	0.2	1.48	0.1	108.8
ŢĂRILE EUROPEI CENTRALE şi de EST	**210.20**	**27.1**	**225.26**	**25.3**	**247.34**	**23.8**	**109.8**
din care:							
Ţările Baltice	13.57	1.7	14.24	1.6	17.6	1.7	123.6
Bulgaria	14.83	1.9	22.19	2.5	26.46	2.5	119.2
Polonia	10.98	1.4	18.53	2.1	24.43	2.4	131.8
România	134.51	17.3	116.93	13.2	122.67	11.8	104.9
Ungaria	16.84	2.2	22.76	2.6	21.82	2.1	95.9
CSI	**257.26**	**33.1**	**337.9**	**38.0**	**417.52**	**40.2**	**123.6**
din care:							
Belarus	32.69	4.2	39.09	4.4	38.83	3.7	99.3
Rusia	110.20	14.2	134.56	15.1	159.31	15.3	118.4
Ucraina	111.43	14.4	160.38	18.1	217.43	20.9	135.6
ALTE ŢĂRI	**88.19**	**11.4**	**82.24**	**9.3**	**113.66**	**10.9**	**138.2**
din care:							
SUA	42.59	5.5	21.24	2.4	44.16	4.3	207.9
Turcia	18.86	2.4	18.80	2.1	27.66	2.7	147.1
TOTAL	**776.42**	**100.0**	**888.51**	**100.0**	**1038.56**	**100.0**	**116.9**

În baza datelor DSS (selecţiile după principiul ţării exportatoare; fără import privat, cu unele ajustări privind importul de maşini şi aparate)

În structura comerţului exterior în anul 2002 nu s-au produs schimbări esenţiale, 82.9 la sută din exporturi revenind principalilor parteneri comerciali ai Moldovei: Rusia (37.1 la sută), Ucraina (9.5 la sută), Italia (8.8 la sută), România (8.8 la sută), Germania (7.2 la sută), Belarus (6.1 la sută), SUA (5.4 la sută).

Oferta de export a Moldovei a fost susţinută de patru secţiuni de mărfuri, reprezentând 78.6 la sută din total. Din acestea, comparativ cu anul 2001, şi-au majorat contribuţia la export "produsele alimentare, băuturile şi tutunul" – cu 6.2 la sută, "materialele textile" – cu 3.3 la sută, "produsele regnului vegetal" – cu 34.1 la sută, iar la

Tabelul nr. 7. **Importul de bunuri (pe principalele secţiuni)**

	2000	2001	2002	Pondere în totalul anului 2002	2002 faţă de 2000	2002 faţă de 2001
	mil. USD			%		
Produse ale regnului animal	10.74	23.88	23.86	2.3	de 2.2 ori	99.9
Produse ale regnului vegetal	25.35	37.64	43.47	4.2	171.5	115.5
Grăsimi şi uleiuri	2.41	3.01	7.07	0.7	de 2.9 ori	de 2.3 ori
Prod. alimentare, băuturi şi tutun	71.23	78.87	72.63	7.0	102.0	92.1
Produse minerale	256.05	242.58	237.07	22.8	92.6	97.7
Produse chimice	74.89	80.40	115.86	11.2	154.7	144.1
Materiale plastice	23.77	34.22	49.35	4.7	de 2.1 ori	144.2
Piei brute, tăbăcite, blănuri	2.46	3.82	16.23	1.6	de 6.6 ori	de 4.2 ori
Lemn, cărbune de lemn	9.94	13.46	16.14	1.6	162.4	119.9
Pastă de lemn, hârtie, carton	27.78	34.46	44.64	4.3	160.7	129.5
Materiale textile	77.47	92.06	100.59	9.7	129.8	109.3
Încălţăminte, pălării	2.41	4.45	4.53	0.4	188.0	101.8
Articole din piatră, ipsos	16.66	32.01	30.71	3.0	184.3	95.9
Metale şi petre preţioase, perle	1.45	1.35	2.28	0.2	157.2	168.9
Metale comune	31.59	37.67	48.97	4.7	155.0	130.0
Maşini şi aparate	98.58	119.77	146.38	14.0	148.5	122.2
Vehicule, aeronave, transport	15.47	21.83	50.72	4.9	de 3.3 ori	de 2.3 ori
Instrumente şi aparate optice	19.17	15.52	14.87	1.4	77.6	95.8
Mărfuri şi produse diverse	9.00	11.51	13.19	1.3	146.6	114.6
TOTAL	**776.42**	**888.51**	**1038.56**	**100.0**	**133.8**	**116.9**

În baza datelor DSS - preţuri CIF (fără import privat, cu unele ajustări privind importul de maşini şi aparate)

secţiunea "maşini şi aparate" s-a înregistrat o diminuare cu 9.8 la sută.

Din total importuri 71.9 la sută sunt achiziţii din: Ucraina (20.9 la sută), Rusia (15.3 la sută), Italia (7.2 la sută), România (11.8 la sută), Germania (8.7 la sută), SUA (4.3 la sută) şi Belarus (3.7 la sută).

Importul de bunuri în Moldova a fost asigurat în proporţie de 40.2 la sută din ţările CSI.

Pe parcursul anului 2002 s-au majorat importurile de "maşini şi aparate" cu 22.2 la sută, "produse ale industriei chimice" cu 44.1 la sută, "materiale textile" cu 9.3 la sută. Importul de "produse minerale" s-a diminuat cu 2.3 la sută. De remarcat menţinerea unei cote semnificative în total importuri a bunurilor agroalimentare, în 2002 fiind de 14.2 la sută (pentru comparaţie în 1999 a fost 6.5 la sută, 2000 – 14.1 la sută, 2001 – 16.1 la sută).

Importul de resurse energetice în perioada raportată a constituit 194.24 mil. USD, în scădere cu 3.4 la sută. Majoritatea resurselor energetice au fost importate din ţările CSI, ponderea acestora crescând cu 6.9 puncte procentuale faţă de anul precedent. Volumul fizic al gazelor naturale şi cărbunilor, care se importă doar din ţările CSI, s-a diminuat uşor faţă de anul precedent: cu 0.3 şi 1.5 la sută, respectiv.

Importul net de energie electrică a alcătuit 23.6 mil. USD (987.2 mil. Kw/h), creşterea cantitativă comparativ cu anul precedent fiind de 44.1 la sută.

Tabelul nr. 8. **Serviciile în dinamică (mil. USD)**

	2000			2001			2002		
	export	import	sold	export	import	sold	export	import	sold
Transporturi	81.87	60.05	21.82	83.48	67.37	16.11	105.96	75.71	30.25
din care: tranzit de gaz	27.41		27.41	23.32		23.32	28.26		28.26
Turism	46.06	79.30	-33.24	45.86	88.25	-42.39	54.88	102.26	-47.38
Servicii de comunicaţii	16.54	7.61	8.93	16.74	8.58	8.16	16.53	8.58	7.95
Servicii de construcţii	0.94	11.25	-10.31	0.54	2.43	-1.89	0.89	2.44	-1.55
Alte servicii	19.95	44.07	-24.12	25.00	52.47	-27.47	32.5	70.17	-37.67
Balanţa serviciilor	**165.36**	**202.28**	**-36.92**	**171.62**	**219.10**	**-47.48**	**210.76**	**259.16**	**-48.40**

În anul 2002 volumul comerţului exterior cu servicii a crescut cu 20.3 la sută faţă

de anul precedent, majorându-se atât încasările din export (cu 22.8 la sută), cât şi plăţile pentru import (cu 18.3 la sută). Deficitul balanţei serviciilor a constituit 48.4 mil. USD, sporind cu cca. 1 mil. USD faţă de anul 2001.

Veniturile realizate în perioada de raportare s-au cifrat la 141.1 mil. USD. Creşterea excedentului faţă de anul precedent a fost de 26.8 la sută, sau cu 29.9 mil. USD.

O sursa importantă de intrări de valută străină în ţară rămân a fi veniturile din munca rezidenţilor angajaţi în străinătate. Estimativ, veniturile din munca peste hotare au sporit faţă de anul 2001 cu 19.7 la sută, însumând 267.0 mil. USD.

Tabelul nr. 9. **Veniturile în dinamică (mil. USD)**

	2000			2001			2002		
	încasări	plăţi	sold	încasări	plăţi	sold	încasări	plăţi	sold
Compensarea pentru muncă	**157.97**	**27.04**	**130.93**	**223.00**	**36.50**	**186.50**	**267.00**	**37.83**	**229.17**
Venituri din investiţii	**14.12**	**77.92**	**-63.80**	**12.18**	**87.45**	**-75.27**	**8.48**	**96.57**	**-88.09**
Venituri din investiţii directe şi de portofoliu	5.60	31.05	-25.45	3.20	33.89	-30.69	2.29	49.57	-47.28
- dividende	0.06	4.10	-4.04		5.76	-5.76	0.08	6.93	-6.85
- dobânzi către plată	5.54	15.23	-9.69	3.20	18.62	-15.42	2.20	31.92	-29.71
- venit reinvestit		11.72	-11.72		9.51	-9.51		10.72	-10.72
Venituri din alte investiţii	8.52	46.87	-38.35	8.98	53.56	-44.58	6.19	47.00	-40.81
Venituri total	**172.09**	**104.96**	**67.13**	**235.18**	**123.95**	**111.23**	**275.48**	**134.4**	**141.08**

Veniturile din investiţii au înregistrat un sold negativ în valoare de 88.1 mil. USD, care reflectă predominarea plăţilor preconizate conform orarului (la serviciul obligaţiunilor de stat - 9.7 mil. USD, al împrumuturilor: de la FMI - 3.7 mil. USD, guvernamentale - 23.3 mil. USD, bancare - 1.2 mil. USD şi ale altor sectoare - 38.7 mil. USD, inclusiv cele primite de la firmele-mamă - 22.2 mil. USD).

Tabelul nr. 10. **Transferurile curente în dinamică (mil. USD)**

	2000			2001			2002		
	intrări	ieşiri	sold	intrări	ieşiri	sold	intrări	ieşiri	sold
Total transferuri curente	**173.55**	**15.05**	**158.50**	**175.97**	**18.17**	**157.80**	**199.75**	**19.16**	**180.59**
din care:									
- granturi şi asistenţă tehnică	92.07	0.37	91.70	111.89	0.59	111.30	115.33	0.23	115.10
- transferuri în domeniul învăţământului şi perfecţionării cadrelor	19.40	7.00	12.40	23.28	7.48	15.80	22.31	5.89	16.42
- ajutoare umanitare	49.73	0.08	49.65	29.41	0.03	29.38	41.19	0.15	41.04
- cotizaţii în organizaţii internaţionale	0.02	1.01	-0.99		1.63	-1.63	0.02	2.72	-2.70
- transferuri ale angajaţilor	1.39	0.21	1.18	2.14	0.39	1.75	1.15	0.65	0.50
- alte transferuri curente	10.94	6.38	4.56	9.25	8.05	1.20	19.75	9.52	10.23

Balanţa transferurilor curente a înregistrat cel mai înalt nivel din ultimii ani – 180.6 mil. USD. Intrările au crescut faţă de anul precedent cu 13.5 la sută, iar ieşirile – cu 5.4 la sută.

Contul de capital şi financiar al balanţei de plăţi s-a încheiat în perioada de raportare cu un excedent de 78.6 mil. USD. Principalii factori care au determinat situaţia la contul financiar au fost:

- deblocarea în vara anului 2002 a finanţării Republicii Moldova de către organismele financiare internaţionale, stopată în martie 2001;

- reeşalonarea euroobligaţiunilor;
- privatizarea unor importante întreprinderi de stat cu participarea nerezidenţilor.

Graficul nr. 19. **Contul de capital şi financiar al balanţei de plăţi în dinamică anuală (mil. USD)**

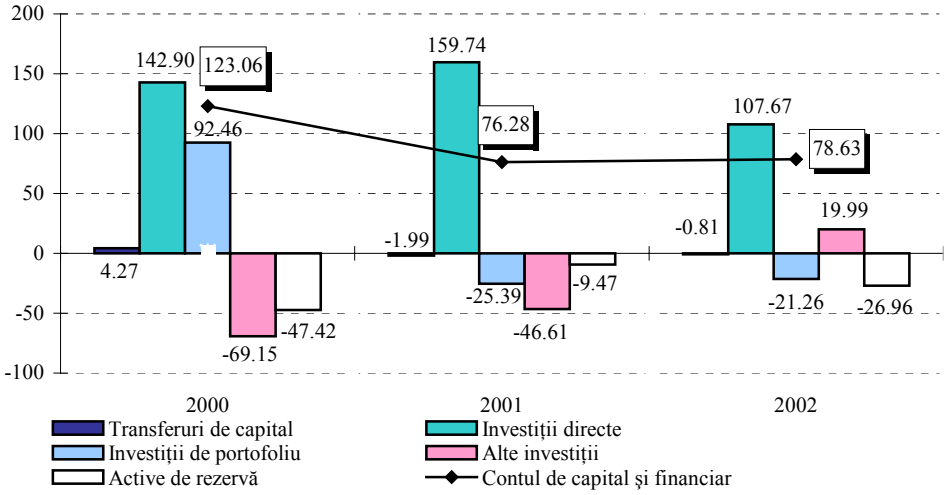

Evoluţia componentelor contului de capital şi financiar al balanţei de plăţi a Moldovei pe parcursul ultimilor ani este prezentată în graficul nr. 19.

Volumul de investiţii străine directe alocate în economia naţională pe parcursul anului 2002 se estimează la 142.79 mil. USD, fiind direcţionate preponderent în complexele vinicol, energetic, de telecomunicaţii, hotelier ş. a.

Tabelul nr. 11. **Investiţiile străine directe în dinamică anuală (mil. USD)**

	2000			2001			2002 date provizorii		
	intrări	ieşiri	net	intrări	ieşiri	net	intrări	ieşiri	net
Investiţii directe	**159.26**	**16.36**	**142.90**	**167.86**	**8.12**	**159.74**	**142.79**	**35.12**	**107.67**
peste hotare		0.08	-0.08		0.08	-0.08		0.41	-0.41
în economia naţională, inclusiv:	159.26	16.28	142.98	167.86	8.04	159.82	142.79	34.71	108.08
capital subscris	*85.47*	*1.87*	*83.6*	*120.06*	*0.27*	*119.79*	*63.3*	*2.94*	*60.36*
sector bancar	16.07	1.80	14.27	8.14	0.25	7.89	4.23		4.23
alte sectoare	69.40	0.07	69.33	111.92	0.02	111.9	59.07	2.94	56.13
venit reinvestit	*11.72*		*11.72*	*9.51*		*9.51*	*10.72*		*10.72*
alt capital	*62.07*	*14.41*	*47.66*	*38.29*	*7.77*	*30.52*	*68.77*	*31.77*	*37.00*

Capitalul subscris de nerezidenţi în anul 2002 se estimează la 60.4 mil. USD în valoare netă, majoritatea investiţiilor, 56.1 mil. USD, fiind direcţionate în întreprinderile din *alte sectoare*. De menţionat că, în anul 2002 a fost relansat procesul de privatizare a patrimoniului de stat cu participarea nerezidenţilor, care au procurat pachetele de control în S.A. "Moldcarton", S.A. „Topaz", S.A. „Vismos", S.A. „Călăraş - Divin".

De menţionat şi alt capital - 37.0 mil. USD în valoare netă – valorificat de firmele-fiice din Moldova sub formă de împrumuturi de la acţionarii nerezidenţi.

Investiţiile de portofoliu au înregistrat un sold negativ în valoare de 21.3 mil. USD. Situaţia la acest cont a fost determinată de reeşalonarea euroobligaţiunilor şi de serviciul titlurilor de valoare deţinute de S.A. „Gazprom" din Rusia (conform orarului).

Alte investiţii au înregistrat un excedent net de 20.0 mil. USD: activele nete majorându-se cu 71.9 mil. USD, iar pasivele nete – cu 91.9 mil. USD.

La alte investiţii – active, de menţionat creşterea activelor valutare cu 34.1 mil. USD în valoare netă, din care cele ale băncilor comerciale – cu 15.7 mil. USD.

Majorarea pasivelor financiare a fost determinată în cea mai mare parte de acumularea de noi arierate, reflectate în balanţa de plăţi la alte pasive.

Rambursările de împrumuturi conform orarului au depăşit tragerile efective, astfel fiind înregistrat un sold negativ în valoare de 13.0 mil. USD. Printre principalele fluxuri financiare intrate în economia naţională sub formă de împrumuturi au fost creditele de la organismele financiare internaţionale (FMI, BM, BERD).

O altă operaţiune importantă a anului 2002 a constituit-o reeşalonarea împrumutului în valoare de 20.0 mlrd. lei româneşti, acordat Republicii Moldova de către Guvernul României în anul 1993.

De asemenea, situaţia contului de capital şi financiar al balanţei de plăţi a fost influenţată de alte pasive (arierate), care s-au majorat în perioada de raportare estimativ cu 84.6 mil. USD în valoare netă. Doar 26.8 la sută din arieratele noi acumulate le-au constituit arieratele guvernamentale la serviciul datoriei externe. Neachitările de importuri curente de resurse energetice au crescut în valoare netă, estimativ, cu 14.4 mil. USD.

Activele de rezervă ale statului* s-au majorat cu 27.0 mil. USD, atingând la sfârşitul anului gestionar 268.9 mil. USD, nivel suficient pentru acoperirea a 2.5 luni de import curent de bunuri şi servicii (graficul nr. 20).

Graficul nr. 20. **Activele de rezervă ale Moldovei în dinamică anuală**

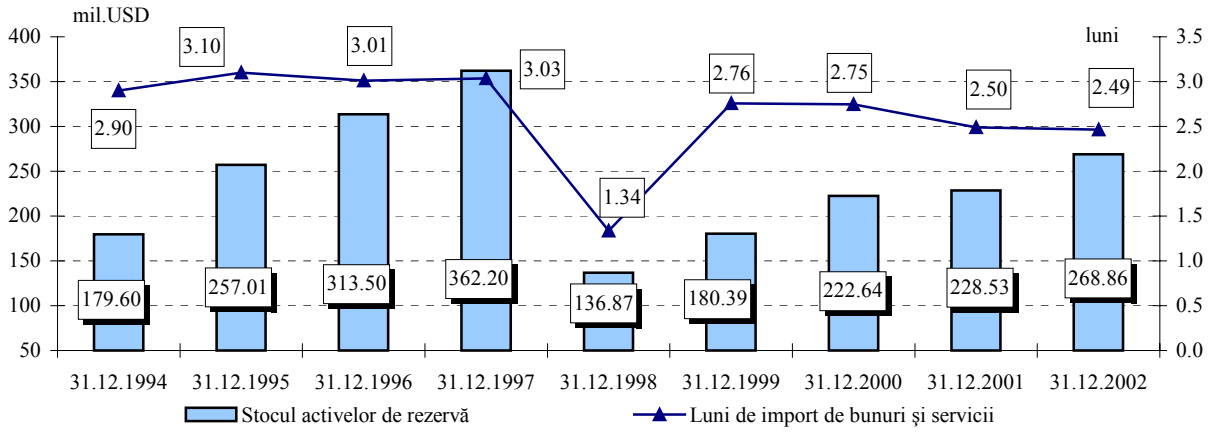

* conform metodologiei balanţei de plăţi a FMI, ediţia a V-ea

Tabelul nr. 12. **Indicii principali ai sectorului extern**

	Unitatea de măsură	2000	2001	2002
Contul curent / PIB	%	-8.1	-6.1	-6.5
Contul curent fără transferuri / PIB	%	-20.5	-16.7	-17.6
Transferuri (nete) / PIB	%	12.3	10.7	11.1
Balanţa bunurilor şi serviciilor / PIB	%	-25.7	-24.2	-26.3
Export de bunuri şi servicii / Import de bunuri şi servicii	%	66.0	67.3	67.1
Export de bunuri şi servicii / PIB	%	49.8	49.9	53.6
Import de bunuri şi servicii / PIB	%	75.5	74.1	79.9
Fluxul (net) investiţiilor directe în economia pe cap de locuitor	USD	39.0	44.0	30.0
Active de rezervă / Import de bunuri şi servicii	luni	2.75	2.50	2.49

Surse: DSS, BNM

Indicii principali, ce reflectă rezultatele activităţii economice internaţionale a Moldovei în perioada anilor 2000-2002, denotă majorarea gradului de deschidere a economiei ţării, sporirea deficitului balanţei comerciale şi a ponderii lui în PIB, totodată remarcându-se un nivel insuficient de investiţii străine în economia naţională (tabelul nr. 12).

Datoria externă

Datoria externă a Republicii Moldova la data de 31 decembrie 2002 a înregistrat 1330.1 mil. USD, majorându-se cu 8.6 la sută (105.5 mil. USD) comparativ cu sfârşitul anului precedent. Raportul datoriei externe la PIB a rămas aproximativ la nivelul anului 2001 (81.9 la sută).

Evoluţia datoriei externe pe parcursul anului 2002 a fost determinată de următoarele:

1. Reluarea finanţării de către organismele financiare internaţionale în scopul susţinerii balanţei de plăţi şi a ajustărilor structurale: tragerile în sectorul public (inclusiv împrumuturile contractate sub garanţia Guvernului) au însumat 50.0 mil. USD;
2. Plăţile în sectorul public au depăşit valorificările de noi tranşe, astfel în anul 2002 fluxul net a înregistrat o valoare de minus 11.6 mil. USD;
3. În sectorul public s-a obţinut reeşalonarea euroobligaţiunilor în sumă de 39.7 mil. USD şi a creditului acordat de Guvernul României în valoare de 12.4 mil. USD. În sectorul privat au fost reeşalonate împrumuturi în sumă de 7.3 mil. USD;
4. Înrăutăţirea situaţiei privind serviciul datoriei externe în contextul incapacităţii de răscumpărare a euroobligaţiunilor a condiţionat reducerea ratingului, determinat de agenţia de rating Fitch IBCA, în iulie 2002 până la nivelul de default cu o uşoară îmbunătăţire a acestuia după reeşalonarea euroobligaţiunilor.

Datoria publică a constituit 968.3 mil. USD, majorându-se cu 4.2 la sută faţă de perioada precedentă şi continuând să deţină ponderea dominantă în total datorie.

Tabelul nr. 13. **Datoria externă la sfârşit de perioadă (mil. USD)**

	2000	% din total	2001	% din total	2002 date provizorii	% din total
Datoria publică	**997.6**	**81.1**	**929.5**	**75.9**	**968.3**	**72.8**
din care:						
Împrumuturi de la FMI	154.1	12.5	145.9	11.9	151.4	11.4
Datoria guvernamentală directă	761.5	61.9	705.0	57.6	737.4	55.4
împrumuturi	593.1	48.2	*568.6*	*46.5*	*598.7*	*45.0*
titluri de valoare	168.4	13.7	*136.4*	*11.1*	*138.7*	*10. 4*
Datoria garantată de guvern	82.0	6.7	78.6	6.4	79.5	6.0
Datoria privată	**232.5**	**18.9**	**295.1**	**24.1**	**361.8**	**27.2**
împrumuturi	232.5	18.9	295.1	24.1	361.8	27.2
Total datorie externă	**1230.1**	**100.0**	**1224.6**	**100.0**	**1330.1**	**100.0**
Datoria pentru resurse energetice	316.4		287.2		298.9	

Datoria privată, care include împrumuturile fără garanţia Guvernului contractate de bănci comerciale şi de agenţi economici, a însumat 361.8 mil. USD, majorându-se pe parcursul anului cu 22.6 la sută. Ponderea acesteia în total datorie şi-a păstrat tendinţa de creştere, deţinând 27.2 la sută comparativ cu 24.1 la sută în 2001. Acest fapt denotă reorientarea fluxurilor creditoare externe din sectorul public spre cel privat.

Majoritatea angajamentelor externe ale Republicii Moldova sunt multilaterale şi bilaterale. Împrumuturile contractate de la organismele financiare internaţionale acumulate la sfârşitul anului 2002 au alcătuit 665.9 mil. USD, sau 50.1 la sută din total datorie. Creditele de la FMI şi Banca Mondială au reprezentat 22.7 şi 49.7 la sută, respectiv, din total împrumuturi multilaterale, celelalte fiind acordate de UE, BERD şi FIDA.

Tabelul nr. 14. **Datoria externă pe tipuri de creditori (mil. USD)**

	2000	% din total	2001	% din total	2002 date provizorii	% din total
Împrumuturi de la FMI	**154.1**	**12.5**	**145. 9**	**11.9**	**151.4**	**11.4**
Datoria guvernamentală directă	**761.5**	**61.9**	**705.0**	**57.6**	**737.4**	**55.4**
Organisme internaţionale	355.8	28.9	344.4	28.1	377.2	28.4
Relaţii bilaterale	209.8	17.1	200.0	16.3	194.2	14.6
Alţi creditori	27.5	2.2	24.2	2.1	27.3	2.0
Obligaţiuni de stat pe termen lung	168.4	13.7	136.4	11.1	138.7	10.4
Datoria garantată de guvern	**82.0**	**6.7**	**78.6**	**6.4**	**79.5**	**6.0**
Organisme internaţionale	62.5	5.1	61.1	5.0	59.5	4.5
Alţi creditori	19.5	1.6	17.5	1.4	20.0	1.5
Datoria negarantată de guvern	**232.5**	**18.9**	**295.1**	**24.1**	**361.8**	**27.2**
Organisme internaţionale	42.4	3.4	46.0	3.8	77.8	5.8
Alţi creditori	190.1	15.5	249.1	20.3	284.0	21.4
Datoria externă a ţării	**1230.1**	**100.0**	**1224.6**	**100.0**	**1330.1**	**100.00**

Creditele bilaterale au constituit 14.6 la sută din total datorie, însumând 194.2 mil. USD (tabelul nr.14). Cei mai importanţi creditori

bilaterali au fost guvernele Rusiei şi SUA, cu o pondere de 47.2 şi 29.0 la sută, respectiv, în total credite bilaterale, celelalte fiind primite din Japonia, Turcia, România.

Tabelul nr. 15. **Datoria externă pe sectoare economice şi termene de scadenţă (mil. USD)**

Perioada	Total datorie externă	Datoria externă pe scadenţe		Datoria externă pe sectoare economice			
		termen mediu şi lung	termen scurt	guverna-mental	autorităţi monetare	bancar	alte sectoare
2000	1230.1	1218.4	11.7	761.5	154.1	15.7	298.8
2001	1224.6	1209.0	15.6	705.0	145.9	16.3	357.4
2002, date provizorii	1330.1	1259.1	71.0	737.4	151.4	22.0	419.3

În structura datoriei externe pe scadenţe ponderea maximă le-a revenit angajamentelor pe termen mediu şi lung – 94.7 la sută din total datorie, preponderente fiind cele cu termenul scadenţei de 10-20 ani (tabelul nr.15).

În structura valutară a portofoliului datoriei externe cota majoră a fost deţinută de angajamentele în dolari SUA, cărora la sfârşitul anului 2002 le-a revenit 47.5 la sută în angajamentele publice şi 95.7 la sută în cele private (graficul nr. 21). Fluctuaţiile ratei de schimb a valutelor contractate faţă de dolarul SUA au majorat vulnerabilitatea portofoliului datoriei. În consecinţă, stocul datoriei externe publice s-a majorat pe parcursul anului 2002 aproximativ cu 40.6 mil. USD.

Graficul nr. 21. **Structura datoriei externe după valuta acordului**

Publică

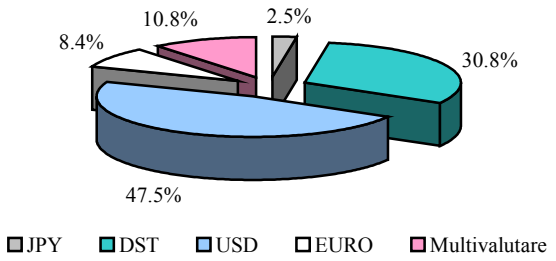

Privată

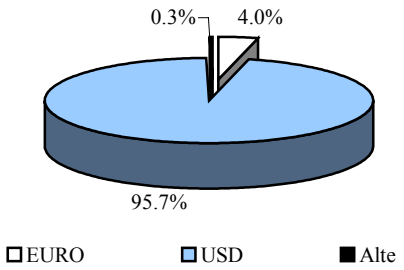

Evoluţia indicatorilor macroeconomici privind gradul de îndatorare a economiei denotă că:

a) raportul datoriei externe la PIB a rămas aproximativ la nivelul anului 2001, în timp ce datoria pe cap de locuitor s-a majorat cu 8.5 la sută faţă de anul precedent, constituind 369.0 USD;

b) plăţile efective la serviciul datoriei externe publice au constituit 78.6 la sută din plăţile conform orarului;

c) serviciul real al datoriei externe publice raportat la exportul de bunuri şi servicii s-a micşorat de la 17.0 la sută în anul 2001 la 10.8 la sută în 2002, fapt condiţionat de majorarea exportului şi de micşorarea volumului plăţilor efective comparativ cu anul precedent.

Tabelul nr. 16. **Indicatorii ce vizează datoria externă a Moldovei**

	Unitatea de măsură	2000	2001	2002 date provizorii
Datoria externă	mil. USD	1230.1	1224.6	1330.1
Export de bunuri si servicii	mil. USD	642.2	738.9	870.56
Datoria externă / PIB	%	95.5	82.7	81.9
Datoria externă pe cap de locuitor	USD	342	340	369
Trageri noi în sectorul public	mil. USD	63.1	43.4	50.0
Serviciul datoriei externe publice (conform orarului)	mil. USD	107.9	101.1	119.8
Serviciul datoriei externe publice (plăţi efective)	mil. USD	102.9	125.9	94.1
Trageri noi în sectorul public / serviciul datoriei externe publice (plăţi efective)	%	61.3	34.5	53.1
Serviciul real al datoriei externe publice / export de bunuri şi servicii	%	16.0	17.0	10.8

2. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei

Realizarea politicii monetare în anul 2002

Obiectivele şi rezultatele politicii monetare

În cadrul politicii economice a statului, Banca Națională a Moldovei elaborează şi implementează politica monetară şi valutară orientată spre menținerea stabilității monedei naționale prin crearea condițiilor pieței monetare, de credit şi valutare, bazate pe principiile funcționării economiei de piață.

Politica monetară şi valutară pentru anul 2002 a fost coordonată cu organele economice şi financiare respective ale Guvernului şi aprobată de către Consiliul de Administrație al BNM la 25 decembrie 2001.

Drept bază de elaborare a Politicii monetare şi valutare pentru anul 2002 au servit Pronosticul dezvoltării social-economice a Republicii Moldova pe anii 2002-2004, Legea bugetului de stat pe anul 2002 şi acordurile de politici economice şi financiare între Guvernul Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei şi organismele financiare internaționale, ale căror obiective majore prevedeau:

- nivelul inflației anuale de 10.0 la sută;
- creşterea reală a produsului intern brut cu 6.0 la sută şi volumul lui nominal de 22400.0 mil. lei;
- încadrarea deficitului bugetului de stat în limita de 1.4 la sută din PIB, sau 320.0 mil. lei (finanțarea căruia a fost prevăzută din surse interne – venituri de la vânzarea hârtiilor de valoare de stat, surse externe, precum şi venituri din privatizare);
- cursul de schimb mediu la nivel de 13.5 MDL pentru 1 dolar SUA;
- consolidarea rezervelor internaționale ale statului până la un nivel acceptabil pentru acoperirea a cca. 3 luni de importuri.

În temeiul acestor parametri macroeconomici, nivelurile programate ale agregatelor monetare în Politica monetară şi valutară a Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2002 (aprobată inițial) au fost dimensionate în corelație cu evoluția prognozată a cererii de bani. În scopul asigurării premiselor unei creşteri susținute volumul de creditare a economiei naționale a fost preconizat să crească cu 33.0 la sută față de sfârşitul anului 2001.

Luând în considerare lipsa resurselor creditoare externe pe parcursul anului în volumul deplin prevăzut în Politica monetară şi valutară

aprobată inițial, cumpărările de valută străină de către BNM în volum superior celui preconizat inițial, insuficiența veniturilor obținute din privatizare, precum şi rectificarea Legii bugetului de stat pe anul 2002, Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei a rectificat la 12 decembrie Politica monetară şi valutară pentru anul 2002 care prevede:

- creşterea masei monetare cu 34.0 la sută;
- majorarea bazei monetare cu 32.2 la sută;
- asigurarea gradului de monetizare a economiei naționale la nivel de aproximativ 28.9 la sută la finele anului 2002;
- menținerea rezervelor obligatorii la nivel de 10.0 la sută.

Politica monetară şi valutară a BNM pentru anul 2002 a prevăzut menținerea datoriei Guvernului la nivelul anului 2001. Însă, în scopul onorării la termen a datoriei de stat externe, Banca Națională a Moldovei a acordat credite statului în conformitate cu Legea bugetului de stat pe anul 2002 modificată şi completată (în baza reținerii finanțării externe şi nerecepționării veniturilor din privatizare în suma prevăzută inițial).

Realizarea Politicii monetare şi valutare a BNM pentru anul 2002 a fost influențată atât de dinamica PIB-lui, situația balanței de plăți a statului, evoluția prețurilor, precum şi de reținerea finanțării externe şi nerecepționarea veniturilor din privatizare în volumul prevăzut inițial.

Pe fondul reducerii ritmurilor creşterii prețurilor, majorarea PIB-lui real a fost superioară celei prevăzute în Politica monetară şi valutară, constituind 7.2 la sută în anul 2002. Pe parcursul anului volumul comerțului exterior s-a majorat cu 18.0 la sută în comparație cu perioada analogică a anului precedent. Cursul mediu de schimb pentru anul 2002 a constituit 13.57 MDL pentru 1 dolar SUA, iar deficitul bugetului de stat n-a depăşit nivelul de 1.4 la sută din PIB, ceea ce corespunde prevederilor Politicii monetare şi valutare a BNM pentru anul 2002.

La finele anului 2002 inflația a constituit 4.4 la sută. Situarea ratei inflației cu 5.6 puncte procentuale sub nivelul prevăzut inițial s-a datorat unei influențe cumulative mai reduse, în comparație cu anii precedenți, atât a *factorilor monetari*, cât şi a celor *nemonetari* - creşterea prețurilor la importuri (în special la produsele petroliere) şi majorarea administrativă a prețurilor la servicii.

Creşterea cererii de bani în economie a determinat ajustarea corespunzătoare a ofertei de monedă din partea sistemului bancar la indicatorul stabilit în Politica monetară şi valutară aprobată inițial. La finele anului 2002 masa monetară a înregistrat o creştere de 36.0 la

sută în comparație cu sfârşitul anului 2001, cea mai esențială majorare (25.5 la sută) fiind înregistrată în semestrul II, fapt ce se explică prin procurările de valută străină. Consolidarea tendinței de reducere a ratelor dobânzilor bancare a contribuit la majorarea volumelor creditării economiei naționale şi, respectiv, la creşterea masei monetare M3. Totodată, intensificarea fluxului valutei străine provenite din munca peste hotare a condus la creşterea semnificativă a mijloacelor băneşti deținute de populație, o parte a acestora fiind transformată în depozite, iar cealaltă parte rămasă în numerar în afara sistemului bancar. În această situație Banca Națională în calitate de cumpărător al excedentului de valută a achiziționat 68.9 mil. USD, ceea ce a permis, concomitent cu onorarea integrală a obligațiunilor externe curente ale Guvernului şi Băncii Naționale a Moldovei, de a menține volumul rezervelor valutare internaționale necesare acoperirii a 2.5 luni de importuri.

Efectuarea de către BNM a unei emisiuni de lei moldoveneşti ca urmare a cumpărărilor de valută străină a condiționat majorarea bazei monetare, care prin intermediul multiplicatorului monetar a contribuit la o creştere corespunzătoare a masei monetare.

Principalul instrument de influență asupra agregatelor monetare în anul 2002 au continuat să fie operațiunile de sterilizare a excesului de lichiditate în sistemul bancar, creat de cumpărările de valută străină de către BNM. Pentru absorbția surplusului de lichiditate, Banca Națională a Moldovei a efectuat în această perioadă operațiuni de sterilizare, suma medie a lichidității supuse permanent sterilizării fiind de 67.0 mil. lei. Rata medie ponderată a dobânzii la operațiunile efectuate a constituit 2.09 la sută, iar media lunară ponderată a variat pe parcursul anului de la 1.09 la sută până la 9.85 la sută (graficul nr.22).

Graficul nr.22. **Volumul lunar şi rata medie a dobânzii la operațiunile de sterilizare în 2002**

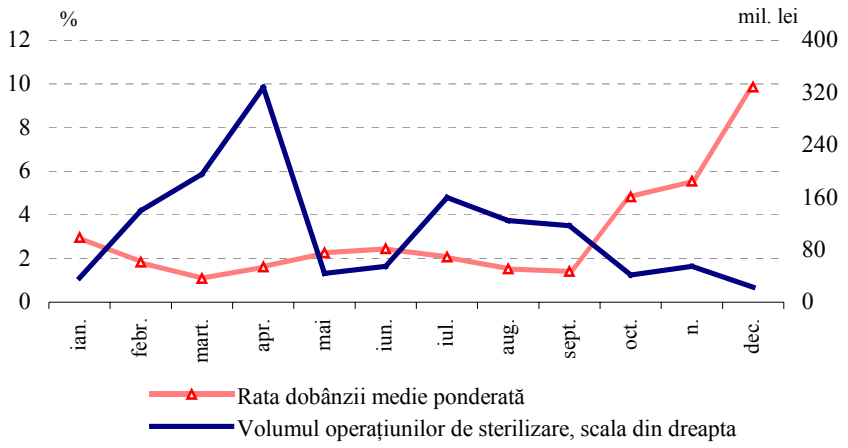

Ponderea banilor în circulație în masa monetară în moneda națională M2 s-a diminuat până la 0.51 la sfârşitul anului 2002 comparativ cu 0.53 la finele anului precedent. Acest indicator caracterizează cererea de bani în numerar din partea economiei. Cea mai esențială creştere a banilor în circulație a avut loc în semestrul II al anului, fiind condiționată de majorarea salariilor şi de creşterea sezonieră a cererii de numerar.

Graficul nr.23. **Dinamica ratei de baza şi ratei dobânzii la credite în MDL**

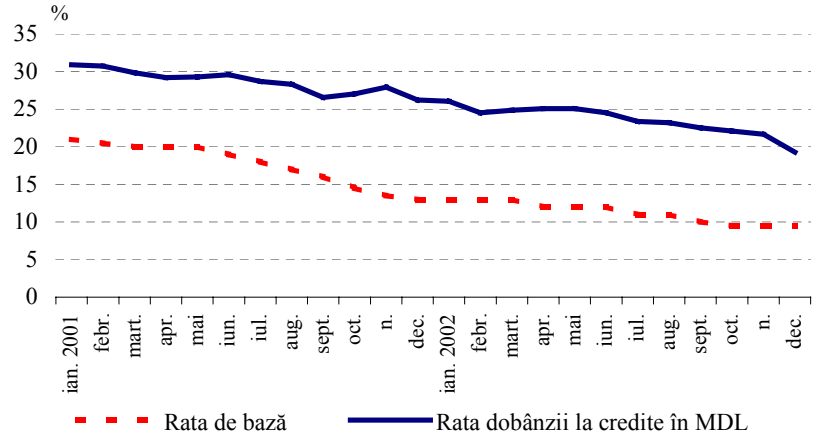

Politica ratelor dobânzilor, promovată de către BNM pe parcursul anului 2002, a fost în continuare orientată spre reducerea treptată a ratelor dobânzilor bancare în corespundere cu nivelul inflației şi menținerea lor la un nivel pozitiv jos în termeni reali. În pofida faptului că rata de bază stabilită de către BNM nu are influența scontată asupra dobânzilor la creditele acordate de către băncile comerciale, nivelul semnificativ de 94.0 la sută al corelației indică o legătură strânsă dintre aceşti indicatori (graficul nr.23). Fiind unul din instrumentele politicii monetare, rata de bază este şi indicatorul ce reflectă opinia BNM privind evoluția economiei naționale: creşterea sau micşorarea nivelului inflației, comportamentul cursului de schimb al monedei naționale etc.

Indicatorul monetizării (raportul masei monetare M3 către PIB), ce caracterizează cererea de bani şi gradul de dezvoltare a intermedierii financiare în economie, şi-a continuat tendința de creştere pe parcursul anului 2002. Acest fapt denotă, pe de o parte, creşterea încrederii populației în moneda națională şi sistemul bancar, iar pe de altă parte, dinamica pozitivă a volumului creditării economiei naționale. Totodată, creşterea monetizării a fost condiționată şi de micşorarea nivelului inflației, corelația inversă dintre aceşti indicatori fiind 79 la sută. Gradul de monetizare a economiei a constituit 29.5 la sută la finele anului 2002, față de 25.1 la sută la 31 decembrie 2001 (graficul nr.24).

Graficul nr.24. **Evoluția trimestrială a indicatorilor monetari**

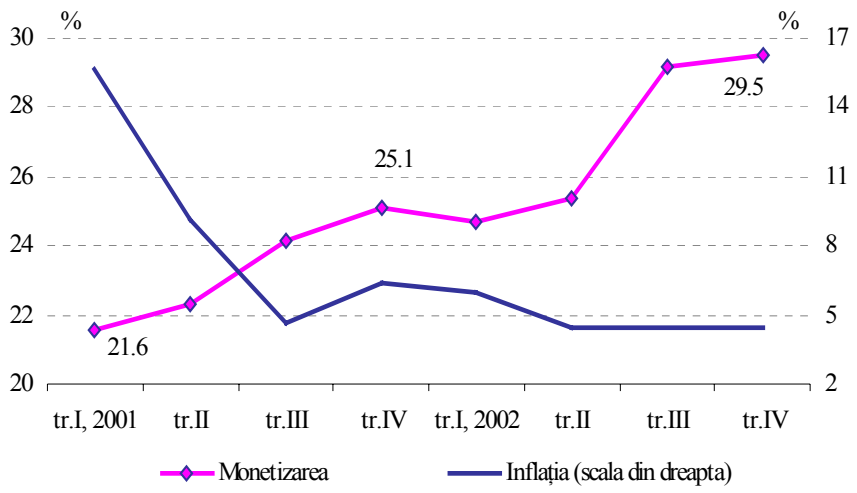

Notă. Monetizarea este calculată ca raportul dintre volumul ofertei monetare M3 la sfârşitul trimestrului şi PIB anual. Indicatorul inflației reprezintă IPC cumulativ pentru ultimele 12 luni. Corelația acestor indicatori constituie 79 la sută, la un lag temporar al inflației de 1 lună.

Un alt indicator ce caracterizează gradul intermedierii financiare în economie este multiplicatorul masei monetare (M3), care a înregistrat nivelul de 2.0 la 31 decembrie 2002, fiind în creştere cu 4.2 la sută față de finele anului 2001. Cu toate că, la situația din 31 decembrie

2002 a fost înregistrată micşorarea coeficientului lichidității ca factor decisiv al creşterii multiplicatorului, totuşi pe parcursul întregului an fluctuațiile acestui indicator au fost determinate, în special, de modificarea rezervelor excesive ale băncilor comerciale (graficul nr.25). Deşi ritmurile creşterii multiplicatorului monetar au fost inferioare celor înregistrate în anii precedenți, acesta îşi continuă trendul ascendent, dinamica căruia va fi şi pe viitor condiționată de procurarea valutei străine de către BNM, de operațiunile de sterilizare şi acordare a lichidității, de dinamica ratelor dobânzii etc.

Graficul nr.25. **Dinamica multiplicatorului monetar şi coeficientului rezervelor excesive ale băncilor comerciale**

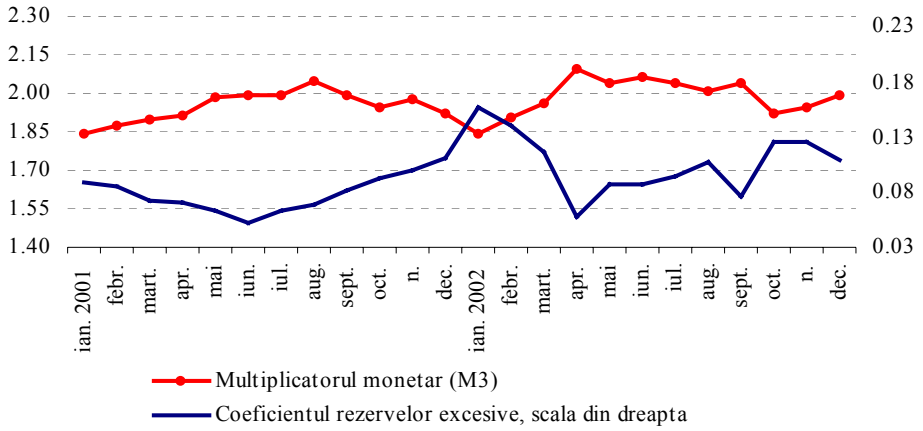

Pe parcursul anului 2002 rezervele excesive ale băncilor comerciale au avut un nivel permanent suficient, al cărui volum mediu săptămânal a constituit 324.7 mil. lei. În aceste condiții Banca Națională a Moldovei a considerat inoportună micşorarea normei rezervelor obligatorii, în pofida faptului că în Politica monetară şi valutară pentru anul 2002 a fost prevăzută modificarea ei de la 10.0 până la 7.0 la sută.

Dinamica indicatorilor monetari

Baza monetară

Baza monetară, care include banii în circulație (în afara sistemului bancar) şi rezervele băncilor comerciale menținute în conturi corespondente la Banca Națională a Moldovei, s-a majorat cu 773.8 mil. lei (31.1 la sută) şi a constituit 3262.7 mil. lei la situația din 31 decembrie 2002.

Graficul nr. 26. **Componentele sporului bazei monetare**

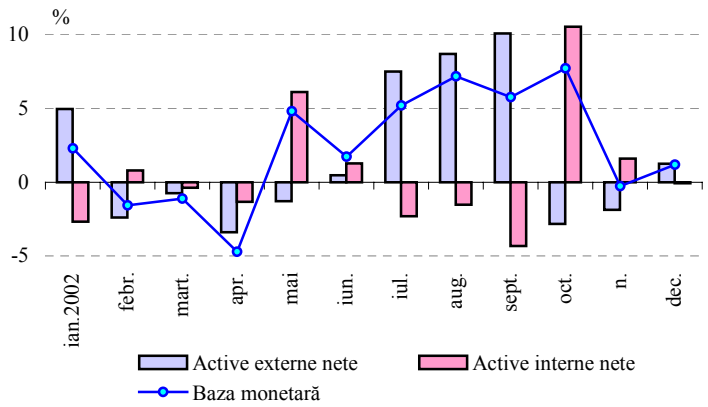

Factorul principal care a condiționat creşterea bazei monetare, îndeosebi în trimestrul III, a fost majorarea activelor externe nete ca urmare a cumpărărilor de valută străină în sumă de 68.9 mil. USD (inclusiv în trimestrul III – 52.3 mil. USD) de către Banca Națională a Moldovei pe piața valutară internă în anul 2002 (graficul nr. 26).

În structura bazei monetare ponderea banilor în circulație s-a redus de la 73.7 la sută până la 70.1 la sută la finele anului 2002, iar cea a rezervelor bancare s-a majorat de la 26.3 la sută până la 29.9 la sută. De menționat că, rezervele obligatorii ale băncilor comerciale au crescut cu ritmuri mai înalte decât cele excesive, în condițiile menținerii normei rezervelor obligatorii la nivel de 10.0 la sută din suma mijloacelor atrase. Rezervele bancare excesive s-au majorat cu 47.4 la sută pe parcursul anului din contul cumpărărilor de valută străină şi acumulării mijloacelor băneşti ale statului (BASS, depozitele unităților administrativ - teritoriale, mijloacele extrabugetare şi altele). Cota rezervelor excesive în conturile corespondente la Banca Națională a Moldovei a variat între 5.2–13.7 la sută din volumul bazei monetare, în special, ca urmare a sterilizării excesului de lichiditate din sistemul bancar.

Evoluția masei monetare

În perioada de referință masa monetară (M3) a crescut cu 1724.2 mil. lei (36.0 la sută) şi a constituit 6511.5 mil. lei la situația din 31 decembrie 2002.

Graficul nr.27. **Ritmul anualizat de creştere al indicatorilor**

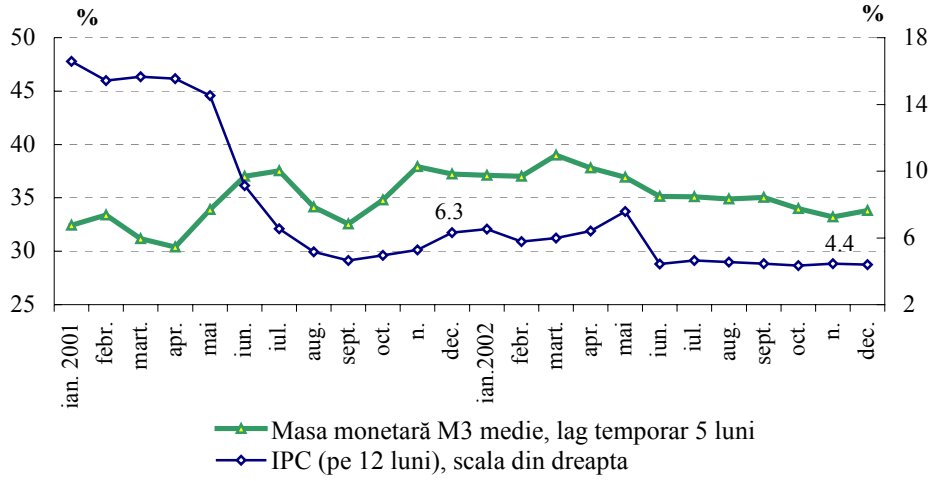

Pe parcursul anului 2002 a continuat procesul de monetizare a economiei, ritmul de creştere a masei monetare devansând nivelul anual al inflației (graficul nr.27). În aceste condiții masa monetară în termeni reali s-a majorat cu 30.3 la sută față de 28.2 la sută în anul 2001.

Dinamica ofertei de bani a fost neuniformă, ritmul de creştere accelerându-se în semestrul II, 2002 până la 25.5 la sută (inclusiv în trimestrul III - 18.1 la sută) comparativ cu semestrul I - 8.3 la sută.

În anul 2002 s-a menținut tendința pozitivă de reducere a vitezei de circulație a banilor. Conform datelor, viteza medie anuală de circulație a masei monetare (M3) s-a redus cu 25.5 la sută, de la 4.7 până la 3.5, ceea ce denotă o îndestulare a cererii sporite de bani din partea sectorului real.

Pe parcursul anului 2002 îmbunătățirea structurii masei monetare s-a produs pe contul reducerii ponderii banilor în circulație şi sporirii celei

a depozitelor bancare până la 64.9 la sută (tabelul nr.17). Masa monetară M2, ce include banii în circulație şi depozitele în moneda națională, a crescut cu 1053.1 mil. lei (30.4 la sută) față de anul 2001. În acelaşi timp, ritmul de creştere a banilor în circulație s-a menținut la nivelul anului precedent de 24.8 la sută.

Tabelul nr.17. **Componentele masei monetare (mil. lei)**

	2001	2002	Creşterea, %	Creşterea absolută
Masa monetară (M3)	**4787.3**	**6511.5**	**36.0**	**1724.2**
Masa monetară (M2)	**3464.8**	**4517.9**	**30.4**	**1053.1**
Banii în circulație *	1834.2	2288.5	24.8	454.3
Depozitele	2952.8	4222.7	43.0	1269.9
în lei	1630.3	2229.1	36.7	598.8
în valută străină	1322.5	1993.6	50.7	671.1
Instrumentele pieței monetare	0.29	0.28	-4.4	0.01

* indicatorul nu include numerarul din casa BNM şi din casele băncilor comerciale

Piața depozitelor şi a creditelor *

Soldul total al depozitelor la sfârşitul anului 2002 s-a majorat cu 43.0 la sută şi a alcătuit 4222.7 mil. lei. Depozitele în moneda națională au avut o evoluție ascendentă, sporind cu 36.7 la sută pe parcursul anului 2002. Totodată, o contribuție mai însemnată la creşterea soldului total le-a revenit depozitelor în valută străină (graficul nr.28). Exprimate în lei, sporul lor a constituit 50.7 la sută, datorită atât creşterii volumului efectiv al depozitelor în valută străină, cât şi deprecierii monedei naționale în raport cu dolarul SUA. Fiind exprimate în USD, acestea s-au majorat cu 43.2 mil. USD (42.8 la sută).

Graficul nr. 28. **Evoluția depozitelor în anul 2002**

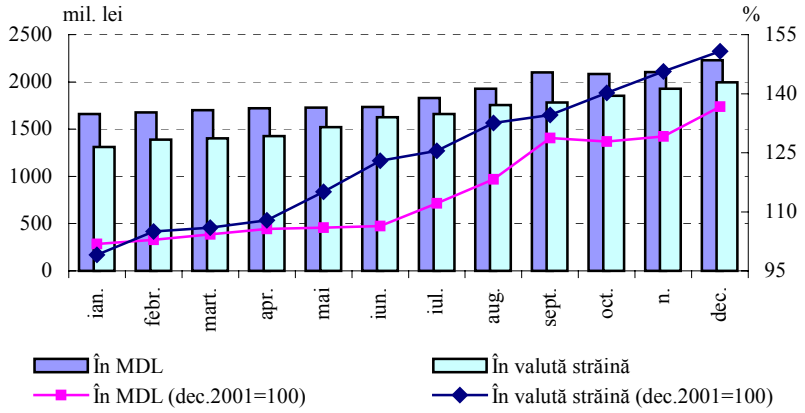

Depozitele persoanelor fizice au înregistrat creşteri mai însemnate pe parcursul anului 2002. Cu o pondere de 64.1 la sută în totalul depozitelor în valută străină, această componentă a crescut cu 5.9 puncte procentuale față de finele anului precedent. Unul din factorii de creştere al depozitelor persoanelor fizice în valută străină a fost sporirea fluxului de mijloace băneşti transferate de

* indicatori conform metodologiei FMI cu privire la statistica monetară

peste hotare de către cetățenii Republicii Moldova. În acelaşi timp, profitabilitatea în termeni reali a depozitelor în lei moldoveneşti a continuat să depăşească cea a depozitelor în valută străină.

Dinamica superioară a depozitelor în valută străină față de cea a depozitelor în moneda națională a condiționat majorarea nivelului dolarizării depozitelor de la 44.8 la sută în decembrie 2001 până la 47.2 la sută în decembrie 2002.

Graficul nr. 29. **Structura depozitelor la termen atrase în MDL**

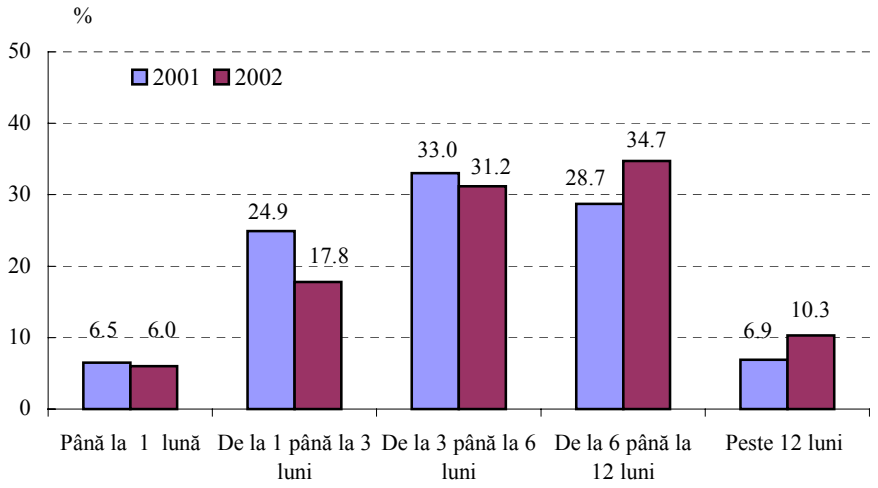

Volumul depozitelor atrase la termen în MDL în anul 2002 a sporit cu 380.8 mil. lei față de anul precedent. De remarcat că, 34.7 la sută din structura lor au reprezentat depozitele pe termen de la 6 până la 12 luni (graficul nr.29). Creşterea volumului acestor depozite comparativ cu anul precedent a constituit 55.1 la sută, rata medie ponderată a dobânzii aferente lor a fost de 16.2 la sută anual, fiind în reducere cu 6.4 puncte procentuale față de anul precedent. De asemenea, un segment esențial în structura depozitelor la termen în MDL revine depozitelor pe termen de la 3 până la 6 luni. Cu o pondere de 31.2 la sută în volumul total, această componentă a crescut cu 94.8 mil. lei, rata medie anuală a dobânzii constituind 14.2 la sută față de 20.5 la sută în anul 2001.

Volumul depozitelor la termen în valută străină au crescut cu 40.5 mil. lei (2.0 la sută) comparativ cu anul precedent, fiind atrase cu o rată medie anuală de 3.2 la sută, în scădere cu 0.8 puncte procentuale față de anul 2001. Pe categorii de depunători în anul 2002, resursele atrase la termen în valută străină aparțin în proporție de 63.3 la sută populației, fiind în creştere cu 18.6 puncte procentuale față de anul 2001.

Graficul nr.30. **Dinamica agregatelor monetare în anul 2002**

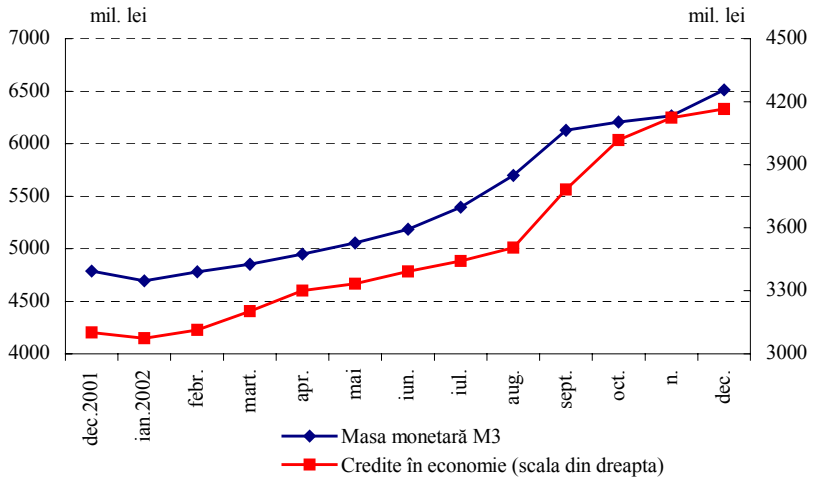

Pe parcursul anului 2002 nu au avut loc schimbări esențiale în structura surselor formării masei monetare (M3). Expansiunea masei monetare, ca şi în anul precedent, a fost generată, în principal, de creşterea creditelor acordate de sistemul bancar economiei naționale (graficul nr.30).

Soldul total al creditelor acordate în economie s-a majorat cu 1064.4 mil. lei (34.3 la sută) până la nivelul de 4165.7 mil. lei la sfârşitul lunii decembrie al anului 2002 (graficul nr. 31). Soldul creditelor în moneda națională a înregistrat o creştere cu 31.8 la sută, constituind 58.1 la sută din volumul total al creditelor. În acelaşi timp, volumul creditelor în valută străină (exprimate în lei) a sporit cu 38.0 la sută; fiind recalculat în USD, majorarea a constituit 30.7 la sută (29.7 mil. USD).

Graficul nr. 31. **Evoluția creditelor în economie**

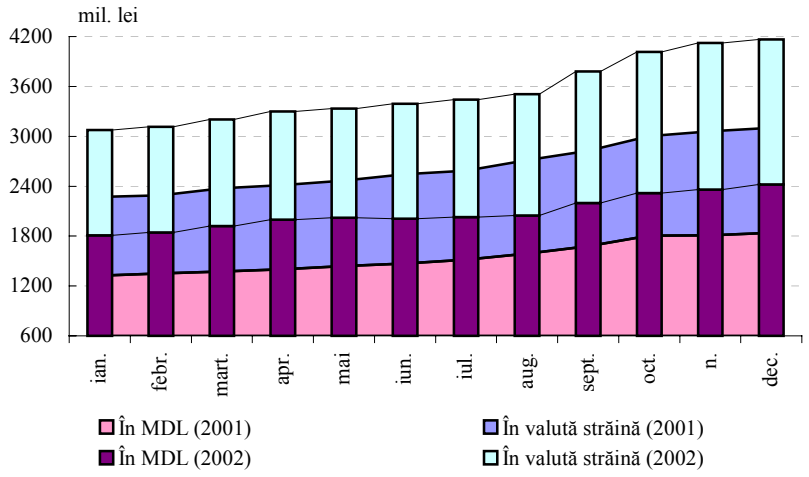

În structura creditelor pe sectoarele economiei, ponderea cea mai mare din totalul creditelor în anul 2002 au deținut-o creditele acordate industriei şi comerțului - 48.0 la sută, urmate de creditele acordate agriculturii şi industriei alimentare - 29.0 la sută. De menționat că, ponderea creditelor pentru consum în anul 2002 s-a menținut la nivelul anului precedent de 2.7 la sută din totalul creditelor în economie (tabelul nr.18).

Tabelul nr.18. **Structura creditelor pe ramuri (mil. lei)**

	La data de 31.12.2001	Ponderea în 2001 (%)	La data de 31.12.2002	Ponderea în 2002 (%)	Creşterea absolută	Creşterea, %
Credite agriculturii şi industriei alimentare	850.6	27.5	1207.7	29.0	357.1	*42.0*
Credite pentru imobil, construcție şi dezvoltare	234.8	7.5	305.7	7.3	70.9	*30.2*
Credite de consum	88.3	2.7	110.5	2.7	22.2	*25.1*
Credite industriei energetice şi a combustibilului	191.4	6.1	230.3	5.5	39.0	*20.3*
Credite industriei /comerțului	1489.6	48.4	1999.9	48.0	510.3	*34.3*
Credite pentru construcția drumurilor şi transportare	102.6	3.2	107.3	2.6	4.7	*4.6*
Alte credite	144.1	4.6	204.3	4.9	60.2	*41.8*
Total	**3101.3**	**100.0**	**4165.7**	**100.0**	1064.4	34.3

Temperarea aşteptărilor inflaționiste şi creşterea cererii agregate au determinat sectorul bancar de a acorda agenților economici credite pe o perioadă mai îndelungată, remarcându-se o majorare moderată a ponderii creditelor noi acordate pe termen de la 6 până la 12 luni, precum şi o majorare accentuată a celor de peste 12 luni. Astfel, ponderea creditelor acordate pe termen de la 6 până la 12 luni a crescut de la 36.3 la sută în anul 2001 la 38.1 la sută în anul 2002, iar

cele pe termen de peste 12 luni de la 24.0 la sută în anul 2001 până la 33.6 la sută în anul 2002 (graficul nr.32).

Graficul nr.32. **Structura creditelor acordate după termene**

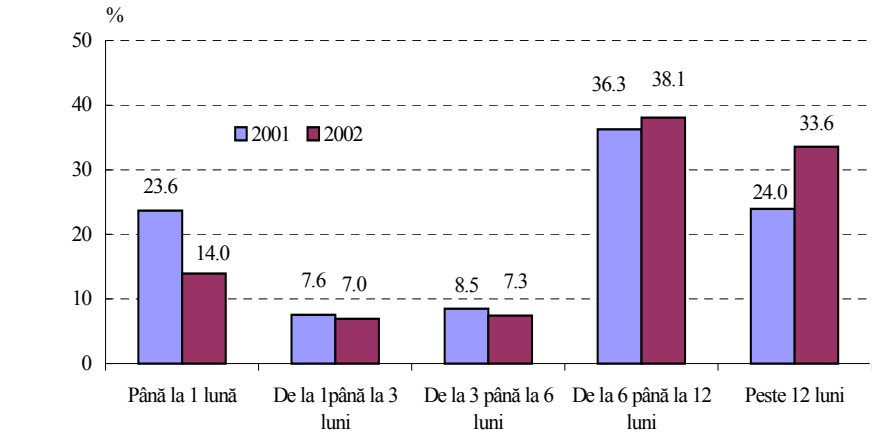

Unul din factorii ce au contribuit la creşterea economică realizată în anul 2002 a fost majorarea cu 371.5 mil. lei (66.3 la sută) a volumului creditelor noi acordate în moneda națională pe termen de peste 12 luni. Nivelul înalt al corelației inverse (91.0 la sută) dintre volumul creditelor noi acordate în lei moldoveneşti şi rata dobânzii indică faptul că ratele dobânzii sunt cele care au o influență determinantă asupra luării deciziilor privind investirea pe termen lung.

Creşterea activității creditoare în anul 2002 a înregistrat un ritm superior dinamicii PIB-lui. Astfel, în anul 2002 raportul dintre soldul creditelor în economie şi PIB a constituit 18.9 la sută față de 16.3 la sută în anul 2001 şi 14.3 la sută în anul 2000.

Ratele medii ponderate ale dobânzilor la depozite şi la credite

Ratele nominale medii lunare ale dobânzilor la depozitele la termen au evoluat în anul 2002 pe o traiectorie descendentă (graficul nr.33). Astfel, rata medie lunară a dobânzii la depozitele la termen în moneda națională s-a diminuat până la 12.64 la sută în decembrie 2002 față de 17.83 la sută în decembrie 2001. Totodată, rata medie lunară a dobânzii la depozitele la termen în valută străină în aceeaşi perioadă s-a menținut la un nivel relativ constant.

Graficul nr. 33. **Dinamica ratelor medii ponderate ale dobânzilor la depozite la termen în anul 2002**

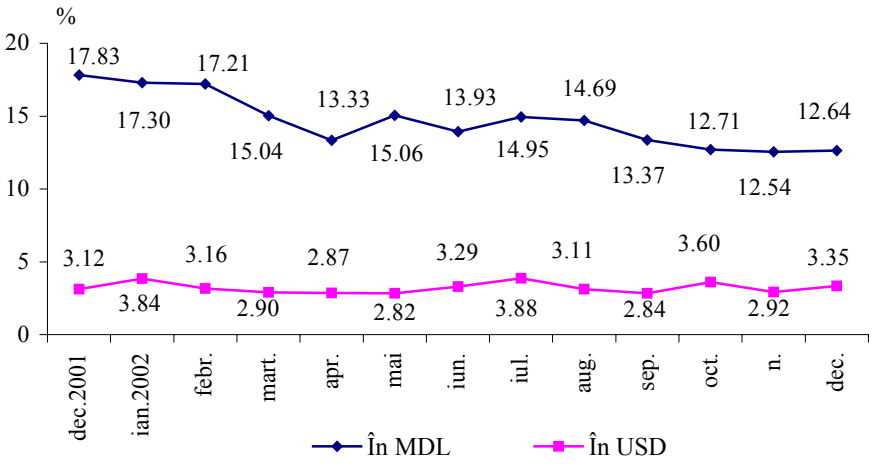

Rata anuală medie ponderată a dobânzii la depozitele la termen în moneda națională s-a micşorat cu 6.2 puncte procentuale față de anul 2001 şi a constituit 14.4 la sută. Rata medie anuală a dobânzii la depozitele la termen în valută străină s-a diminuat cu 0.8 puncte procentuale față de anul precedent, alcătuind 3.2 la sută.

Pe parcursul anului 2002 ratele medii lunare ale dobânzii la creditele acordate de băncile comerciale în moneda națională au fost în descreştere (de la 26.22 la sută în decembrie 2001 până la 19.29 la sută în decembrie 2002), iar cele la creditele în valută străină nu s-au modificat esențial (graficul nr.34).

Graficul nr.34. **Dinamica ratelor medii ponderate ale dobânzilor la credite acordate în anul 2002**

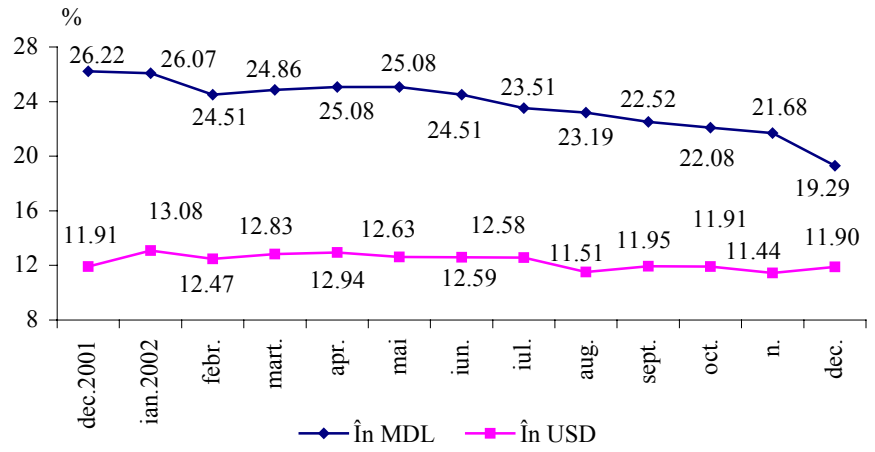

Sporul cu 456.3 mil. lei (15.4 la sută) a volumului creditelor acordate în moneda națională de băncile comerciale pe parcursul anului 2002 a fost facilitat, în mare măsură, de scăderea cu 5.3 puncte procentuale a ratei medii anuale a dobânzii la credite până la nivelul de 23.1 la sută pentru anul 2002. De menționat că, în anul 2001 reducerea ratei medii anuale a dobânzii la credite a constituit 4.8 puncte procentuale.

Rata medie anuală a dobânzii la creditele în valută străină de asemenea a fost în descreştere (cu 1.8 puncte procentuale) şi a constituit 12.2 la sută pentru anul 2002. Volumul creditelor acordate în valută străină s-a cifrat la 2047.6 mil. lei, fiind cu 26.9 la sută superior volumului din anul anterior. Echivalentul lor în valută a crescut cu 20.3 la sută şi a constituit 150.9 mil. USD.

Marja bancară (diferența dintre rata medie anuală a dobânzii la credite şi depozite) a operațiunilor în moneda națională pe parcursul anului a constituit 8.8 puncte procentuale, majorându-se cu 0.9 puncte procentuale față de anul 2001, în acelaşi timp cea a operațiunilor în

Graficul nr. 35. **Dinamica ratei medii mobile (pe trei luni) a dobânzii**

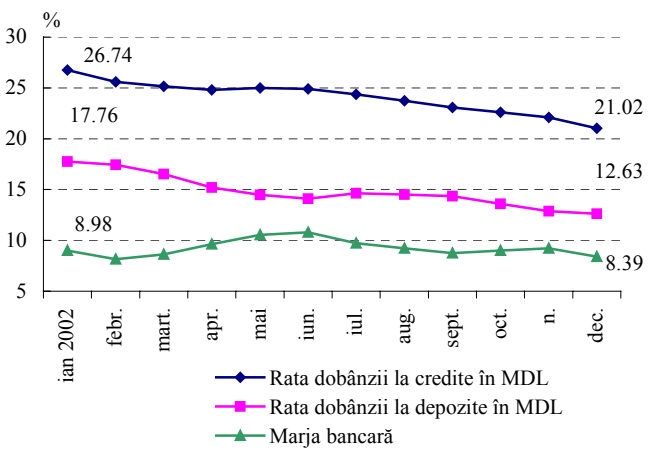

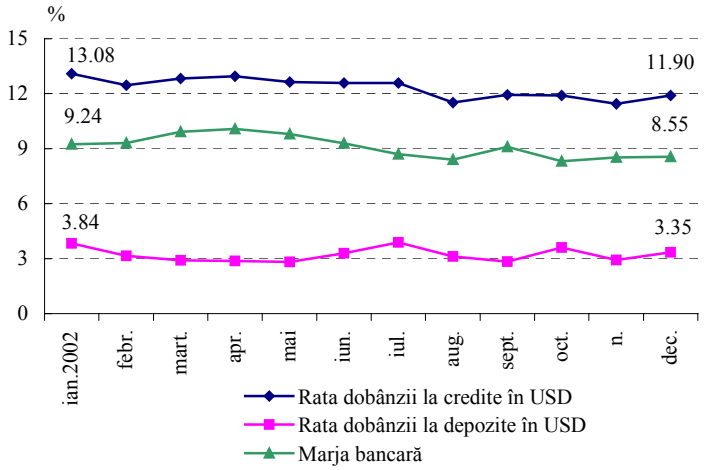

valută străină a constituit 9.0 puncte procentuale, micşorându-se cu 1.0 puncte procentuale.

Dinamica marjei bancare (calculată în baza mediei mobile pe trei luni, ce dă posibilitatea de a urmări trendurile prin nivelarea valorilor maxime şi minime ale dobânzilor medii lunare) reflectă o reducere mai accentuată pe parcursul trimestrului II, 2002 a ratelor medii lunare ale dobânzilor la depozitele atrase (în special la depozitele persoanelor juridice) comparativ cu ratele la creditele acordate în moneda națională (graficul nr. 35).

Piața interbancară

Piața interbancară a creditelor în anul 2002, comparativ cu anul precedent, s-a caracterizat prin majorarea volumului total al tranzacțiilor şi prin diminuarea nivelului ratelor dobânzilor. Suma integrală a tranzacțiilor interbancare în moneda națională a constituit 812.6 mil. lei, majorându-se comparativ cu anul 2001 cu 23.6 mil. lei (3.0 la sută). În anul 2002 volumul creditelor interbancare şi a operațiunilor REPO au înregistrat 687.3 şi 125.3 mil. lei, respectiv (graficul nr. 36). Pe parcursul anului gestionar s-a urmărit majorarea volumului creditelor interbancare cu 57.1 mil. lei (cu 9.0 la sută) şi micşorarea volumului operațiunilor REPO interbancare cu 33.5 mil. lei, sau cu 21.0 la sută.

Graficul nr. 36. **Evoluția tranzacțiilor pe piața interbancară**

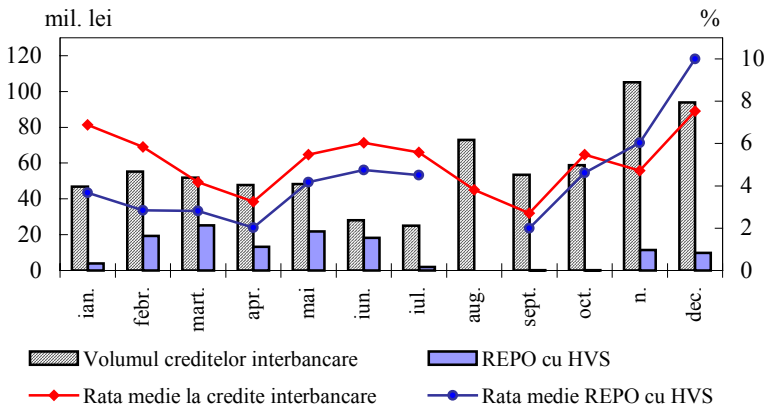

Rata medie ponderată anuală la creditele interbancare în moneda națională s-a micşorat cu 5.7 puncte procentuale în anul 2002 comparativ cu anul 2001, înregistrând 5.15 la sută anual, iar rata medie ponderată anuală la operațiunile REPO interbancare - cu circa 4.0 puncte procentuale, până la nivelul de 4.17 la sută anual.

Instrumentele politicii monetare

În scopul asigurării funcționării pieței monetare în parametri optimali, Banca Națională a aplicat următoarele instrumente de politică monetară: operațiuni de depozit, operațiuni de piață deschisă, rezervele obligatorii, politica ratelor dobânzilor.

Factorii principali ce au determinat evoluția lichidității pe piața monetară pe parcursul anului 2002 au fost oferta considerabilă pe piața valutară şi, respectiv, cumpărările de valută străină de către Banca Națională a Moldovei, care au condus la efectuarea unei emisii monetare de circa 923.6 mil. lei.

Graficul nr.37 .**Volumul rezervelor excesive la conturile băncilor comerciale, procurărilor de valută de către BNM şi operațiunilor de sterilizare a surplusului de lichiditate în anul 2002**

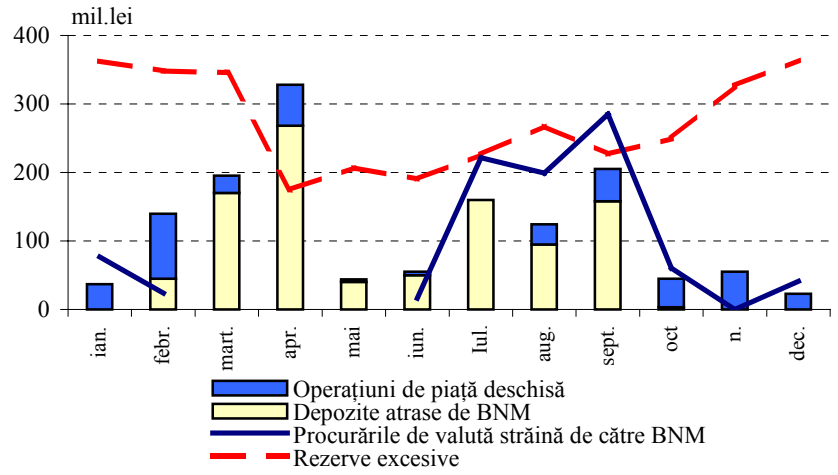

Contextul monetar caracterizat prin creşterea excedentului structural de lichiditate a impus adaptarea operațiunilor de sterilizare a Băncii Naționale a Moldovei la noile condiții, accentul fiind pus pe utilizarea operațiunilor de depozit ca instrument de absorbție monetară (graficul nr.37).

Operațiunile de piață deschisă – vânzările de titluri de stat din portofoliul BNM şi operațiunile REPO de vânzare a hârtiilor de valoare de stat (HVS), datorită scadențelor scurte, de regulă două săptămâni, au fost utilizate ca operațiuni destinate absorbției surplusului temporar de lichiditate.

Volumul total al operațiunilor de sterilizare a constituit 1411.5 mil. lei, inclusiv: depozite atrase de la băncile comerciale – 989.3 mil. lei, vânzări de HVS – 186.2 mil. lei şi operațiuni REPO – 236.0 mil. lei. De menționat că, volumul total al operațiunilor de sterilizare a lichidității a fost de circa 2.8 ori mai mare ca volumul operațiunilor efectuate în anul 2001.

Operațiunile de depozit

În anul 2002 au fost desfăşurate 32 licitații de depozit. Volumul total al depozitelor licitate pe parcursul anului a constituit 1030.0 mil. lei, din care 989.3 mil. lei au fost acceptate de Banca Națională a Moldovei. Suma cererilor băncilor în perioada nominalizată a depăşit volumul licitat cu 507.8 mil. lei, sau cu 49.3 la sută, constituind 1537.8 mil. lei.

Graficul nr.38. **Dinamica indicatorilor licitațiilor de depozit în anul 2002**

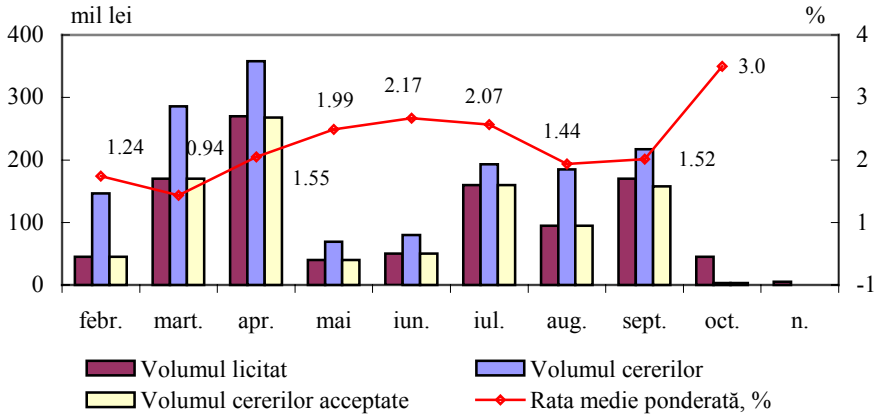

În lunile februarie-octombrie volumul depozitelor propuse

spre plasare în cadrul unei licitații a variat de la 10.0 mil. lei la 70.0 mil. lei, în funcție de volumul surplusului de lichiditate urmărit pe piața monetară.

Termenul depozitelor acceptate de Banca Națională a Moldovei s-a încadrat între 6 şi 28 de zile. Rata medie ponderată a depozitelor licitate a variat de la 0.94 până la 3.0 la sută anual (graficul nr.38). La licitațiile de depozit au participat 8 bănci comerciale, în contul cărora s-a înregistrat cel mai înalt excedent de lichiditate.

Operațiunile de piață deschisă

Pe parcursul anului 2002 în cadrul operațiunilor de piață deschisă au fost desfăşurate 12 licitații de vânzare a hârtiilor de valoare de stat din portofoliul BNM şi 25 licitații REPO de vânzare a hârtiilor de valoare de stat (tabelul nr.19).

În anul gestionar Banca Națională a Moldovei a utilizat cu prioritate operațiunile REPO de vânzare a HVS, care au deținut o pondere de 55.9 la sută din volumul total al operațiunilor de piață deschisă efectuate.

Tabelul nr.19. **Operațiunile de piață deschisă efectuate de BNM în anul 2002**

Tipul operațiunii	Volumul ofertei (mil. lei)	Volumul cererii (mil. lei)	Volumul HVS comercializate		Intervalul ratelor nominale ale profitului la HVS/ ratelor REPO în cererile câştigătoare (%)	Rata medie ponderată a profitului la HVS/ rata REPO medie ponderată (%)
			la valoarea nominala (mil. lei)	la preţul de vânzare/cumpărare (mil. lei)		
Vânzări	212.0	328.4	186.5	186.2	1.08-3.52	2.25
REPO de vânzare	306.0	354.3	237.0	236.0	0.95-12.50	4.14
Total	**518.0**	**682.7**	**423.5**	**422.2**		

Operațiunile de piață deschisă au fost efectuate de BNM la rate similare cu ratele formate la alte instrumente financiare, utilizate pe piața internă în aceeaşi perioadă de timp. Totodată, în ultimele luni ale anului 2002 lichiditatea excesivă ce trebuia sterilizată a necesitat acceptarea de către BNM a unor costuri superioare nivelului pieței (graficul nr.39).

Graficul nr.39 **Operațiunile de piață deschisă în anul 2002**

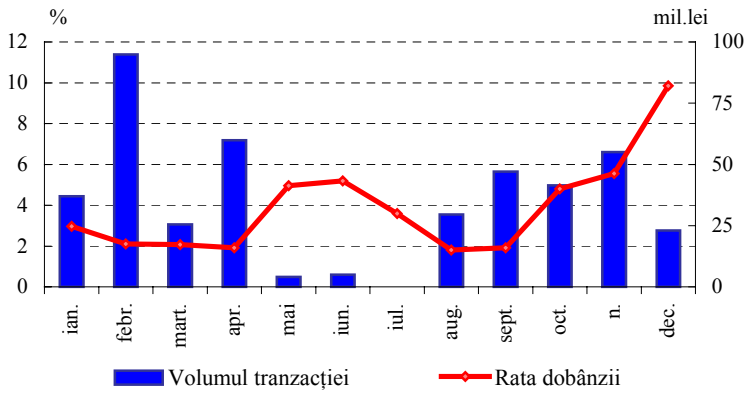

Menținerea trendului descendent al ratelor dobânzilor pe piața monetară interbancară şi cea a titlurilor de stat au permis Băncii Naționale a Moldovei de a reduce ratele dobânzii

la intervențiile de absorbție monetară: rata medie ponderată la operațiunile REPO de vânzare a HVS efectuate în anul 2002 s-a cifrat la 4.14 la sută, comparativ cu nivelul de 10.83 la sută în anul 2001. Grație acestui fapt, Banca Națională a Moldovei a diminuat costurile sterilizării în anul 2002, cheltuielile la operațiunile de piață deschisă înregistrând 0.4 mil. lei, față de 1.4 mil. lei în 2001.

Politica ratelor dobânzilor

În condițiile consolidării procesului dezinflaționist, politica ratelor dobânzilor a Băncii Naționale a Moldovei în anul 2002, ca şi în anul anterior, a vizat stimularea creşterii economice prin reducerea nivelului ratelor reale ale dobânzilor.

Punctul de reper în stabilirea ratelor dobânzilor la instrumentele monetare ale BNM l-a constituit rata REPO de cumpărare pe termen de două luni a hârtiilor de valoare de stat, fiind considerată rata de bază a BNM.

În decursul anului 2002, Banca Națională a diminuat rata de bază în patru etape, de la 13.0 la sută la finele anului 2001 până la 9.5 la sută în octombrie 2002, cu menținerea acestui nivel până la sfârşitul anului gestionar. Ratele la creditele overnight şi facilitățile de lombard au avut o dinamică similară, diminuându-se pe parcursul anului gestionar de la 22.0 la sută şi 18.0 la sută până la 16.5 la sută şi 13.5 la sută, respectiv.

O evoluție descendentă a înregistrat şi rata dobânzii stabilită de BNM la creditele pe termen lung (mai mare de 5 ani) – fiind diminuată pe parcursul lunilor ianuarie-decembrie 2002 de la 13.5 la sută la 10.5 la sută.

Rata maximă la depozitele acceptate de BNM în decursul anului a fost menținută la nivelul de 3.0 la sută.

Rezervele obligatorii

În anul 2002 norma rezervelor obligatorii (RO) a fost menținută în proporție de 10.0 la sută de la mărimea mijloacelor atrase.

Dinamica ascendentă a RO a fost condiționată de creşterea soldurilor mijloacelor atrase ale băncilor pe fondalul tendințelor pozitive conturate pe piața monetară internă. Suma RO medii lunare în luna decembrie 2002 a crescut cu 185.5 mil. lei, sau cu 56.4 la sută în comparație cu decembrie 2001 (tabelul nr.20).

Tabelul nr.20. **Dinamica rezervelor obligatorii pe parcursul anului 2002 (mil. lei)**

Lunile	Suma rezervelor obligatorii medii lunare				
	în contul Loro la BNM	în contul special (nr.3541) la BNM *	numerar în bănci	în total	modificare față de luna precedentă, %
Decembrie 2001	265.7	0.7	62.7	329.1	
Ianuarie	285.3	0.6	68.3	354.2	7.6
Februarie	290.9	0.5	66.6	358.0	1.1
Martie	293.4	1.1	69.3	363.8	1.6
Aprilie	299.5	1.2	72.6	373.3	2.6
Mai	306.1	0.9	75.5	382.5	2.5
Iunie	314.1	0.9	76.9	391.9	2.5
Iulie	328.8	0.8	81.5	411.1	4.9
August	344.9	0.8	84.3	430.0	4.6
Septembrie	364.7	0.5	91.1	456.3	6.1
Octombrie	377.8	0.6	94.4	472.8	3.6
Noiembrie	392.1	0.5	98.0	490.7	3.8
Decembrie	411.7	1.0	101.9	514.6	4.9

* în rubrica „suma RO în contul special nr.3541" la BNM sunt indicate RO în sold la sfârşit de lună ale băncilor ce păstrează RO în acest cont

Pentru rezervele obligatorii, suma cărora depăşeşte 5.0 la sută de la mijloacele atrase supuse rezervării, băncilor li s-a plătit o dobândă în volum de 24.6 mil. lei în anul 2002.

Datoria statului față de BNM

Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2002 a efectuat creditarea Guvernului în baza Legii bugetului de stat pe anul 2002 nr. 681-XV din 27.11.2001 (art.40), Legilor nr.1205-XV din 04.07.2002 şi nr.1487-XV din 28.11.2002 pentru modificarea Legii bugetului de stat pe anul 2002 nr. 681-XV din 27.11.2001 şi Politicii monetare şi valutare a BNM pentru anul 2002.

Acordarea împrumuturilor

În anul 2002 Banca Națională a Moldovei a acordat împrumuturi statului pentru finanțarea deficitului bugetar în scopul onorării la termen a datoriilor externe în sumă totală de 237.0 mil. lei, care în baza Legii nr.1487-XV din 28.11.2002 pentru modificarea Legii bugetului de stat pe anul 2002 au fost reperfectate cu scadența în anul 2003.

Ținând cont de necesitatea obținerii în calitate de gaj a HVS negociabile la dobânda pieței, precum şi în scopul minimizării

cheltuielilor statului la deservirea împrumuturilor obținute de la Banca Națională a Moldovei, pe parcursul anului 2002 au fost efectuate reperfectări ale împrumuturilor cu termen până la 91 zile în volum total de 7468.7 mil. lei. Rata dobânzii la împrumuturile acordate statului pe parcursul anului 2002 a variat între 2.54 - 13.19 la sută anual.

HVS în portofoliul BNM

Pe parcursul anului 2002 Banca Națională a Moldovei a efectuat reemisiunea hârtiilor de valoare de stat din portofoliul propriu, la ratele dobânzii de piață, cu termenul maxim de exigibilitate - 84 zile. Ratele profitului la titlurile emise au variat între 2.62 - 11.32 la sută.

Prin Hotărârea Consiliului de Administrație al BNM nr.133 din 6 iunie 2002 hârtiile de valoare deținute în portofoliul Băncii Naționale sunt clasificate ca active păstrate până la scadență şi conform Politicii de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei pe anul 2002 au fost reflectate în evidența contabilă la costul amortizat.

La 31 decembrie 2002 hârtiile de valoare de stat deținute în portofoliul BNM au însumat 407.0 mil. lei la valoarea nominală (400.0 mil. lei la prețul de cumpărare), toate titlurile fiind emise cu termenul de circulație de 84 zile.

Ca rezultat, datoria statului față de Banca Națională a Moldovei la sfârşitul anului 2002 a alcătuit 2144.1 mil. lei, majorându-se comparativ cu 31 decembrie 2001 cu 237.0 mil. lei, sau cu 12.4 la sută (tabelul nr.21).

Tabelul nr.21. **Dinamica datoriei statului în anul 2002 (mil. lei)**

Destinația	Sold la 31.12.01	Ponderea, %	Împrumuturi acordate la finanțarea deficitului bugetului pentru onorarea datoriei externe	Împrumuturi reperfectate pe parcursul anului (+;-)	Sold la 31.12.02	Ponderea, %
1. Împrumuturi de la BNM:	**1507.1**		**237.0**	**7468.7**	**1744.1**	
pentru onorarea datoriilor externe	888.8	46.6	237.0	4521.8	1125.8	52.5
pentru răscumpărarea în termen a HVS în anul 1998	329.8	17.3	0.0	1648.9	329.8	15.4
pentru finanțarea deficitului bugetului de stat	288.5	15.1	0.0	1298.0	288.5	13.4
2. HVS în portofoliul BNM	400.0	21.0			400.0	18.7
Total datoria Ministerului Finanțelor față de BNM	**1907.1**	**100.0**	**237.0**	**7468.7**	**2144.1**	**100.0**

De remarcat că, la 31 decembrie 2002 ponderea datoriei Guvernului a constituit 96.3 la sută din portofoliul total de împrumuturi al Băncii Naționale a Moldovei.

Activitatea de creditare

Activitatea de creditare a Băncii Naționale a Moldovei în anul 2002 s-a manifestat, în mare măsură, prin monitorizarea creditelor acordate băncilor comerciale în anii precedenți pentru cooperativele de construcție a locuințelor (CCL) în baza unor Hotărâri ale Parlamentului şi ale Guvernului Republicii Moldova, precum şi a creditelor acordate unor întreprinderi industriale prin intermediul băncilor comerciale şi înghețate conform Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr.1403-XIII din 16.12.1997.

Tabelul nr.22. **Evoluția creditelor acordate băncilor comerciale în anul 2002 (mil. lei)**

Nr d/o	Destinația creditelor	Soldul datoriei la credite la 31.12.2001	Credite acordate	Credite achitate	Soldul datoriei la credite la 31.12.2002
1.	Credite acordate CCL (cooperativelor de construcție a locuințelor) – total, *inclusiv:* *- CCL în exploatare* *- CCL în construcție*	**86.3** 73.4 12.9	**2.0** - 2.0	**6.9** 6.9 -	**81.4** 81.4* -
2.	Credite înghețate conform Hotărârii Parlamentului nr.1403-XIII din 16.12.1997	4.8	-	4.8	-
	În total	**91.1**	**2.0**	**11.7**	**81.4**

* Creditele în sumă de 14.9 mil. lei acordate pentru CCL în construcție au trecut în compartimentul CCL în exploatare în legătură cu darea obiectelor în exploatare.

Datoria la credite a băncilor comerciale față de Banca Națională a Moldovei s-a cifrat la 81.4 mil. lei la situația din 31 decembrie 2002 şi s-a diminuat cu 9.7 mil. lei (10.6 la sută) față de perioada similară a anului precedent (tabelul nr.22). Diminuarea soldului creditelor s-a produs ca rezultat al rambursării integrale a creditelor înghețate în sumă de 4.8 mil. lei şi achitării creditelor acordate pentru CCL date în exploatare în sumă de 6.9 mil. lei conform condițiilor contractuale.

Piețele financiare

Piața primară a hârtiilor de valoare de stat

Graficul nr.40. **Volumul ofertei, cererii şi vânzărilor HVS (în perioada 1999-2002)**

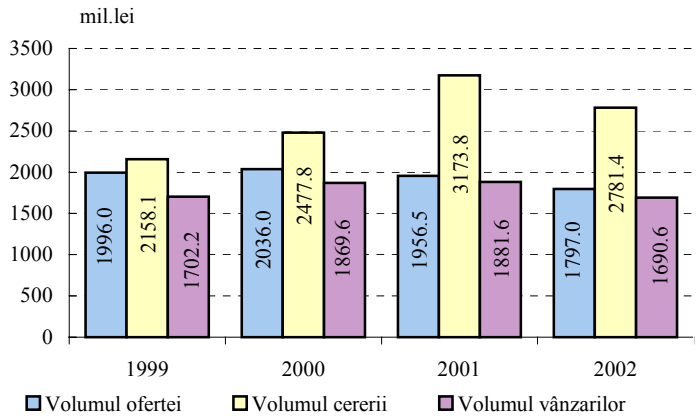

Acționând ca agent fiscal al statului în vederea vânzării, evidenței şi răscumpărării hârtiilor de valoare de stat, în anul 2002 Banca Națională a Moldovei a derulat 206 emisiuni de hârtii de valoare de stat.

Piața primară a hârtiilor de valoare de stat a fost într-o uşoară scădere a parametrilor cantitativi față de anul 2001 (graficul nr.40). Volumul oferit de către Ministerul Finanțelor pe parcursul anului gestionar

(1797.0 mil. lei) a fost cu 8.2 la sută mai mic decât oferta anunțată în anul 2001.

Deşi interesul băncilor pentru plasamente în titluri de stat a fost înalt, volumul total al cererilor depuse la licitații a fost cu 12.4 la sută inferior celui din anul anterior, însumând 2781.4 mil. lei. S-a diminuat şi raportul cerere-ofertă pe piața primară a hârtiilor de valoare de stat până la 1.55 în anul 2002 față de 1.62 la sută în anul precedent.

Graficul nr.41. **Dinamica volumului ofertei, cererii şi vânzărilor de HVS la licitațiile pe piața primară şi a ratei medii lunare a dobânzii în anul 2002**

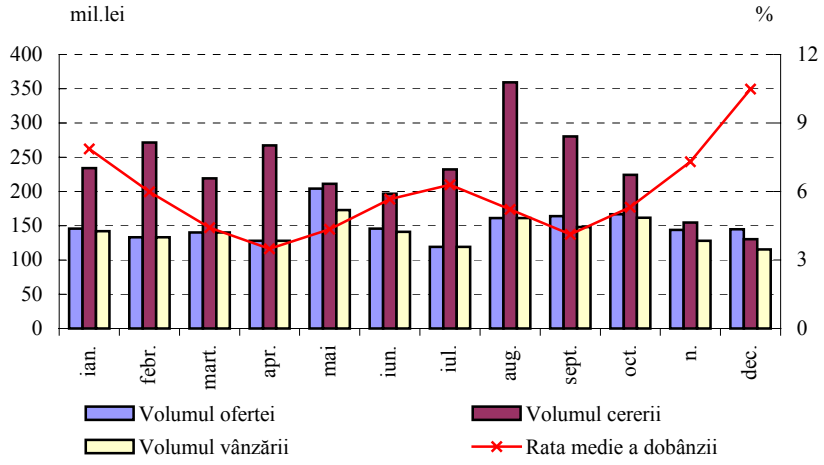

Volumul titlurilor de stat emise a constituit 1690.6 mil. lei la valoarea nominală, sau 94.1 la sută din oferta anunțată. Persistența excesului de lichiditate în sistemul bancar a determinat un interes practic constant pe parcursul anului pentru investiții în hârtii de valoare de stat (graficul nr.41).

Spre deosebire de anul 2001, când raportul cerere-ofertă pe piața hârtiilor de valoare de stat a fost influențat preponderent de evenimentele politice din republică, în anul 2002 s-a resimțit influența factorilor sezonieri.

Chiar şi evenimentele din lunile iunie-iulie, legate de reeşalonarea euroobligațiunilor emise anterior de către Guvernul Republicii Moldova şi diminuarea de către agențiile internaționale de rating a calificativelor ce indică riscul de țară, au fost un factor uşor perturbator pentru piața internă.

Beneficiind de surse bancare de finanțare a deficitului bugetar, Ministerul Finanțelor şi-a concentrat politica emisională pe inițierea emisiunilor de titluri cu scadențe mai lungi. Astfel, a crescut semnificativ cota titlurilor cu scadențele de 182, 273 şi 364 zile: în anul 2001 ele au deținut o pondere totală de 21.7 la sută în volumul HVS adjudecate, iar în anul 2002 acestora le-a revenit 41.3 la sută (graficul nr.42). Corespunzător, ponderea titlurilor cu scadența de 91

Graficul nr.42. **Structura emisiunilor de HVS pe tipuri**

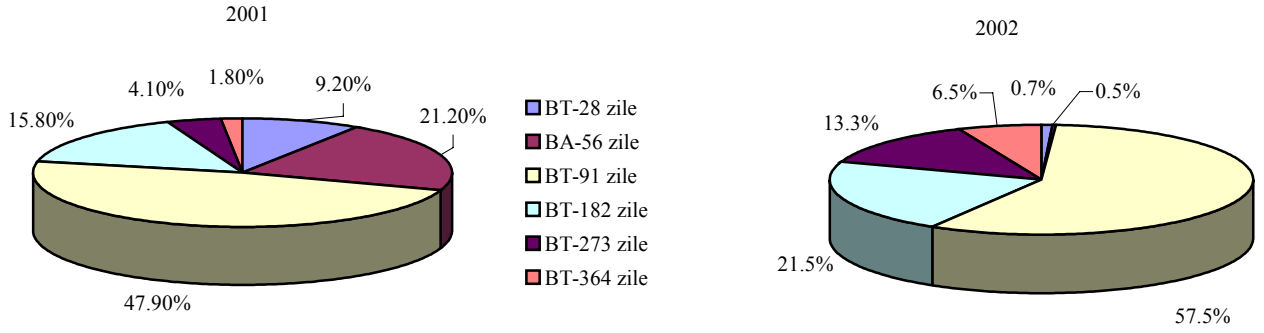

zile a constituit 57.5 la sută din volumul total al HVS adjudecate. Scadența medie anuală a titlurilor de stat a crescut de la 102 zile în 2001 până la 150 zile în 2002.

Deşi pe parcursul anului 2002 titlurile cu scadența de 28 zile nu au fost licitate, diminuarea bruscă a cererii de HVS la finele anului a impus restabilirea lor la licitațiile din luna decembrie. Au fost efectuate două emisiuni de titluri cu scadența de 28 zile, ponderea acestora constituind doar 0.7 la sută, comparativ cu 9.2 la sută în 2001.

Anul 2002 a fost marcat de o scădere semnificativă a ratelor dobânzilor pe piața hârtiilor de valoare de stat. Anticipațiile operatorilor pieței privind decelerarea inflației, politica BNM de reducere a ratelor dobânzilor pe piața monetară, stabilitatea relativă a pieței valutare au creat premise pentru declinul accelerat al ratelor dobânzilor la titlurile de stat şi atingerea celor mai joase niveluri de la momentul lansării pieței de HVS.

Începând cu iulie 2001 ratele dobânzilor au fost într-o continuă diminuare până în aprilie 2002, lună în care s-a înregistrat cea mai joasă rată medie lunară – 3.49 la sută. În acest răstimp rata medie lunară s-a diminuat cu 12.8 puncte procentuale.

În trimestrele II şi III, 2002 nu s-au consemnat fluctuații mari ale ratelor dobânzilor – după o uşoară creştere înregistrată în perioada mai-iulie, ratele la HVS în următoarele două luni au revenit pe un trend descendent.

În trimestrul IV, 2002 evoluția ratelor dobânzilor la titlurile de stat a fost influențată de accentuarea înclinației speculative a operatorilor pieței. Ca rezultat ratele dobânzilor la HVS constituite la finele anului 2002 au depăşit ratele înregistrate în debutul anului.

Rata medie anuală a dobânzii la HVS adjudecate în 2002 a constituit 5.75 la sută, diminuându-se cu 8.7 puncte procentuale față de valoarea consemnată în anul 2001.

Graficul nr.43 . **Dinamica ratelor nominale ale profitului la HVS**

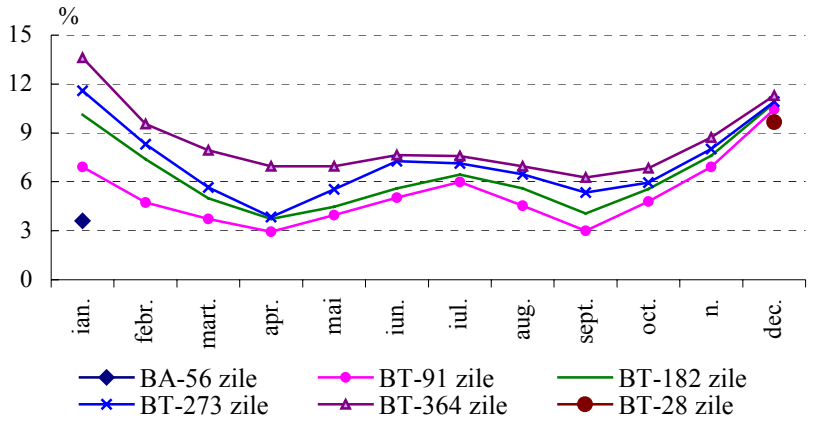

Rata dobânzii la titlurile cu scadența de 91 zile a atins cea mai mică valoare la licitația din 23 aprilie 2002 – 2.52 la sută. La licitația din 30 aprilie 2002 au fost înregistrate valori minime ale ratelor dobânzilor la titlurile cu scadențele de 182 şi 273 zile – 3.10 la sută şi 3.32 la sută, respectiv. Titlurile cu scadența de 364 zile au marcat valoarea minimă record a ratei dobânzii de 5.97 la sută

la licitația din 24 septembrie 2002 (graficul nr.43).

Comparativ cu anii precedenți se observă diminuarea ecartului dintre ratele dobânzilor la titlurile cu diferite scadențe. Ratele nominale medii ponderate anuale ale profitului la bonurile comercializate pe parcursul ultimilor trei ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul nr.23.

Tabelul nr.23. **Ratele nominale medii ponderate anuale ale profitului la bonurile comercializate (2000-2002)**

	BT 28 zile	BA 56 zile	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 273 zile	BT 364 zile
Anul 2000	19.91	21.53	26.14	27.36		27.99
Anul 2001	12.33	12.74	14.55	16.61	17.40	18.75
Anul 2002	9.65	3.62	5.26	6.07	6.78	7.48

Climatul investițional din republică, în contextul diminuării pronunțate a ratelor profitului la hârtiile de valoare de stat, nu a determinat reapariția pe piața HVS a investitorilor străini.

Reducerea ratelor dobânzilor a afectat vizibil şi interesul investitorilor nebancari autohtoni pentru acest tip de investiție. Astfel, volumul de HVS procurat la licitații de către investitori a însumat doar 2.3 la sută din volumul total plasat, sau 39.7 mil. lei (în anul 2001 investitorii au deținut o pondere de 8.2 la sută din volumul total). Corespunzător, ponderea titlurilor procurate de către băncile comerciale în portofoliile proprii a crescut comparativ cu anul 2001, totalizând 97.7 la sută.

Volumul hârtiilor de valoare de stat în circulație, plasate prin intermediul licitațiilor pe piața primară, la valoarea nominală a crescut față de 31 decembrie 2001 cu 180.5 mil. lei (34.6 la sută), înregistrând la 31 decembrie 2002 nivelul de 701.5 mil. lei (graficul nr.44).

Graficul nr.44 . **Dinamica volumului de HVS în circulație (din cele plasate prin intermediul licitațiilor pe piața primară) la finele anilor 1995-2002**

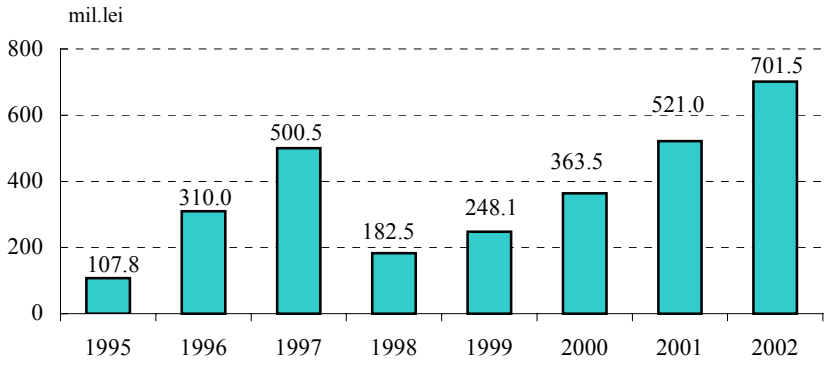

Încasările nete de la comercializarea hârtiilor de valoare de stat, la prețul de vânzare au însumat 184.0 mil. lei, încadrându-se în limita de finanțare a deficitului bugetului din această sursă, preconizată în Legea bugetului de stat pe anul 2002.

Piața secundară a hârtiilor de valoare de stat

Piața secundară a titlurilor de stat în anul 2002 a consemnat o restrângere a activității, comparativ cu anul precedent. Tranzacțiile de vânzare-cumpărare a HVS în anul de referință au înregistrat un total

de 369.1 mil. lei, micşorându-se cu 98.3 mil. lei, sau cu 21.0 la sută față de anul 2001.

Ponderea maximă în totalul tranzacțiilor de vânzare–cumpărare desfăşurate pe piața secundară a fost deținută de către băncile comerciale (87.7 la sută), în timp ce tranzacțiile efectuate cu clienții lor au reprezentat 45.3 mil. lei, sau 12.3 la sută.

În structura HVS comercializate pe piața secundară pe parcursul perioadei analizate cele mai solicitate au fost HVS cu scadența între 28 şi 91 zile, precum şi HVS cu scadența până la 28 zile, a căror pondere a constituit, respectiv, 45.8 şi 34.7 la sută din volumul total al tranzacțiilor efectuate cu HVS.

În acelaşi timp s-a înregistrat o majorare de la 5.6 la sută până la 15.0 la sută față de anul precedent a cotei HVS tranzacționate cu scadențe între 91–182 zile.

Astfel, tendința de creştere a scadenței medii ponderate a HVS tranzacționate pe piața secundară (de la 49 zile în 2001 până la 72 zile în 2002) indică o sporire a încrederii față de acest segment al pieței financiare.

Valoarea nominală a HVS tranzacționate prin acorduri REPO s–a diminuat cu 85.8 mil. lei comparativ cu anul precedent şi a înregistrat 244.1 mil. lei, dintre care operațiunile REPO interbancare au constituit 227.5 mil. lei, sau 93.2 la sută, iar clienților băncilor le–a revenit 16.6 mil. lei, sau 6.8 la sută din total.

Graficul nr.45. **Dinamica ratelor nominale medii ponderate ale profitului la HVS comercializate pe piața secundară în perioada 2000 - 2002**

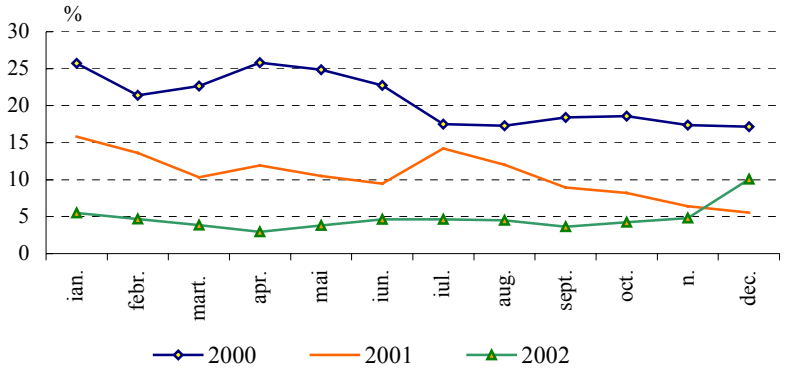

În perioada ianuarie - aprilie 2002 pe piața secundară s-a înregistrat o tendință descendentă a ratei nominale medii ponderate a profitului (de la 5.48 la sută în ianuarie până la 2.93 la sută în aprilie), iar la sfârşitul anului tendința s-a inversat, consemnându-se o majorare esențială în luna decembrie, de la 3.61 la sută în septembrie până la 10.07 la sută în decembrie (graficul nr.45). Totuşi, la nivel de an, rata nominală medie ponderată a dobânzii a consemnat cea mai mică valoare comparativ cu anii precedenți, constituind 4.62 la sută (față de 9.76 la sută şi 19.51 la sută, respectiv în anii 2001 şi 2000).

Evoluția pieței valutare

Dinamica cursului valutar în anul 2002

Graficul nr. 46. **Variațiile lunare ale cursului de schimb în anii 2000-2002 (MDL/USD)**

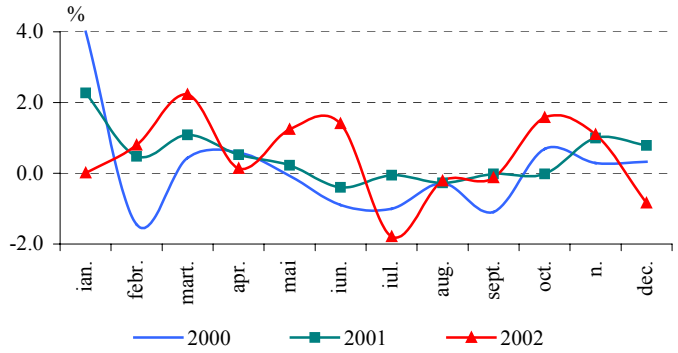

Pe parcursul anului 2002 cursul oficial nominal al monedei naționale s-a depreciat cu 5.59 la sută de la 13.0909 lei pentru 1 dolar SUA la data de 31 decembrie 2001 până la 13.8220 la 31 decembrie 2002.

Fluctuațiile cursului oficial în anul 2002 au avut aceleași tendințe sezoniere consemnate în anii precedenți și, anume, depreciere în perioada februarie-aprilie și octombrie-noiembrie. Însă, contrar așteptărilor de stabilizare a leului în luna iunie, s-a consemnat o depreciere a monedei naționale, iar reluarea finanțării Republicii Moldova de către instituțiile financiare internaționale au determinat aprecierea leului în lunile iulie-septembrie 2002 (graficul nr.46).

Tabelul.nr. 24. **Fluxul net de valută străină în perioada 2001-2002 (mil. USD)**

	2001	tr.I	tr.II	tr.III	tr.IV	2002
SECTORUL DE STAT (fluxul net)	**-76.8**	**-13.7**	**-12.9**	**6.8**	**-22.9**	**-42.8**
Fluxul de capital						
Credite	31.9	0.0	0.0	25.4	2.6	28.0
Privatizarea patrimoniului de stat	0.0	1.1	1.1	1.0	4.9	8.1
Refluxul de capital						
Deservirea datoriei	108.8	14.8	14.0	19.6	30.5	78.9
SECTORUL BANCAR (fluxul net)	**2.7**	**2.9**	**-0.3**	**7.3**	**1.5**	**11.4**
Fluxul de capital						
Investiții directe și de portofoliu (fluxul net)	2.5	1.6	0.0	0.0	0.7	2.3
Credite	14.7	2.4	1.9	8.5	2.6	15.4
Refluxul de capital						
Deservirea creditelor	14.5	1.1	2.2	1.1	1.8	6.2
SECTORUL PRIVAT (fluxul net)	**232.3**	**53.7**	**66.1**	**76.5**	**83.8**	**280.1**
Fluxul de capital						
Investiții directe și de portofoliu (fluxul net)	9.5	2.1	6.4	3.1	18.6	30.1
Credite	37.9	11.3	10.2	17.4	54.3	93.1
Încasări din muncă (fluxul net)	208.2	48.9	59.9	72.3	68.3	249.4
Refluxul de capital						
Deservirea creditelor	23.2	8.7	10.4	16.2	57.3	92.6
BALANȚA COMERCIALĂ (fluxul net)	**-174.2**	**-24.2**	**-48.0**	**-62.1**	**-82.6**	**-216.8**
Exportul mărfurilor și serviciilor	703.7	186.7	188.8	215.9	246.7	838.1
Importul mărfurilor și serviciilor	877.9	210.8	236.8	278.0	329.3	1054.9
Fluxul de capital (TOTAL)	**1008.3**	**254.1**	**268.3**	**343.5**	**398.7**	**1264.5**
Refluxul de capital (TOTAL)	**1024.4**	**235.4**	**263.4**	**314.9**	**418.9**	**1232.6**
FLUXUL NET (TOTAL)	**-16.1**	**18.7**	**4.9**	**28.6**	**-20.2**	**31.9**
FLUXUL NET (TOTAL fără sectorul de stat)	**60.7**	**32.4**	**17.8**	**21.8**	**2.7**	**74.7**

Informația cu privire la fluxul net este prezentată în baza tranzacțiilor înregistrate conform metodologiei statisticii bancare (tabelul nr. 24). În perioada analizată fluxul de valută străină s-a cifrat la 1264.5 mil. USD, provenind din următoarele surse: exportul de mărfuri și servicii - 66.3 la sută, încasări din munca de peste hotare - 19.7 la sută, credite externe - 10.8 la sută, investiții directe și de portofoliu - 2.6 la sută, privatizarea patrimoniului de stat - 0.6 la sută. Refluxul de valută în anul 2002 a însumat 1232.6 mil. USD, fiind determinat de plățile vizând importul de mărfuri și

servicii - 85.6 la sută, plățile aferente deservirii creditelor externe - 14.4 la sută.

Fluxurile de valută străină au sporit cu 256.2 mil. USD (sau cu 25.4 la sută) față de anul 2001, fapt condiționat de majorarea încasărilor de la exportul de mărfuri şi servicii cu 134.4 mil. USD (19.1 la sută), încasărilor din munca de peste hotare cu 41.2 mil. USD (19.8 la sută). Refluxurile în anul 2002 au crescut cu 208.3 mil. USD (sau cu 20.3 la sută) față de anul precedent, ca rezultat al majorării plăților pentru import şi celor vizând deservirea creditelor prin conturile corespondente ale băncilor rezidente.

Analizând structura fluxurilor valutare pe parcursul anilor 2000-2002, se evidențiază creşterea ponderii veniturilor din muncă şi a exportului de mărfuri şi servicii şi diminuarea veniturilor de la privatizare, investițiilor directe şi de portofoliu.

În perioada 2001-2002 s-a remarcat tendința sezonieră de creştere a fluxurilor şi refluxurilor de valută străină în trimestrele III şi IV (graficul nr. 47).

Graficul nr. 47. **Structura fluxurilor şi refluxurilor valutare în perioada 2001-2002**

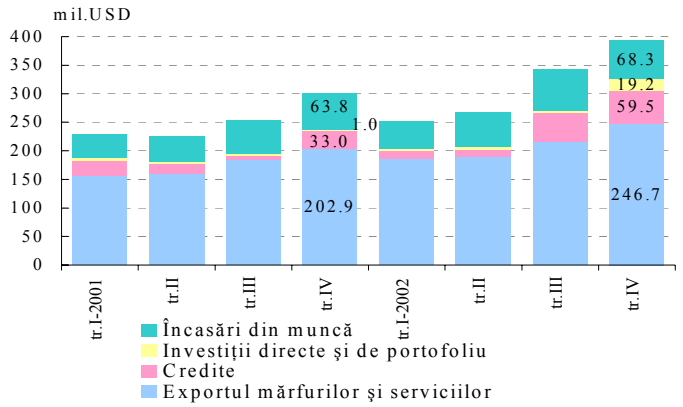

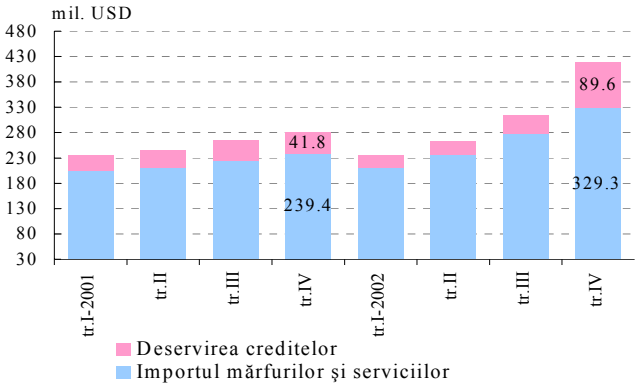

Cursul de schimb real al leului moldovenesc față de dolarul SUA la sfârşitul anului 2002 s-a depreciat cu 3.47 la sută față de finele anului precedent (tabelul nr. 25). Deprecierea cursului real în anul 2002 a avut un ritm mai accelerat comparativ cu anul 2001.

Tabelul nr. 25 **Dinamica unor indicatori privind cursul de schimb al leului moldovenesc**

	trimestrul I, 2002	trimestrul II, 2002	trimestrul III, 2002	trimestrul IV, 2002
Cursul oficial la sfârşitul trimestrului	13.4905	13.8686	13.5735	13.8220
Deprecierea/aprecierea trimestrială, %	-3.05	-2.80	2.13	-1.83
Cursul mediu trimestrial	13.2157	13.6150	13.6358	13.8182
Cursul nominal la sfârşitul trimestrului (dec=100)*, %	97.04	94.39	96.44	94.71
Cursul real la sfârşitul trimestrului (dec=100)*, %	97.68	94.44	94.67	96.53

* Cotare indirectă MDL/USD

Cursul real efectiv, care este un indicator mai complex, reflectând modificarea cursului de schimb al leului în termeni reali față de valutele principalilor parteneri comerciali, a constituit 89.69 la sută în decembrie 2002 față de luna decembrie a anului precedent (graficul nr.48). Aceasta denotă o creștere a competitivității produselor autohtone, contribuind la majorarea exportului din Republica Moldova. Astfel, deprecierea cursului real efectiv cu 10.3 la sută a fost însoțită de o majorare pe parcursul anului 2002 a încasărilor din exportul de mărfuri şi servicii cu 19.1 la sută comparativ cu perioada respectivă a anului 2001.

Graficul nr. 48. **Dinamica cursului de schimb real, real efectiv calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali şi principalelor valute de decontare în perioada 2001-2002**

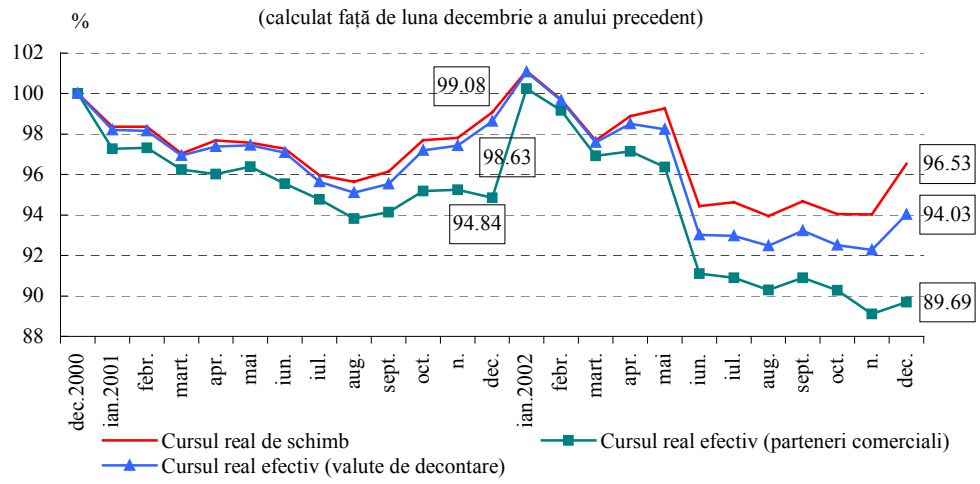

Totodată, cursul de schimb real efectiv calculat în baza ponderii principalelor valute de decontare în totalul tranzacțiilor de comerț exterior, reflectă cel mai obiectiv evoluția cursului real, dat fiind că circa 75.0 la sută din decontările aferente tranzacțiilor de import/export sunt efectuate în dolari SUA. La sfârşitul anului 2002 acest indicator a constituit 94.03 la sută, marcând o depreciere de 5.97 la sută (1.37 la sută în anul 2001).

Graficul nr. 49. **Evoluția exportului şi cursului de schimb real efectiv (CREF) (1998=100)**

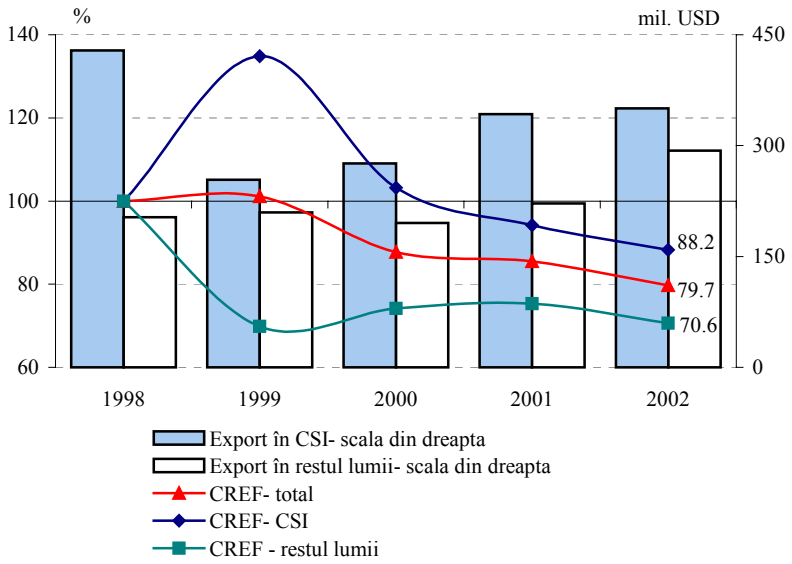

Analiza evoluției cursului real efectiv, luând în considerație orientarea geografică a exportului şi importului denotă că deprecierea de 11.8 la sută a cursului de schimb real efectiv, calculat față de valutele partenerilor comerciali din CSI, a determinat creşterea competitivității produselor autohtone pe piețele de desfacere din CSI. Astfel, exportul în aceasta regiune a crescut cu 38.2 la sută față de nivelul înregistrat în anul 1999. În acelaşi timp, deprecierea cursului de schimb real efectiv de 29.4 la sută, calculat față

de valutele partenerilor comerciali din restul lumii, a contribuit la majorarea exporturilor în aceste țări în proporții mai mari (cu 39.9 la sută).

Piața valutară a Republicii Moldova, activitatea BNM pe piața valutară

Analiza pieței valutare în anul 2002 față de anul 2001 denotă evoluții similare ale principalilor indicatori. Astfel, rulajul total al tranzacțiilor pe piața valutară în anul 2002 a totalizat 2.86 mlrd. USD, fiind în creştere cu 4.3 la sută față de anul precedent (tabelul nr. 26). În structura rulajului total al operațiunilor pe piața valutară internă pe parcursul anului 2002 cumpărările contra MDL au constituit 1405.5 mil. USD şi vânzările contra MDL 1457.2 mil. USD.

Tabelul nr. 26. **Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări ale valutei contra (MDL)**

	Piața valutară prin virament			**Piața valutară în numerar**		**Piața valutară internă**
	băncile comerciale	*MF şi alte ministere*	*BNM*	*CSV ale băncilor comerciale*	*CSV*	
milioane dolari SUA						
2001	1886.6	116.2	78.5	495.4	167.4	2744.0
2002	1999.9	46.0	97.3	570.1	149.5	2862.7
Ponderea -%						
2002	69.9	1.6	3.4	19.9	5.2	100.0
% față de anul precedent						
2002	6.0	-60.4	23.9	15.1	-10.7	4.3

Spre deosebire de anul precedent, în structura rulajului total al tranzacțiilor derulate pe piața valutară de participanții principali ai pieței s-a majorat ponderea operațiunilor caselor de schimb valutar ce aparțin băncilor comerciale (cu 1.9 puncte procentuale), băncilor rezidente (cu 1.1 puncte procentuale), Băncii Naționale a Moldovei (cu 0.5 puncte procentuale) şi s-a diminuat ponderea Ministerului Finanțelor şi a altor ministere (cu 2.6 puncte procentuale), caselor de schimb valutar ce nu aparțin băncilor comerciale (cu 0.9 puncte procentuale).

Ponderea rulajului operațiunilor efectuate de casele de schimb valutar ce aparțin băncilor comerciale a constituit 19.9 la sută din rulajul total al operațiunilor pe piața internă şi a depăşit de 3.8 ori ponderea rulajului operațiunilor efectuate de casele de schimb valutar ce nu aparțin băncilor comerciale. Concomitent, creşterea ponderii pieței valutare în numerar de la 24.2 la sută în 2001 până la 25.1 la sută în 2002 se datorează faptului că piața valutară în numerar continuă să asigure deservirea economiei subterane, precum şi transferurile din munca de peste hotare.

Sporirea rulajului tranzacțiilor valutare pe parcursul anului 2002 a fost determinată de amplificarea tranzacțiilor forex cu băncile din străinătate, a operațiunilor în valuta străină ale agenților economici din Republica Moldova prin intermediul băncilor rezidente pentru importul/exportul de mărfuri şi servicii, a tragerilor şi deservirii creditelor, precum şi a operațiunilor persoanelor fizice.

Graficul nr. 50. **Dinamica tranzacțiilor valutare, cererea şi oferta de valută străină în perioada 2001-2002**

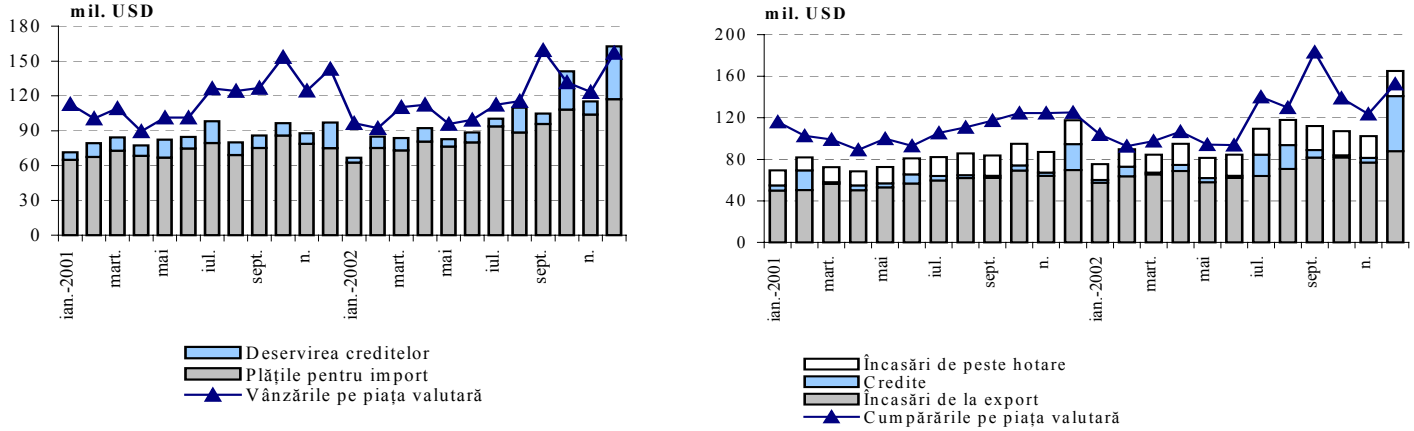

Pe parcursul trimestrelor II şi IV pe piața valutară a fost înregistrată o cerere sporită de valută, fapt condiționat de creşterea plăților pentru import prin conturile corespondente ale băncilor rezidente, precum şi a plăților vizând deservirea creditelor. Totodată, în trimestrele I şi III oferta de valută străină a depăşit cererea totală. Pe parcursul anului gestionar 68.5 la sută din oferta totală de valută străină au reprezentat încasările pentru exportul de mărfuri şi servicii ale agenților economici din Republica Moldova prin intermediul băncilor rezidente, 20.4 la sută au constituit încasările din muncă de peste hotare şi 11.1 la sută - creditele primite de peste hotare. În acelaşi timp, ponderea plăților agenților economici din Republica Moldova în valută liber convertibilă şi valută neconvertibilă prin intermediul băncilor rezidente pentru importul de mărfuri şi servicii a constituit 85.6 la sută din cererea totală de valută, iar ponderea plăților vizând deservirea creditelor a înregistrat 14.4 la sută (graficul nr. 50).

Graficul nr. 51. **Evoluția cursului de schimb şi a intervențiilor BNM în perioada 2001-2002**

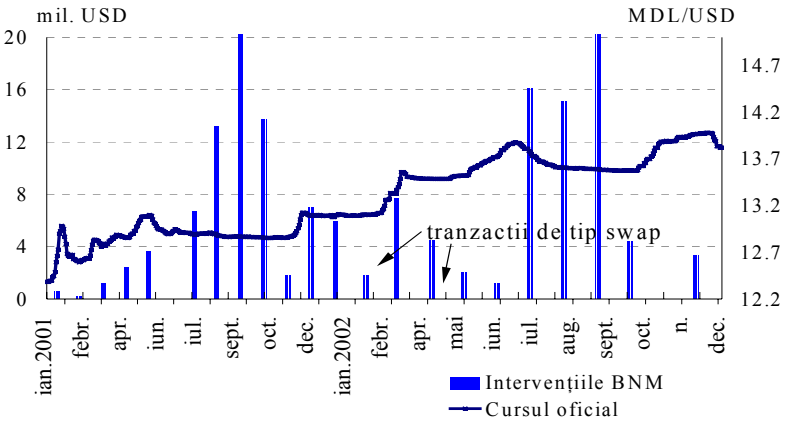

Profitând de situația creată pe piața valutară, BNM a intervenit în calitate de cumpărător al valutei străine, achiziționând 68.9 mil. USD. Pentru a satisface cererea excesivă de valută

străină în lunile martie – mai 2002, fără a diminua rezervele valutare, BNM a utilizat tranzacțiile reversibile de tip swap în sumă de 14.2 mil. USD (graficul nr.51). În anul 2002 cumpărările nete ale BNM au fost utilizate parțial la serviciul datoriei externe de stat în volum de 59.1 mil. USD.

Rezervele valutare ale statului pe parcursul anului 2002 s-au majorat cu 40.3 mil. USD de la 228.53 mil. USD până la 268.86 mil. USD. La majorarea rezervelor valutare au contribuit fluxurile de valută străină în mărime de 128.7 mil. USD, inclusiv: cumpărările de valută pe piața valutară - 53.5 la sută, creditele externe - 17.8 la sută, grantul acordat de Uniunea Europeană şi efectul deprecierii dolarului față de alte valute - 17.2 la sută, încasările de la privatizarea patrimoniului statului - 6.3 la sută, venitul de la gestionarea rezervelor - 5.2 la sută. În 2002 refluxul de valută străină a totalizat 88.4 mil. USD, din care 66.9 la sută au constituit plățile vizând deservirea datoriei externe a statului, 24.3 la sută - deservirea creditelor FMI şi 8.8 la sută - alte plăți în valută.

Activele de rezervă au atins un nivel suficient pentru acoperirea a 2.5 luni de import în anul 2002 (graficul nr.52). Un alt indicator care reflectă elocvent nivelul adecvat al rezervei internaționale este rata lichidității, calculată ca raport dintre rezervele valutare ale statului la începutul anului calendaristic şi plățile totale vizând deservirea datoriei externe pe parcursul anului prevăzute conform graficului de achitare. În anul 2002, similar anilor 2000 şi 2001, rata lichidității a depăşit pragul de 100 la sută, ceea ce denotă că rezervele valutare disponibile ale Băncii Naționale a Moldovei acoperă integral plățile vizând deservirea datoriei externe preconizate pentru perioada respectivă. Creşterea indicatorului lichidității în 2002 s-a datorat creşterii activelor externe şi diminuării plăților vizând deservirea datoriei externe prevăzute conform graficului pe parcursul anului*.

Graficul nr. 52. **Dinamica ratei lichidității şi a rezervei valutare exprimate în luni de import**

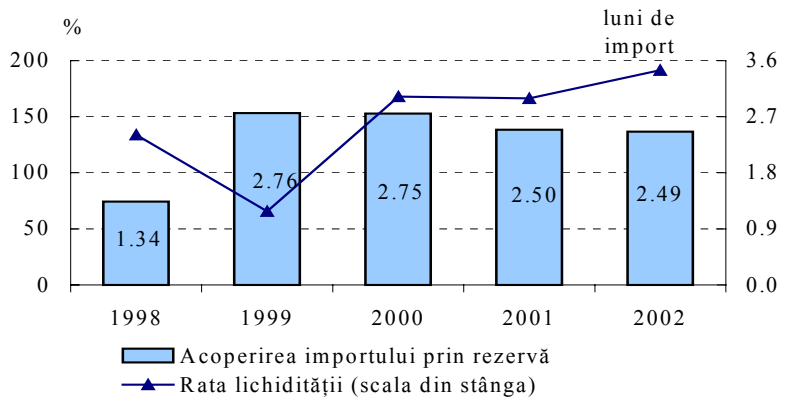

În structura rulajului total al tranzacțiilor valutare pe piața internă interbancară pe parcursul perioadei 2001-2002 s-a remarcat preponderența tranzacțiilor efectuate în valute liber convertibile, care au constituit 94.2 la sută din total, atunci când rublele ruseşti au

* Plățile vizând deservirea datoriei externe conform graficului pentru anul 2001 includ plățile vizând răscumpărarea euroobligațiunilor

înregistrat o pondere de 5.1 la sută şi alte valute neconvertibile - 0.7 la sută.

Tabelul nr. 27. **Direcțiile principale de cumpărare şi vânzare a valutei străine şi soldul net al operațiunilor valutare contra MDL (mil. USD)**

	Cumpărări pe piața valutara contra MDL de la							Total
	B.N.M.	băncile rezidente	băncile nerezidente	persoane juridice	C.S.V.	persoane fizice	diverse	
milioane USD								
2001	0.0	239.3	18.0	568.4	34.4	308.2	75.4	1243.7
2002	14.2	163.1	34.2	651.9	4.2	411.8	71.3	1350.7
ponderea,%								
2002	1.1	12.1	2.5	48.3	0.3	30.5	5.3	100.0
% față de anul precedent								
2002	-	-31.8	90.0	14.7	-87.9	33.6	-5.5	8.6
	Vânzări pe piața valutara contra MDL							Total
	B.N.M.	băncilor rezidente	băncilor nerezidente	persoanelor juridice	C.S.V.	persoanelor fizice	diverse	
milioane USD								
2001	78.5	281.4	23.3	638.5	13.5	113.5	68.1	1216.8
2002	83.1	189.3	41.2	834.4	2.1	159.3	59.4	1368.8
ponderea, %								
2002	6.1	13.8	3.0	61.0	0.2	11.6	4.3	100.0
% față de anul precedent								
2002	5.8	-32.7	76.7	30.7	-84.5	40.3	-12.7	12.5
	Soldul net							Total
	B.N.M.	băncile rezidente	băncile nerezidente	persoanele juridice	C.S.V.	persoanele fizice	diverse	
milioane USD								
2001	**-78.5**	**-42.1**	**-5.3**	**-70.2**	**20.9**	**194.7**	**7.3**	**26.9**
2002	**-68.9**	**-26.2**	**-6.9**	**-182.6**	**2.1**	**252.5**	**11.8**	**-18.1**

Şi în anul 2002 dolarul american a continuat să predomine pe piața valutară din Republica Moldova, deținând 83.3 la sută din rulajul total. Evoluții favorabile au fost consemnate şi în ceea ce priveşte structura rulajului tranzacțiilor valutare după valute. Ponderea rulajului tranzacțiilor efectuate în euro a crescut cu 8.2 la sută, creştere susținută de efectul consolidării acestei valute pe piața internațională. Ponderea maximală a tranzacțiilor în euro în totalul operațiunilor pe piața valutară a fost înregistrată în luna septembrie şi a constituit 15.4 la sută.

Sursele principale de cumpărare a valutei pe piața valutară au fost asigurate de persoanele juridice (48.3 la sută), persoanele fizice (30.5 la sută), băncile rezidente (12.1 la sută) şi casele de schimb valutar (0.3 la sută). Cumpărările de valută străină pe parcursul anului 2002 au sporit cu 107.0 mil. USD comparativ cu anul 2001. Față de anul trecut, de la persoanele fizice s-a cumpărat contra MDL cu 83.5 mil. USD mai mult şi de la băncile nerezidente cu 16.2 mil. USD mai

mult. De menționat că cei mai activi participanți rezidenți pe piața valutară în anul 2002 au fost persoanele juridice.

Vânzările de valută străină în anul 2002 au crescut față de anul precedent cu 152.0 mil. USD. Direcțiile de vânzare a valutei pe piața valutară au fost următoarele: persoanele juridice - 61.0 la sută, băncile rezidente - 13.8 la sută, persoanele fizice - 11.5 la sută, băncile nerezidente - 3.0 la sută. Comparativ cu anul trecut, ponderea vânzărilor de valută persoanelor juridice a crescut cu 8.5 puncte procentuale, iar ponderea vânzărilor de valută persoanelor fizice - cu 2.3 puncte procentuale.

Excedentul de valută de la alți participanți ai pieței valutare în suma totală de 266.4 mil. USD care derivă preponderent de la persoanele fizice (94.8 la sută), procurat de băncile comerciale pe parcursul anului 2002, a fost vândut BNM, persoanelor juridice, băncilor rezidente şi nerezidente. Soldul net negativ al operațiunilor valutare contra MDL al băncilor comerciale a constituit 18.1 mil. USD în anul 2002.

Graficul nr. 53. **Dinamica lunară a activelor nete de bilanț în valută străină în anul 2002**

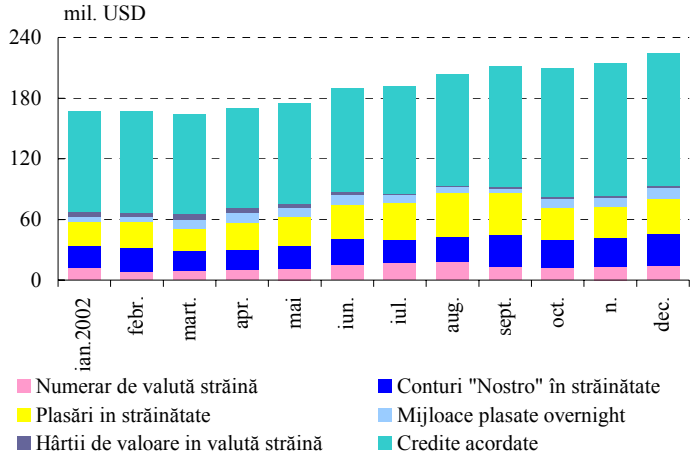

Pe parcursul anului gestionar atât activele nete, precum şi obligațiunile nete de bilanț în valută străină ale băncilor comerciale au înregistrat o evoluție pozitivă, majorându-se cu 54.7 mil. USD (de la 173.3 mil. USD până la 228.0 mil. USD) şi cu 60.6 mil. USD (de la 148.4 mil. USD până la 209.0 mil. USD), respectiv (graficul nr. 53).

Reglementarea valutară în anul 2002

În anul 2002 BNM a continuat perfecționarea reglementării valutare pe teritoriul Republicii Moldova, luând în considerație legislația în vigoare a Republicii Moldova, modificările operate, precum şi situația economică a Republicii Moldova.

În ceea ce priveşte modificările operate în domeniul reglementării valutare de menționat procesul liberalizării contului de capital. Odată cu dezvoltarea pieţelor financiar-valutare, cu globalizarea economiei liberalizarea fluxurilor de capital, inclusiv în Republica Moldova, este inevitabilă. Având în vedere situația actuală a economiei țării şi a balanței de plăți deficitare este necesar ca procesul de liberalizare a operațiunilor de capital din Republica Moldova să fie efectuat

prudent, succesiv, în ritm comparabil cu capacitățile sistemului financiar de a rezista eventualelor şocuri. Pentru aceasta sunt necesare următoarele condiții: stabilitatea macroeconomică (rata de schimb stabilă a leului moldovenesc, inflația joasă, deficitul nesemnificativ al bugetului şi al contului curent al balanței de plăți, etc.), consolidarea sistemului financiar-bancar, supravegherea bancară adecvată şi transparența informației financiare şi economice. Dat fiind faptul că în ultimii doi ani s–au înregistrat evoluții favorabile în dezvoltarea economiei, Banca Națională a Moldovei a decis să liberalizeze unele operațiuni ce țin de transferul de capital. În primul rând, s-a recurs la determinarea operațiunilor care urmează a fi calificate drept operațiuni ce țin de transferul de capital. Suplimentar, a fost stipulat că BNM stabileşte tipurile de operațiuni ce țin de transferul de capital care pot fi efectuate fără înregistrarea sau autorizarea acestora de către BNM. A fost întocmită lista operațiunilor menționate, în care au fost incluse şi operațiunile ce țin de transferul de capital deja liberalizate. De asemenea, a fost stabilită lista angajamentelor externe private, în cadrul cărora operațiunile pot fi efectuate fără autorizare/înregistrare de către BNM. Liberalizarea acestor operațiuni a fost posibilă datorită existenței unui control adecvat. În mod expres, a fost prevăzut dreptul nerezidenților de a efectua în Republica Moldova transferul de capital sub forma de investiții directe, de portofoliu sau imobiliare fără înregistrarea acestora de către Banca Națională a Moldovei.

Ca rezultat al adoptării Legii cu privire la prevenirea şi combaterea spălării banilor, BNM a introdus modificările şi completările necesare în actele sale normative, după cum urmează:

- la efectuarea operațiunii de schimb valutar persoanei fizice, a cărei sumă este egală sau depăşeşte echivalentul a 500 dolari SUA, funcționarul casei de schimb valutar trebuie să solicite de la client actul de identitate, datele căruia se indică în buletinul de schimb valutar;

- în vederea obținerii licențelor pentru efectuarea operațiunilor de schimb valutar persoanelor fizice, casele de schimb valutar prezintă la BNM, suplimentar la documentele necesare, şi cazierele judiciare eliberate de către Ministerul Afacerilor Interne pentru conducătorul, adjunctul acestuia şi contabilul-şef al casei de schimb valutar.

În urma modificării actelor legislative şi normative ale Republicii Moldova, în anul 2002 au fost elaborate şi operate modificări şi completări în actele normative ale BNM, având drept scop conformarea lor prevederilor legislației. Astfel:

- În urma modificării Codului vamal şi intrării în vigoare a Regulamentului privind modul de autorizare a activității şi de control

al magazinelor "duty-free" şi magazinelor pentru deservirea corpului diplomatic, BNM a introdus modificările şi completările corespunzătoare în Instrucțiunea respectivă. În afară de unele prevederi din actele menționate, de către BNM au fost stabilite particularitățile ce țin de prezentarea documentelor necesare pentru obținerea autorizației BNM pentru comercializarea mărfurilor contra valută străină în regim "duty-free" la bordul navelor aeriene. De asemenea, au fost stipulate cazurile care constituie temei de refuz pentru eliberarea autorizației, precum şi cazurile în care BNM va sista activitatea magazinului sau va retrage autorizațiile eliberate. S-a stabilit că autorizația BNM pentru comercializarea mărfurilor contra valută străină în regim "duty-free" este valabilă numai la deținerea autorizației de activitate a magazinului "duty-free" eliberată de Ministerul Economiei, cu acordul Departamentului Vamal.

Totodată, au fost introduse prevederi ce țin de particularitățile lucrului cu valuta străină obținută de la comercializarea mărfurilor în regim "duty-free" la bordul navelor aeriene, de asemenea a fost elaborată modalitatea nouă de predare spre vânzare băncilor autorizate a valutei străine de către magazinele "duty-free".

• În baza hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.35 din 24.09.2002, până la soluționarea definitivă de către Guvernul Republicii Moldova a chestiunii privind inspecția înainte de expediție a mărfurilor importate, au fost abrogate Instrucțiunea cu privire la controlul asupra plăților pentru serviciile de inspecție înainte de expediție a mărfurilor importate şi unele prevederi ale Instrucțiunii cu privire la controlul asupra plăților pentru importul de mărfuri, servicii.

• Ca urmare a completării Legii privind licențierea unor genuri de activitate, în actul normativ respectiv al BNM au fost introduse modificări, potrivit cărora BNM va elibera unităților de schimb valutar licență şi nu autorizație pentru desfăşurarea activității. Pentru obținerea licenței casa de schimb valutar achită o taxă în mărimea stabilită de lege. A fost stipulat, în mod expres, că BNM, în registre speciale, ține evidența tuturor caselor de schimb valutar, punctelor de schimb de pe lângă hoteluri şi a caselor pentru schimbul valutei ale băncilor.

De asemenea, pe parcursul anul 2002 au fost elaborate un şir de acte normative, precum şi modificări şi completări la actele normative existente, având drept scop perfecționarea reglementării valutare. Astfel:

• În scopul aplicării în practică a experienței acumulate de specialiştii BNM în procesul de înregistrare şi autorizare a angajamentelor

externe private, precum şi în scopul perfecționării cadrului legal în acest domeniu a fost aprobată în redacție nouă Instrucțiunea cu privire la înregistrarea şi autorizarea de către Banca Națională a Moldovei a angajamentelor externe private. În Instrucțiunea menționată sunt descrise angajamentele externe private care urmează a fi înregistrate/autorizate de către BNM, modalitatea de înregistrare/autorizare şi de raportare a lor, etc.

Spre deosebire de prevederile Instrucțiunii precedente,

- în Instrucțiunea nouă a fost prevăzută lista angajamentelor externe private, au fost stabilite operațiunile care pot fi efectuate fără autorizare/înregistrare de către BNM;

- în baza Instrucțiunii noi certificatele de înregistrare şi autorizațiile BNM vor fi perfectate conform unor formulare tipizate;

- pentru rezidenți, alții decât instituțiile financiare, au fost stabilite unele condiții adiționale, la respectarea uneia din ele BNM eliberează autorizație pentru acordarea de către rezident în favoarea unui nerezident a împrumutului/creditului sau leasingului financiar. Aceste condiții sunt legate de finanțarea în străinătate a agentului economic sau a obiectelor în care rezidentul Republicii Moldova are un anumit interes economic.

Instrucțiunea nouă conține prevederi ce țin de obligațiunile rezidenților şi ale băncilor referitor la înregistrarea şi autorizarea angajamentelor externe private, efectuarea operațiunilor conform angajamentelor externe private înregistrate /autorizate.

Odată cu aprobarea Instrucțiunii menționate au fost aprobate modificările şi completările corespunzătoare la Regulamentul privind reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova, Instrucțiunea cu privire la controlul asupra plăților pentru importul de mărfuri, servicii, precum şi la Instrucțiunea cu privire la controlul asupra repatrierii mijloacelor băneşti provenite din exportul de mărfuri.

- În vederea optimizării cadrului legal vis-à-vis de efectuarea schimbului de mandate poştale internaționale, promovării transferurilor băneşti prin intermediul altor mecanisme decât cele bancare (prin schimb de mandate poştale) a fost aprobată Instrucțiunea privind mandatele poştale internaționale. Prevederile Instrucțiunii sus-numite reglementează efectuarea de către întreprinderea de stat "Poşta Moldovei" a transferurilor de mijloace băneşti prin intermediul schimbului de mandate poştale cu administrațiile poştale ale statelor străine, reieşind din normele de efectuare a transferurilor băneşti prin intermediul sistemului bancar din Republica Moldova.

- Luând în considerație că în prezent supravegherea bancară este conformată cu standardele internaționale, este preluată experiența altor state şi este dezvoltată piața valutară, ceea ce oferă băncilor autorizate posibilitatea utilizării diferitelor metode (instrumente) de asigurare a riscurilor valutare posibile, băncilor le-a fost permisă acordarea creditelor în orice valută străină.

- În sensul liberalizării unor operațiuni ale persoanelor fizice rezidente, suma transferului din contul valutei străine procurate pe piața valutară, care poate fi efectuat de către persoanele fizice rezidente în străinătate în limita operațiunilor internaționale fără prezentarea documentelor confirmative, a fost majorată de la 100 dolari SUA la 200 dolari SUA.

- A fost extinsă lista rudelor în favoarea cărora persoanele fizice rezidente au dreptul de a efectua transferuri în valută în străinătate pentru cheltuieli familiale.

- A fost prevăzut modul de efectuare a plăților prin intermediul cardurilor locale şi internaționale emise de către băncile autorizate din Republica Moldova.

- Au fost specificate sursele din care pot fi emise cecuri în valută străină şi normele de emitere a lor, condițiile utilizării cecurilor menționate de către persoanele fizice şi juridice.

- Au fost operate un şir de modificări şi completări care reglementează regimul conturilor în lei moldoveneşti şi în valută străină ale nerezidenților, precum şi efectuarea de către nerezidenți a transferurilor în valută străină din Moldova fără înregistrarea mijloacelor în conturile lor.

- A fost completată prevederea referitoare la obligațiunea rezidenților de a transfera (repatria) în Republica Moldova sumele obținute din operațiunile externe, cu excepția comisioanelor şi a altor cheltuieli bancare aferente, efectuate conform uzanțelor bancare internaționale.

- A fost prevăzută prezentarea documentelor ce confirmă necesitatea efectuării plăților/transferurilor în favoarea persoanelor juridice. Prezentarea documentelor menționate permite băncilor de a împiedica efectuarea transferurilor ce țin de activitatea de antreprenoriat prin conturile persoanelor fizice.

În anul 2002 BNM a aprobat un act normativ care a soluționat problema apărută în urma impunerii de către legislația SUA a anumitor cerințe față de băncile străine (inclusiv față de băncile din Republica Moldova), care deschid conturi corespondente în instituțiile financiare din SUA.

Relațiile de colaborare internațională ale Republicii Moldova

Colaborarea Băncii Naționale a Moldovei cu instituțiile financiare internaționale (Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, Banca Europeană de Reconstrucție şi Dezvoltare, Uniunea Europeană, Organizația Mondială a Comerțului) în anul 2002 a avut un caracter constructiv, orientat cu prioritare spre perfecționarea cadrului legislativ şi promovarea unei politici financiare stabilă.

Un eveniment important în anul de raportare l-a constituit participarea Republicii Moldova în perioada 11-13 decembrie 2002 (Almaty, Kazahstan) la cel de-al treilea Forum privind Strategiile de Eradicare a Sărăciei şi Susținere a Creşterii Economice, organizat de către Banca Mondială, FMI, PNUD şi Guvernul Elveției. După cum au menționat participanții la acest Forum, cooperarea internațională constituie un factor esențial în implementarea cu succes a Strategiilor de Eradicare a Sărăciei şi Susținere a Creşterii Economice. La acest Forum, comunitatea donatorilor a fost reprezentată de către Banca de Dezvoltare Asiatică, BERD, UE, Organizația Internațională a Muncii, Banca Islamică pentru Dezvoltare, Guvernele Franței, Germaniei, Marii Britanii, Japoniei, Elveției, Suediei, SUA şi Turciei.

Fondul Monetar Internațional (FMI)

Relațiile Băncii Naționale cu Fondul Monetar Internațional se caracterizează printr-o cooperare continuă.

Pe parcursul anului de raportare, în urma recomandărilor FMI, BNM a continuat relațiile de strânsă colaborare cu organismele naționale responsabile pentru combaterea finanțării terorismului, prevenirea şi combaterea spălării banilor. În vederea efectuării unei analize privind corespunderea standardelor general acceptate în domeniu, BNM si-a expus părerea, răspunzând la chestionarul primit de la FMI *"Instituții şi politica combaterii spălării banilor şi finanțării terorismului"*.

Pentru Republica Moldova un eveniment marcant l-a constituit finalizarea primei etape a procesului de colaborare cu FMI în cadrul programului Sistemul General de Distribuire a Datelor (SGDD) şi plasarea la 17 decembrie 2002 pe pagina oficială a FMI a informației pentru Republica Moldova. Aderând în februarie 1998 la SGDD, Banca Națională, în conlucrare cu Ministerul Finanțelor şi Departamentul Statistică şi Sociologie, a elaborat descrierea metodologiei de calculare a indicatorilor incluşi în sistem. Conform Regulamentului privind modul de organizare şi funcționare a Sistemului General de Distribuire a Datelor a doua etapa este legată de prezentarea nemijlocită a datelor.

BNM publică deja pe pagina sa oficială indicatorii incluşi în SGDD.

La 10 iulie 2002 a fost finalizată prima revizuire a Programului de Eradicare a Sărăciei şi Susținere a Creşterii Economice (110.88 mil. DST sau 147.0 mil. USD), având ca rezultat disbursarea la 26 iulie 2002 a celei de-a treia tranşe în sumă de 12.30 mil. USD (9.24 mil. DST) în cadrul acestui program.

Suportul financiar acordat de FMI Republicii Moldova la situația din 31 decembrie 2002 a constituit 270.07 mil. DST (365.83 mil. USD), iar stocul datoriei față de FMI la aceeaşi dată alcătuind 111.78 mil. DST (151.42 mil. USD).

Banca Mondială

Activitatea Băncii Mondiale este orientată, în principiu, spre eradicarea sărăciei în Republica Moldova şi atingerea următoarelor obiective: stabilitate macroeconomică şi susținerea creşterii economice, crearea unui sistem de protecție socială îndreptat spre păturile socialmente vulnerabile ale populației, îmbunătățirea accesului celor mai sărace categorii ale populației la serviciile sociale (medicină şi educație). Scopurile menționate se realizează prin implementarea proiectelor de susținere a bugetului (Credite de Ajustare Structurală) în agricultură, sistemul energetic, educație, sănătate, încurajarea sectorului privat în general. De asemenea, Banca Mondială joacă un rol important în calitate de donator şi în acordarea asistenței tehnice.

În cadrul a zece proiecte *Banca Internațională de Reconstrucție şi Dezvoltare* (BIRD) a acordat până în prezent Republicii Moldova asistență financiară în sumă totală de 228.47 mil. USD.

Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) a acordat credite în condiții concesionale în mărime totală de 142.64 mil. USD pentru finanțarea a 12 proiecte. În anul 2002 a fost disbursată prima tranşă în sumă de 10.65 mil. USD în cadrul creditul SAC III.

La 31 decembrie 2002 creditele acordate de *Corporația Financiară Internațională* (CFI) sectorului privat (bancar şi nebancar) au constituit 74.37 mil. USD, din care au fost valorificate 58.27 mil. USD. Valorificările în cadrul sectorului bancar au constituit 7.0 mil. USD, iar în cadrul sectorului nebancar - 51.27 mil. USD.

Printre cele mai semnificative credite acordate de CFI menționăm:
- creditul în mărime de 25.0 mil. USD acordat celor 3 Rețele Electrice de Distribuție (privatizate de Union Fenosa International S.A., Spania) cu scopul dezvoltării sistemului energetic în perioada postprivatizare;
- creditul în mărime de 35.5 mil. USD acordat întreprinderii mixte “Voxtel” S.A. pentru finanțarea proiectului de telefonie mobilă.

Banca Europeană pentru Reconstrucție şi Dezvoltare

Până la 31 decembrie 2002 BERD a semnat 23 de proiecte investiționale în agricultură, sectorul energetic, servicii publice şi sectorul bancar. Suma totală contractată în cadrul creditelor acordate de către BERD constituie 176.96 mil. USD. Disbursările în cadrul proiectelor menționate au atins cifra de 151.08 mil. USD. La 31 decembrie 2002 stocul total al creditelor acordate de către BERD a constituit 88.93 mil. USD, din care 76.1 la sută revin creditelor acordate direct Guvernului sau garantate de stat, iar 23.9 la sută fiind credite private negarantate de Guvern. Repartizarea portofoliului de credite pe sectoare economice este următoarea: transport - 38.8 la sută, agricultură - 8.0 la sută, infrastructură - 19.1 la sută, finanțarea întreprinderilor mici şi mijlocii - 15.8 la sută, sectorul energetic - 17.9 la sută, telecomunicații şi media - 0.4 la sută.

Cele mai semnificative progrese în cadrul proiectelor BERD au fost obținute în finanțarea întreprinderilor mici şi mijlocii, suma totală contractată fiind de 44.85 mil. USD, iar stocul pentru acestea constituind 14.07 mil. USD. Aceste proiecte se derulează preponderent prin intermediul băncilor locale şi constituie o metodă eficientă de susținere a dezvoltării sectorului privat.

Avantajele participării BERD cu investiții în sectorul bancar al Republicii Moldova sunt capitalizarea instituțiilor financiare, îmbunătățirea managementului şi structurii organizaționale a instituțiilor financiare, contribuirea la atragerea investițiilor străine, ca urmare a sporirii confidenței în sectorul bancar.

Conform strategiei BERD pe termen scurt - perioada 2002-2003, finanțările vor fi orientate spre următoarele sectoare: agricultură, infrastructura sectorului energetic şi sectorul financiar (creditarea sectorului bancar prin intermediul liniilor de creditare şi al Programelor de Facilitare a Exporturilor).

Colaborarea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (UE)

Ca urmare a inițiativei lansate de Preşedintele Republicii Moldova privind elaborarea Strategiei naționale de integrare europeană şi a Planului de național de acțiuni întru implementarea acesteia, la 13 noiembrie 2002 prin Decretul Preşedintelui Republicii Moldova a fost formată Comisia națională pentru integrare europeană. În acest context, Banca Națională a Moldovei va fi antrenată în următoarele domenii: reglementare valutară, instrumentele politicii monetare, reglementare şi supraveghere bancară, cadrul legislativ.

Colaborarea cu băncile centrale ale altor state

Banca Națională întreține relații de colaborare cu mai multe bănci centrale, inclusiv Federal Reserve Bank (SUA), Banque de France (Franța), Deutsche Bundesbank (Germania), De Nederlandsche Bank N.V. (Olanda), Bank of England (Marea Britaniei), Oesterreichische Nationalbank (Austria), Banca d'Italia, Bank of Japan, Banca Națională a României, Banca Națională a Poloniei, băncile centrale ale statelor baltice şi ale statelor CSI etc.

Supravegherea şi reglementarea activității bancare

La situația din 31 decembrie 2002 pe teritoriul Republicii Moldova funcționau 16 bănci comerciale pe acțiuni, inclusiv două sucursale ale băncilor nerezidente. Numărul total de instituții ale băncilor a constituit 703, dintre care 156 filiale, 130 reprezentanțe şi 417 agenții.

În anul 2002 au fost retrase autorizațiile de desfăşurare a activității financiare a 3 bănci comerciale - "BTR Moldova" S.A. - la 25 iulie 2002, "ICB (Moldova)" S.A. şi Banca municipală "Chişinău" S.A. - la 19 septembrie 2002.

La 31 decembrie 2002 în băncile comerciale din Moldova funcționau 6714 angajați, numărul lor majorându-se cu 541 persoane comparativ cu 31 decembrie 2001.

Activele băncilor comerciale

În decursul anului 2002 dezvoltarea sistemului bancar din Republica Moldova a consemnat evoluții favorabile. Activele totale ale sistemului bancar s-au majorat cu 1967.4 mil. lei (32.9 la sută) şi au atins un nivel de 7943.9 mil. lei* la situația din 31 decembrie 2002. Această creştere a fost menținută de sporul înregistrat de soldul obligațiunilor băncilor cu 1775.1 mil. lei (41.0 la sută) şi de cel al capitalului acționar cu 192.3 mil. lei (11.7 la sută).

Pe parcursul anului 2002 numărul băncilor mari a rămas neschimbat, concomitent a crescut numărul băncilor medii şi s-a diminuat cel al băncilor mici. Astfel, la 31 decembrie 2002 erau 5 bănci mari, 5 bănci medii şi 6 bănci mici.

Activele băncilor mari şi ale băncilor medii au înregistrat o creştere, respectiv, cu 1533.7 mil. lei (37.3 la sută) şi 804.7 mil. lei (122.8 la sută), în vreme ce activele băncilor mici s-au micşorat cu 371.0 mil. lei (30.6 la sută). De asemenea, s-a remarcat o majorare a ponderii activelor băncilor mari şi medii în total active, corespunzător, cu 2.2 şi 7.4 puncte procentuale, în detrimentul activelor băncilor mici (în scădere cu 9.6 puncte procentuale (graficul nr. 54).

* Datele la 31 decembrie 2001 sunt ajustate conform rezultatelor auditului

Graficul nr.54. **Dinamica concentrării activelor sectorului bancar pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2001-31.12.2002**

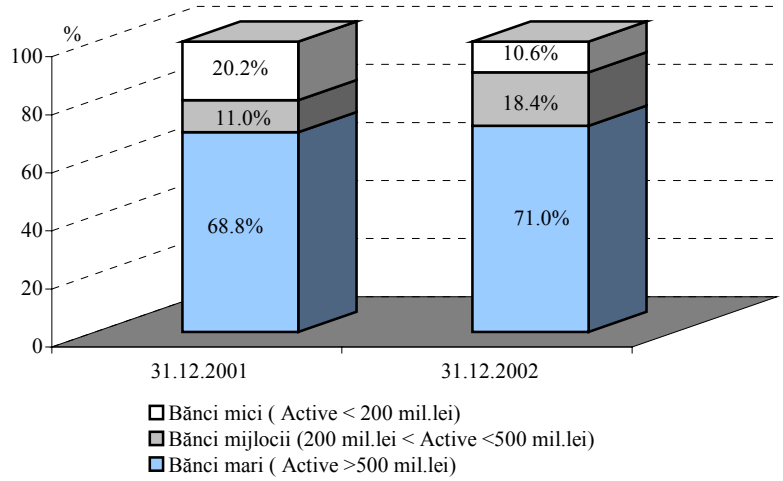

În structura activelor sistemului bancar, pe fondul unei dinamici pozitive a tuturor componentelor, se remarcă creşterea preponderentă a volumului creditelor nete* - cu 1093.0 mil. lei (37.6 la sută). Mijloacele băneşti în numerar au consemnat o sporire cu 114.6 mil. lei (41.4 la sută), mijloacele băneşti datorate de bănci şi BNM - cu 494.3 mil. lei (36.6 la sută), hârtiile de valoare - cu 198.5 mil. lei (33.7 la sută) şi alte active - cu 67.0 mil. lei (7.8 la sută) (graficul nr. 55).

Graficul nr. 55. **Dinamica structurii activelor băncilor comerciale în perioada 31.12.2001-31.12.2002 (%)**

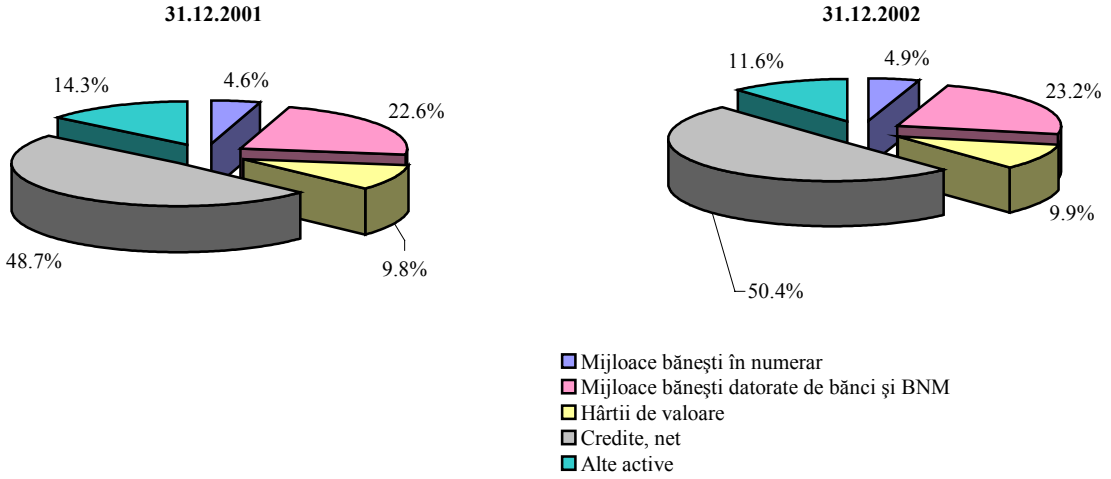

Ponderea maximă în totalul activelor le-a revenit creditelor nete (50.4 la sută), fiind în creştere faţă de finele anului trecut cu 1.7 puncte procentuale. Mijloacele datorate de bănci şi BNM au deţinut 23.2 la sută din total active, alte active - 11.6 la sută, hârtiile de valoare - 9.9 la sută şi numerarul - 4.9 la sută.

Portofoliul total de credite la finele anului 2002 a totalizat 4263.5 mil. lei, fiind în creştere cu 1108.8 mil. lei, sau cu 35.1 la sută faţă de 31 decembrie 2001. Analiza portofoliului de credite relevă faptul că dinamica acestuia a fost susţinută de reducerea pe parcursul anului a nivelului creditelor expirate, inclusiv în stare de neacumulare a dobânzii, cu 121.6 mil. lei, sau cu 41.1 la sută. La 31 decembrie 2002

* Credite nete = Soldul total al creditelor minus reducerile pentru pierderi la credite

Graficul nr. 56. **Dinamica structurii portofoliului de credite (potrivit oportunității efectuării plăților privind achitarea creditelor) în perioada 31.12.2001-31.12.2002**

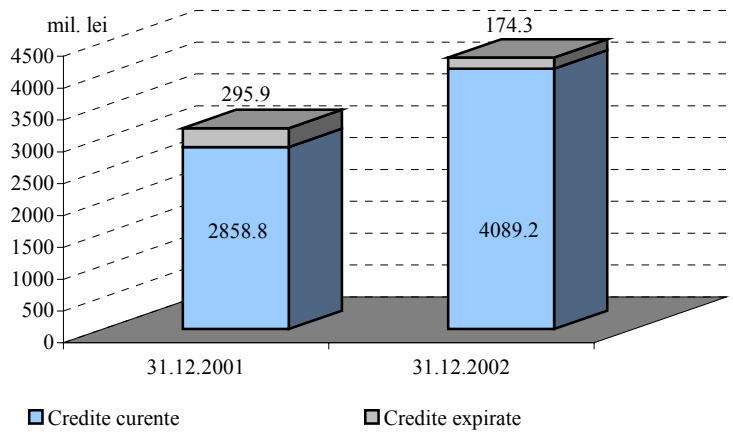

acestea au alcătuit 174.3 mil. lei, sau 4.1 la sută din totalul creditelor (graficul nr.56).

Tendința pozitivă de ameliorare a calității portofoliului de credite s-a menținut şi în anul 2002. Astfel, s-a redus cu 0.8 puncte procentuale ponderea creditelor substandard, cu 1.6 puncte procentuale – a creditelor dubioase şi cu 0.3 puncte procentuale – a creditelor compromise. În acelaşi timp se remarcă sporul cu 3.3 puncte procentuale a ponderii creditelor supravegheate (graficul nr. 57).

Graficul nr. 57. **Dinamica structurii portofoliului de credite şi a leasingului financiar, conform gradului riscului operațiunilor investiționale, în perioada 31.12.2001-31.12.2002 (%)**

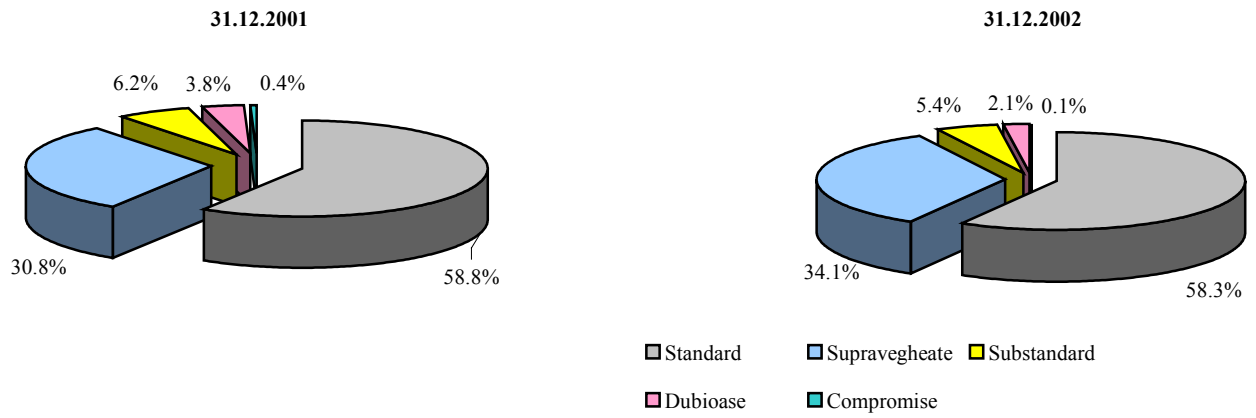

Diminuarea ponderii creditelor clasificate nefavorabil (substandard, dubioase şi compromise) de la 10.4 la sută până la 7.6 la sută în totalul creditelor a contribuit la micşorarea cu 1.7 puncte procentuale a ponderii reducerilor pentru pierderi la credite în totalul creditelor până la 6.2 la sută la 31 decembrie 2002.

Suma totală a creditelor compromise anulate din contul reducerilor pentru pierderi la credite a constituit 68.0 mil. lei în anul 2002, recuperările la creditele anterior anulate - 27.6 mil. lei. Respectiv, recuperările reprezintă 40.6 la sută din totalul creditelor anulate, ceea ce este cu 10.6 puncte procentuale mai mult față de anul 2001.

Suma totală pe sistemul bancar a creditelor acordate persoanelor afiliate băncilor a constituit 236.9 mil. lei la 31 decembrie 2002, ceea

ce reprezintă 5.5 la sută din totalul creditelor şi 13.9 la sută din Capitalul de gradul I (limita maximă 100 la sută din Cap. de gr. I).

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezintă 17.8 mil. lei, sau 0.4 la sută din totalul portofoliului de credite şi 1.0 la sută din capitalul normativ total al băncilor comerciale (limita maximă 10 la sută din CNT).

Valoarea totală a creditelor "mari" a constituit 1179.1 mil. lei, ceea ce reprezintă 27.7 la sută din portofoliul total de credite şi 69.0 la sută din capitalul normativ total al băncilor comerciale (limita maximă 500 la sută). Suma celor mai mari zece datorii nete la credite reprezintă 41.6 la sută din creditele nete pe sistem (limita maximă 50 la sută din creditele nete).

Investițiile băncilor în mijloace fixe şi alte active materiale pe termen lung raportate la capitalul normativ total au alcătuit 36.7 la sută la finele anului 2002 (limita maximă 50 la sută). Investițiile în active materiale pe termen lung şi cote de participare în capitalul unităților economice raportate la capitalul normativ total reprezintă 41.3 la sută (limita maximă 100 la sută).

Ponderea activelor în valută străină din totalul activelor a constituit 39.7 la sută, fiind cu 3.3 puncte procentuale mai mare față de ponderea obligațiunilor în valută străină. În structura activelor în valută străină ponderea cea mai mare le-a revenit creditelor în valută străină - 57.4 la sută şi mijloacelor băneşti datorate de bănci în valută străină - 33.6 la sută.

Conturile condiționale de credit (angajamente extrabilanțiere - active potențiale) au însumat 798.4 mil. lei, ceea ce reprezintă 10.1 la sută din totalul activelor, sau o depăşire cu 1.9 puncte procentuale a nivelului consemnat la finele anului trecut. În structura angajamentelor extrabilanțiere ponderea cea mai mare au deținut-o obligațiunile de vânzare a valutei străine prin tranzacții la termen - 55.2 la sută (440.5 mil. lei). Obligațiunile de acordare a creditelor au alcătuit 195.6 mil. lei, sau 24.5 la sută din totalul angajamentelor extrabilanțiere, iar acreditivele şi garanțiile emise s-au cifrat la 136.1 mil. lei, sau 17.0 la sută din totalul angajamentelor extrabilanțiere.

Capitalul băncilor comerciale

Capitalul de gradul I a atins valoarea de 1707.7 mil. lei la 31 decembrie 2002 şi a înregistrat o creştere cu 145.5 mil. lei, sau cu 9.3 la sută. Dinamica respectivă reflectă continuarea consolidării sistemului bancar. Acest fenomen este pus în evidență şi de datele din rapoartele financiare prezentate de bănci, conform cărora, la finele anului 2002, toate băncile comerciale au înregistrat mărimi ale

capitalului de gradul I corespunzătoare categoriei autorizației deținute.

Creşterea preponderentă a capitalului de gradul I al băncilor a fost înregistrată în prima jumătate a anului 2002, urmată apoi de o reducere în trimestrul III, susținută de modificarea calculului CNT, în care nu se mai includ activele nemateriale nete şi rezervele pentru reevaluarea mijloacelor fixe (graficul nr. 58). Sursa principală de majorare a capitalului a fost venitul net obținut de bănci în valoare de 302.1 mil. lei.

Graficul nr. 58. **Dinamica capitalului bancar în anul 2002**

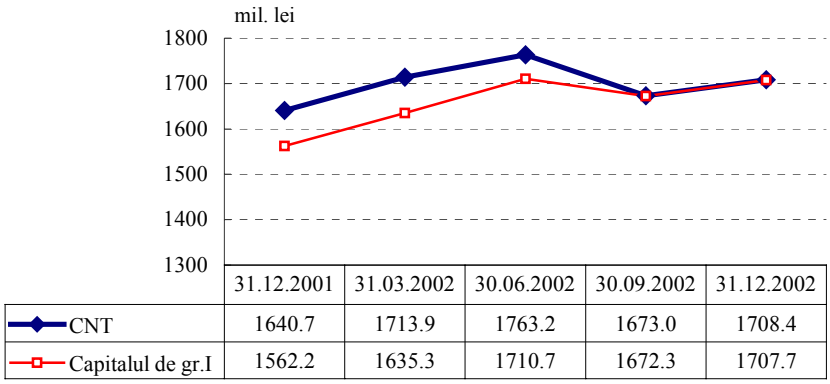

Media suficienței capitalului ponderat la risc (raportul valorii capitalului normativ total la activele ponderate la risc) pe sistemul bancar la situația din 31 decembrie 2002 a atins un nivel înalt, de 36.4 la sută (nivelul minim în Republica Moldova este de 12.0 la sută, iar cel stabilit de Comitetul Bazel pentru supravegherea bancară indică o suficiență şi mai mică, de 8.0 la sută), fiind în acelaşi timp cu 6.7 puncte procentuale inferior celui consemnat la 31 decembrie 2001. Acest fapt s-a datorat sporirii portofoliului de credite (care în cea mai mare parte se include în categoria de risc de 100 la sută) şi creşterii atractivității sistemului bancar, manifestată prin sporirea volumului şi ponderii surselor de finanțare, în special a depozitelor.

Analiza structurii capitalului sectorului bancar din punct de vedere al concentrării acestuia pe grupe de bănci relevă o creştere a capitalului normativ total al băncilor mari cu 68.3 mil. lei (cu 8.1 la sută) şi a celui al băncilor medii cu 170.0 mil. lei (cu 74.2 la sută), în timp ce capitalul normativ total al băncilor mici a consemnat o diminuare cu 170.6 mil. lei, sau cu 30.0 la sută.

Graficul nr. 59. **Dinamica concentrării capitalului normativ total pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2001-31.12.2002**

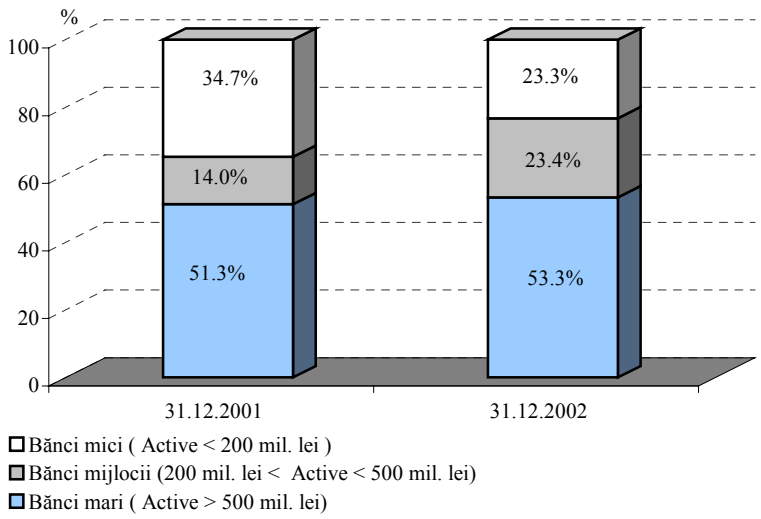

Cota capitalului normativ total al băncilor mari în capitalul normativ total al sistemului bancar a constituit

53.3 la sută, acelaşi indicator pentru băncile medii înregistrând valoarea de 23.4 la sută (graficul nr. 59). Ponderile respective s-au majorat față de sfârşitul anului 2001, respectiv, cu 2.0 şi 9.4 puncte procentuale, în detrimentul cotei capitalului normativ total al băncilor mici, a cărei mărime a înregistrat o reducere cu 11.4 puncte procentuale.

Graficul nr. 60. **Structura capitalului bancar (conform caracterului investițiilor) în perioada 31.12.2001-31.12.2002**

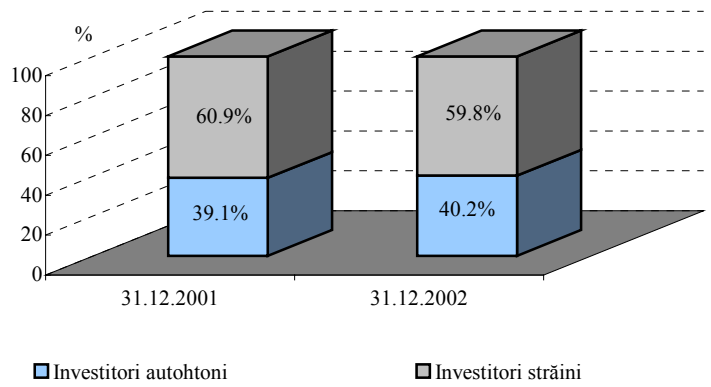

În perioada analizată s-a menținut atractivitatea sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota semnificativă de 59.8 la sută a investițiilor străine în capitalul băncilor la 31 decembrie 2002 (graficul nr. 60).

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova sunt: Banca Europeană de Reconstrucție şi Dezvoltare, o bancă din România, o bancă din Rusia, precum şi investitori corporativi din SUA, Canada, Rusia, Marea Britanie, Israel, Belgia, Grecia, Liechtenstein, Luxemburg şi din alte țări.

Din numărul total al băncilor, 3 bănci dispun de capital format din investiții străine, 12 dispun de capital format din investiții străine şi autohtone şi o bancă - de capital format din investiții autohtone.

Tendința pozitivă de creştere a capitalului sistemului bancar denotă încrederea investitorilor față de sistemul bancar şi față de legislația ce reglementează activitatea băncilor, care este elaborată în conformitate cu principiile internaționale general acceptate.

Obligațiunile băncilor comerciale

Obligațiunile băncilor comerciale au constituit 6108.6 mil. lei la 31 decembrie 2002 şi au crescut comparativ cu finele anului 2001 cu 1775.1 mil. lei, sau cu 41.0 la sută. Această creştere a fost determinată în mare parte de sporul cu 1673.0 mil. lei, sau cu 48.6 la sută a depozitelor.

Analiza structurii obligațiunilor sectorului bancar relevă evoluții favorabile înregistrate de toate componentele, excepție fiind alte obligațiuni care s-au micşorat cu 45.1 mil. lei (13.9 la sută). Astfel, depozitele persoanelor fizice s-au majorat cu 714.9 mil. lei (42.5 la sută), depozitele persoanelor juridice - cu 933.8 mil. lei (54.6 la sută),

mijloacele băneşti datorate băncilor - cu 24.3 mil. lei (45.5 la sută), alte împrumuturi - cu 147.2 mil. lei (26.1 la sută) (graficul nr. 61).

Graficul nr. 61. **Dinamica structurii obligațiunilor băncilor comerciale în perioada 31.12.2001-31.12.2002 (%)**

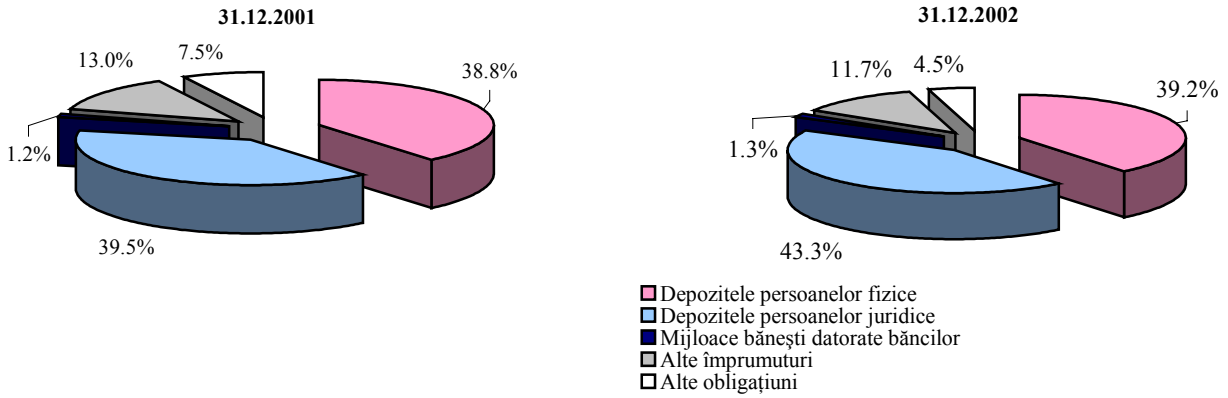

În totalul obligațiunilor ponderea cea mai mare a fost deținută de depozite cu 83.8 la sută, dintre care 43.3 la sută din totalul obligațiunilor le-a revenit depozitelor persoanelor juridice, 39.2 la sută - depozitelor persoanelor fizice şi 1.3 la sută - depozitelor băncilor. Alte împrumuturi şi alte obligațiuni au constituit, respectiv, 11.7 la sută şi 4.5 la sută din total obligațiuni.

Ponderea depozitelor în total obligațiuni a consemnat o creştere cu 4.3 puncte procentuale, inclusiv ponderea depozitelor persoanelor fizice a crescut cu 0.4 puncte procentuale şi cea a depozitelor persoanelor juridice - cu 3.8 puncte procentuale.

Pe parcursul perioadei de gestiune au sporit cu 1390.2 mil. lei (42.6 la sută) obligațiunile băncilor mari şi cu 608.9 mil. lei (142.8 la sută) obligațiunile băncilor medii. În acelaşi timp, s-au micşorat obligațiunile băncilor mici - cu 224.0 mil. lei (34.9 la sută).

Graficul nr. 62. **Dinamica concentrării obligațiunilor (pe grupuri de bănci) în perioada 31.12.2001-31.12.2002**

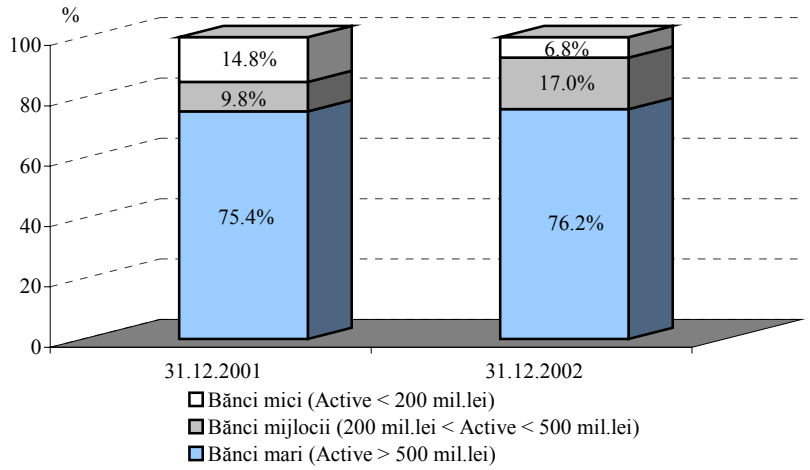

Ponderea obligațiunilor băncilor mari în totalul obligațiunilor sistemului bancar a constituit 76.2 la sută la 31 decembrie 2002, iar cea a băncilor medii – 17.0 la sută, majorându-se, respectiv, cu 0.8 şi 7.2 puncte procentuale din contul reducerii cu 8.0 puncte procentuale a ponderii obligațiunilor băncilor mici (graficul nr.62).

Lichiditatea băncilor comerciale

Indicatorii lichidității pe sistemul bancar au înregistrat valori înalte în anul 2002, reflectând capacitatea băncilor de a-şi onora obligațiunile la termen.

Astfel, conform principiului I al lichidității (*active cu termen mai mare de 2 ani/resursele financiare cu termen mai mare de 2 ani* ≤ 1) lichiditatea pe termen lung a constituit 0.5 la 31 decembrie 2002. Nivelul acestui indicator denotă rezerve în ceea ce priveşte acordarea de către bănci a creditelor pe termen lung.

Lichiditatea curentă, reprezentată prin principiul II (*active lichide/total active* $\geq$ *20 la sută*), a alcătuit 35.9 la sută la finele anului 2002.

Activele lichide au înregistrat o creştere semnificativă - cu 776.1 mil. lei, sau cu 37.4 la sută şi au constituit 2849.8 mil. lei la 31 decembrie 2002. Această majorare a fost generată de evoluțiile fiecărui element din total. Astfel, numerarul a sporit cu 114.6 mil. lei (41.4 la sută), depozitele la Banca Națională a Moldovei - cu 256.9 mil. lei (49.6 la sută), hârtiile de valoare lichide (hârtiile de valoare de stat) - cu 177.4 mil. lei (33.6 la sută), creditele şi împrumuturile interbancare nete cu termenul de rambursare până la 1 lună - cu 227.2 mil. lei (30.3 la sută) (graficul nr. 63).

Graficul nr. 63. **Dinamica activelor lichide (mil. lei) şi ponderii acestora în totalul activelor (%) pe parcursul anului 2002**

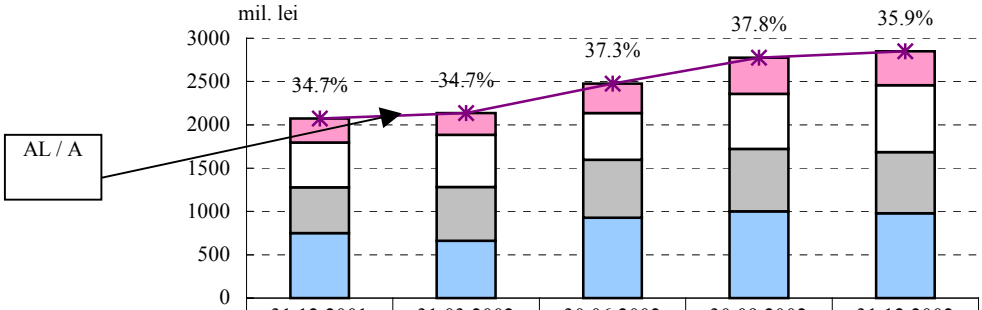

	31.12.2001	31.03.2002	30.06.2002	30.09.2002	31.12.2002
Numerar	276.5	248.7	338.9	419.3	391.1
Depozite la BNM	517.7	601.8	541.5	632.3	774.6
Hârtii de stat	528.6	622.8	669.7	722.3	706.0
Credite interb.nete	750.9	660.5	926.1	1001.1	978.1
Total active lichide	2073.7	2133.8	2476.2	2775.0	2849.8

În totalul activelor lichide, se remarcă, similar anului precedent, preponderența creditelor interbancare nete cu termenul rămas până la rambursare de 1 lună (34.3 la sută). Cota hârtiilor de valoare lichide (hârtii de valoare de stat) a constituit 24.8 la sută, a depozitelor la BNM - 27.2 la sută şi a numerarului - 13.7 la sută.

Veniturile şi cheltuielile băncilor comerciale

Venitul net obținut de către băncile comerciale în anul 2002 a constituit 302.1 mil. lei, sporind comparativ cu anul precedent cu 80.0 mil. lei, sau cu 36.0 la sută.

Astfel, în anul 2002 se observă o creştere a veniturilor aferente dobânzilor cu 60.4 mil. lei (8.8 la sută) comparativ cu anul 2001 şi a veniturilor neaferente dobânzilor cu 123.2 mil. lei (32.7 la sută). Cheltuielile aferente dobânzilor şi cheltuielile neaferente dobânzilor s-au majorat respectiv cu 27.2 mil. lei (10.7 la sută) şi 44.2 mil. lei (8.5 la sută). Concomitent, au crescut defalcările pentru reduceri pentru pierderi la credite (fondul de risc) cu 19.0 mil. lei (52.3 la sută) (graficul nr. 64).

Graficul nr. 64. **Dinamica veniturilor şi cheltuielilor sectorului bancar în perioada 2001-2002**

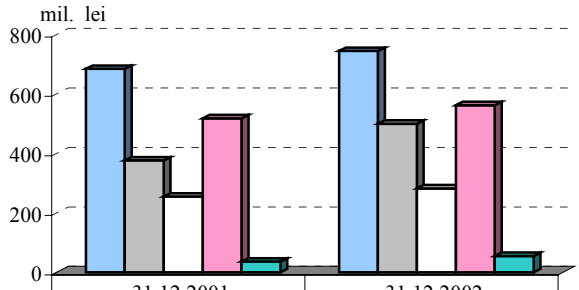

	31.12.2001	31.12.2002
Venituri aferente dobânzilor	684.1	744.5
Venituri neaferente dobânzilor	376.2	499.4
Cheltuieli aferente dobânzilor	254.7	281.9
Cheltuieli neaferente dobânzilor	517.8	562.0
Defalcări în fondul de risc	36.3	55.3

Veniturile băncilor comerciale pe parcursul anului 2002 au fost stabile şi au provenit în special din activitatea de bază a băncii (din investiții în activele generatoare de dobândă). Astfel, veniturile aferente dobânzilor au constituit 744.5 mil. lei, sau 59.9 la sută din totalul veniturilor obținute de bănci. În structura veniturilor aferente dobânzilor ponderea cea mai mare au deținut-o veniturile aferente dobânzilor şi comisioanelor la credite (656.1 mil. lei, sau 52.7 la sută din totalul veniturilor) (graficul nr. 65).

Veniturile neaferente dobânzilor au constituit 499.4 mil. lei, sau 40.1 la sută din totalul veniturilor. În totalul veniturilor neaferente dobânzilor ponderea cea mai mare le-a revenit veniturilor aferente comisioanelor, care au constituit 273.1 mil. lei, sau 22.0 la sută din totalul veniturilor şi veniturilor de la operațiuni cu valută străină - 136.2 mil. lei, sau 10.9 la sută din totalul veniturilor.

Suma totală a cheltuielilor a constituit 899.2 mil. lei, dintre care 281.9 mil. lei, sau 31.4 la sută din totalul cheltuielilor le ocupă cheltuielile aferente dobânzii, 562.0 mil. lei, sau 62.5 la sută - cheltuielile

neaferente dobânzii şi 55.3 mil. lei, sau 6.1 la sută - defalcările pentru reduceri pentru pierderi la credite (fondul de risc).

Graficul nr. 65. **Structura veniturilor şi cheltuielilor sectorului bancar al Republicii Moldova în anul 2002**

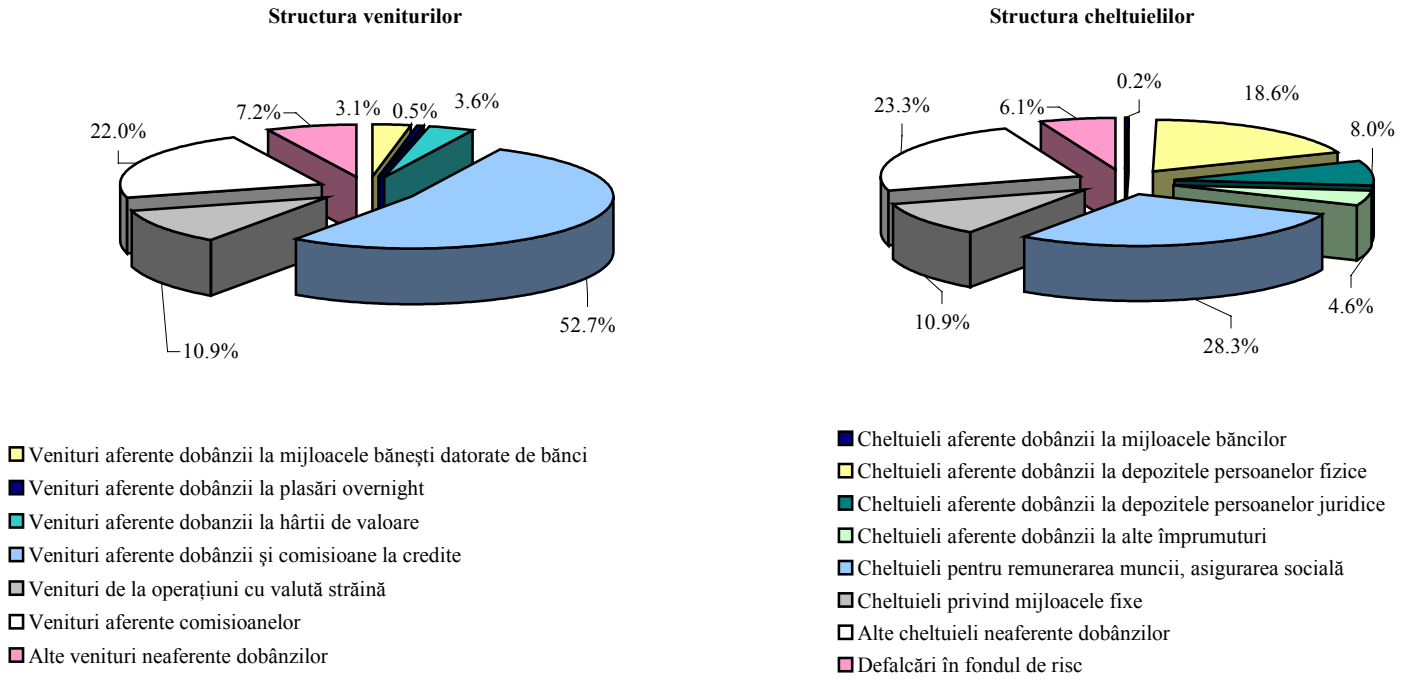

În anul 2002 indicatorii rentabilităţii au continuat să înregistreze rate înalte. Astfel, rentabilitatea activelor sistemului bancar (raportul dintre venitul net şi activele medii) a constituit 4.5 la sută la finele anului 2002. Rentabilitatea capitalului în acţiuni pe sistemul bancar (raportul dintre venitul net şi capitalul în acţiuni mediu) a alcătuit 17.5 la sută (faţă de 14.3 la sută la 31 decembrie 2001).

Graficul nr. 66. **Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilităţii activelor şi capitalului acţionar al băncilor comerciale în anul 2002 (%)**

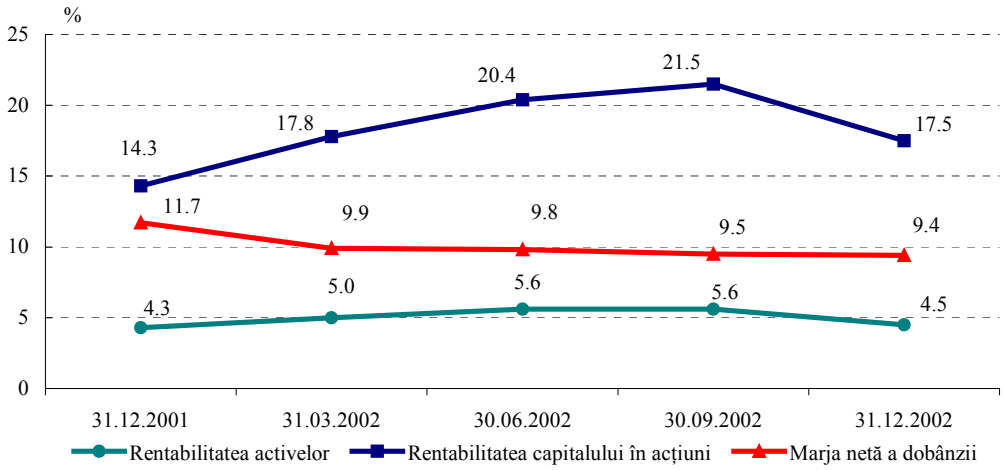

Marja netă a dobânzii (raportul dintre venitul net aferent dobânzii şi activele generatoare de venit) a constituit 9.4 la sută, micşorându-se pe parcursul anului cu 2.3 puncte procentuale (graficul nr. 66). Această diminuare a fost generată de o micşorare a indicatorului *venituri aferente dobânzilor/ media activelor generatoare de dobândă*

cu 3.5 puncte procentuale până la nivelul de 15.2 la sută, reducere ce s-a dovedit a fi mai mare comparativ cu micşorarea indicatorului *cheltuieli aferente dobânzilor / media obligațiunilor pe care se plătesc dobânzi, care* s-a redus cu 2.2 puncte procentuale până la 7.7 la sută.

Creşterea bazei de obținere a veniturilor s-a manifestat prin sporirea activelor generatoare de dobândă în anul 2002 cu 1542.4 mil. lei, sau 36.7 la sută, consemnând valoarea de 5747.0 mil. lei. Majorarea continuă a activelor generatoare de dobândă, precum şi ponderea semnificativă a acestora în totalul activelor sistemului bancar, care a alcătuit 72.3 la sută, poate fi interpretată ca un indiciu al capacității băncilor comerciale de a genera venituri ulterior.

Noile reglementări prudențiale

Pe parcursul anului 2002 Banca Națională a Moldovei a promovat în continuare politica consolidării sistemului bancar, utilizând ca instrument principal supravegherea menținerii de către băncile comerciale a mărimii minime a valorii absolute a capitalului.

Banca Națională a Moldovei a supravegheat conformarea activității băncilor comerciale exigențelor Regulamentului cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc. Față de unele bănci, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de remediere, având ca scop aducerea şi menținerea mărimii capitalului în conformitate cu exigențele impuse față de capital în funcție de autorizația deținută. În cazul nerealizării de către proprietarii şi administratorii băncilor a măsurilor de remediere impuse la termenul respectiv, Banca Națională a Moldovei a recurs la excluderea băncilor de pe piața serviciilor financiare.

În scopul perfecționării reglementărilor prudențiale privind activitatea bancară, Banca Națională a Moldovei a operat unele modificări ale cadrului normativ:

- au fost efectuate modificări în procesul de autorizare, în vederea înființării numai a acelor bănci, care la momentul autorizării sunt lipsite de condiții prealabile pentru apariția problemelor pe viitor. Astfel, Banca Națională a Moldovei nu va elibera autorizația în cazul când capitalul băncii nu corespunde cuantumului capitalului necesar pentru autorizația respectivă plus cheltuielile necesare legate de constituirea băncii;

- a fost perfecționată procedura de aprobare a eventualilor acționari privind deținerea cotelor substanțiale ale acestora în capitalul băncii. Banca Națională a Moldovei în baza actelor normative acordă

permisiunea în scris pentru deținerea cotelor substanțiale, precum şi a celor ce depăşesc limitele de 25.0 la sută, 33.0 la sută şi 50.0 la sută, numai în cazul în care este evident că activitatea acestora va crea premisele necesare pentru desfăşurarea activității băncii în conformitate cu prevederile legislației şi cu regulile unei practici prudente;

- a fost modificată definiția de "persoană afiliată băncii" pentru a preveni abuzurile generate de creditarea persoanelor afiliate.

În vederea asigurării funcționării băncilor în conformitate cu legislația în vigoare, Banca Națională a Moldovei a continuat implementarea şi menținerea de către băncile comerciale a sistemelor de control intern la un nivel adecvat. Astfel, activitatea băncilor în care au fost create mecanisme noi de control intern este bazată pe proceduri interne şi este orientată spre combaterea activităților insuficient de prudente ale băncilor.

Luând în considerație abilitatea băncilor de a atrage şi a păstra mijloace legitime de la clienți legitimi, de către BNM au fost impuse cerințe minime referitor la elaborarea şi prezentarea de către bănci a programelor privind prevenirea şi combaterea spălării banilor. Ulterior, în cadrul controalelor pe teren a fost examinată conformarea activității băncilor legislației în domeniul prevenirii şi combaterii spălării banilor, inclusiv sistemele de control intern ale băncilor, precum şi cunoaşterea clienților şi a tranzacțiilor acestora. În cazul depistării unor încălcări sau neajunsuri în activitatea băncilor în domeniul dat, Banca Națională a Moldovei a aplicat sancțiuni față de bănci sau față de administratorii acestora. De asemenea, au fost efectuate modificări la rapoartele financiare ale băncilor, conform cărora la Banca Națională a Moldovei se prezintă un raport (prima raportare la 31 decembrie 2002) care permite monitorizarea activității băncilor în domeniul contracarării spălării banilor.

În scopul asigurării transparenței în activitatea băncilor comerciale şi ridicării credibilității sistemului bancar în anul 2002, Banca Națională a Moldovei a promovat în continuare creşterea disciplinei de piață. Astfel, în cadrul controalelor la băncile comerciale a fost verificat gradul de dezvăluire publicului a informațiilor privind activitățile lor, precum şi a valorilor indicatorilor prudențiali.

Având în vedere că rapoartele financiare constituie sursa de informație în baza căreia se apreciază situația financiară a băncilor comerciale, Banca Națională a Moldovei, de asemenea, în cadrul controalelor pe teren, a supravegheat gradul şi corectitudinea implementării standardelor de contabilitate în activitatea băncilor comerciale. Ca rezultat, față de unele bănci au fost impuse măsuri de remediere a activității acestora, având ca scop respectarea

standardelor evidenței contabile a operațiunilor bancare, inclusiv reflectarea veridică a mărimii valorilor bilanțiere. Totodată, în cadrul examinării rapoartelor de audit a fost verificată conformarea activității băncilor recomandărilor firmelor de audit.

Funcționarea şi dezvoltarea sistemului de plăți

Exercitând una din atribuțiile sale de bază, prevăzută în art.5 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995, Banca Națională elaborează şi supraveghează respectarea cadrului normativ de utilizare a instrumentelor de plată şi asigură funcționarea neîntreruptă a componentei principale a sistemului național de plăți - sistemul de plăți interbancare (sistemului de plăți al Băncii Naționale a Moldovei).

La situația din 31 decembrie 2002 participanți direcți ai sistemului de plăți interbancare au fost Banca Națională a Moldovei, cele 16 bănci comerciale autorizate de către Banca Națională a Moldovei şi centrul de casă şi decontări din or. Tiraspol.

Banca Națională a Moldovei îndeplineşte în sistemul de plăți al Băncii Naționale a Moldovei rolurile de participant direct, bancă de decontare, centru de colectare, procesare şi schimb de documente de plată între participanți.

Valoarea plăților efectuate în 2002 prin intermediul sistemului de plăți interbancare constituie 53691.3 mil. lei, înregistrând o creştere cu 28.5 la sută față de anul 2001. Numărul documentelor de plată procesate a însumat 5.4 mil. unități, cu 31.0 la sută mai mult decât în 2001.

Conform situației din 31 decembrie 2002 numărul cardurilor aflate în circulație, emise de către băncile comerciale autorizate de către Banca Națională a Moldovei a însumat 148.1 mii unități, fiind în creştere de 2.9 ori față de 31 decembrie 2001.

Numărul de tranzacții efectuate în anul 2002 în Republica Moldova cu cardurile bancare emise de către băncile comerciale autorizate de către Banca Națională a Moldovei s-a majorat de 2.9 ori față de anul 2001, atunci când valoarea lor s-a majorat de 3.4 ori.

Numărul de tranzacții efectuate în anul 2002 în Republica Moldova cu cardurile bancare emise în străinătate s-a majorat de 2.0 ori față de anul 2001, în timp ce valoarea lor s-a majorat de 1.7 ori.

Personalul BNM şi perfecționarea profesională

Aparatul Băncii Naționale a Moldovei la situația din 31 decembrie 2002 era completat la nivelul de 97.8 la sută (482 din 493). Din 482 de angajați 353 (73.2 la sută) au studii superioare şi superioare incomplete, 49 (10.2 la sută) – studii medii de specialitate. În cadrul băncii activează 9 doctori în ştiințe economice şi tehnice.

În anul 2002 au fost promovați în funcție 34 de lucrători ai băncii, mai mult de 44 la sută dintre ei având vârsta până la 30 de ani. Baza colectivului băncii o constituie tineretul: 266 lucrători au vârsta până la 40 ani, ceea ce constituie 55.2 la sută, inclusiv 112 lucrători (23.2 la sută) au vârsta de până la 30 ani; 135 lucrători (28.0 la sută) au vârsta între 40 şi 50 ani; 73 (15.1 la sută) – între 50 şi 60 ani şi 8 (1.7 la sută) – mai mare de 60 ani.

Pe parcursul anului 2002, 124 lucrători ai BNM (74 conducători şi 50 specialişti) au participat la cursuri de perfecționare. Din 50 specialişti 42 au participat la cursuri cu tematică economică şi 8 – cu tematică inginerească. De asemenea, 86 lucrători ai băncii au participat la cursuri de perfecționare peste hotarele republicii. Participarea a peste 33.0 la sută din lucrătorii băncii la diverse măsuri de perfecționare a contribuit la eficientizarea activității Băncii Naționale a Moldovei.

Organigrama Bancii Nationale a Moldovei

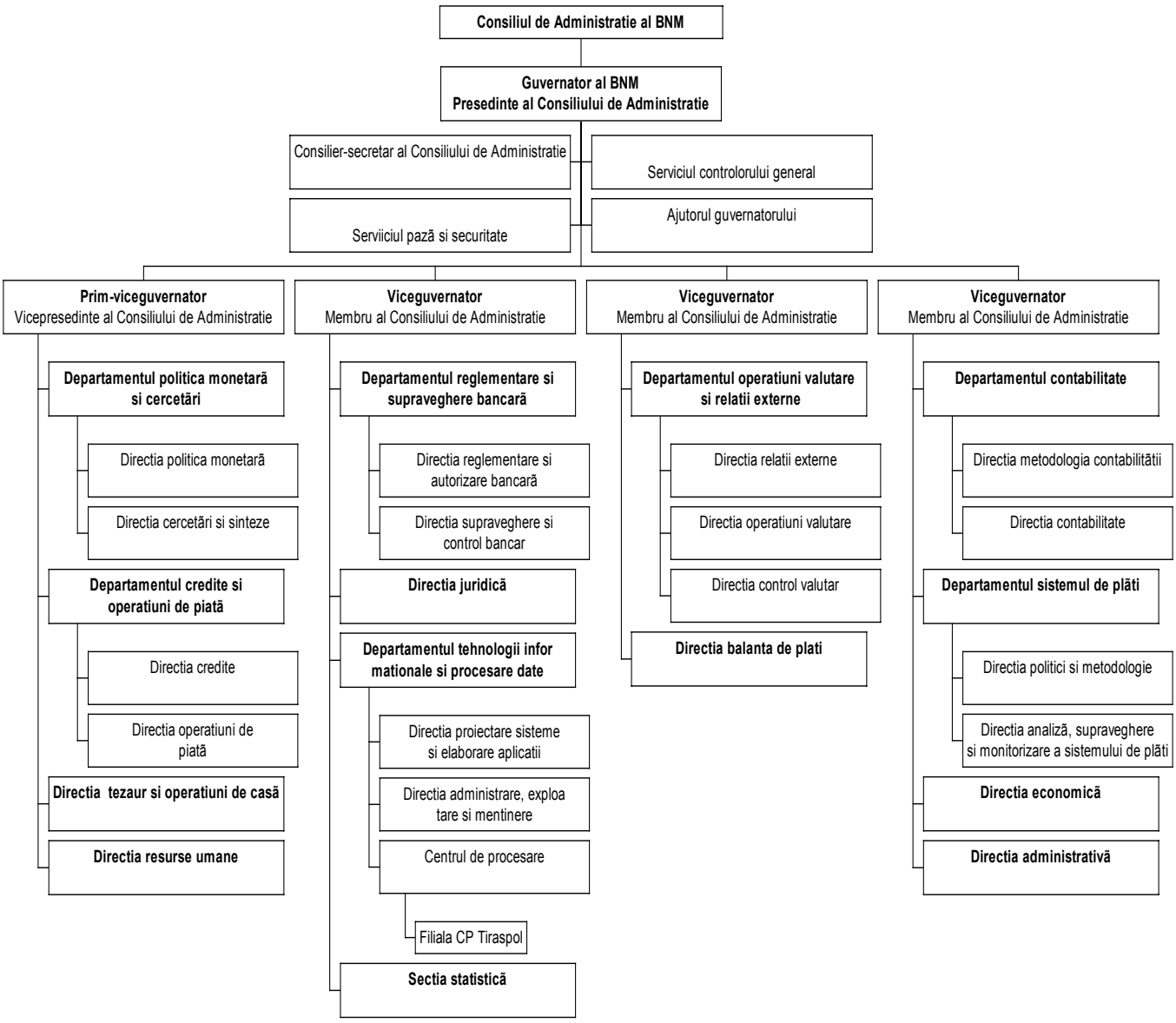

3. Raportul financiar al BNM

A V I Z U L

Serviciului controlorului general privind situaţiile financiare ale Băncii Naţionale a Moldovei la 31 decembrie 2002

Serviciul controlorului general, în baza Legii cu privire la Banca Naţională a Moldovei, art.33 (4) d) şi a Regulamentului privind Serviciul controlorului general, a verificat bilanţul contabil, contul de profit şi pierderi, situaţia fluxurilor de numerar, precum şi situaţia capitalului băncii, fondului de rezervă şi a rezervei speciale la 31 decembrie 2002.

Ca rezultat al acestei verificări, Serviciul controlorului general a constatat:

- Bilanţul contabil însumează la 31 decembrie 2002 un total de 8269324,0 mii lei.
- Capitalul statutar şi fondul de rezervă constituie, respectiv, 100000,0 mii lei şi 200000,0 mii lei şi se conformează prevederilor Legii cu privire la Banca Naţională a Moldovei (art.19 şi 20). În anul 2002 capitalul statutar şi fondul de rezervă nu s-au modificat.
- Rezultatul net al reevaluării stocurilor valutare la situaţia din 31 decembrie 2002 reprezintă pierderi nete nerealizate în sumă de 22660,2 mii lei, care au fost acoperite din suma rezervei speciale din veniturile nerealizate din operaţiuni valutare. Rezerva specială formată conform Regulamentului privind formarea şi utilizarea rezervei speciale, după deducerea pierderilor nerealizate, constituie la situaţia din 31.12.2002 suma de 27339, 1 mii lei;
- Veniturile şi cheltuielile conform metodei calculării constituie, respectiv, 304334,8 mii lei şi 162842,6 mii lei;
- Venitul net al BNM constituie 164152,5 mii lei.

În baza celor expuse, Serviciul controlorului general confirmă autenticitatea datelor evidenţei contabile ale BNM în toate aspectele semnificative, bilanţul contabil, contul de profit şi pierderi, situaţia fluxului de numerar, capitalul statutar şi fondul de rezervă, precum şi rezerva specială la situaţia din 31 decembrie 2002.

PRICEWATERHOUSECOOPERS

PricewaterhouseCoopers Entreprises
Tour AIG
34, place des Corolles
92908 Paris la Défense Cedex
Téléphone 01 56 57 84 71
Fax 01 56 57 84 74
Mél: expertise.aig@fr.pwcglobal.com

RAPORTUL AUDITORILOR INDEPENDENȚI CĂTRE CONSILIUL DE ADMINISTRATIE AL BANCII NAȚIONALE A MOLDOVEI

Am auditat bilanțul alăturat al Băncii Naționale a Moldovei (BNM) la 31 decembrie 2002, împreună cu contul de profit şi pierdere, situația fluxurilor de trezorerie şi evoluția capitalurilor proprii pentru anul încheiat la acea dată. Situațiile financiare în cauză sunt responsabilitatea conducerii Băncii Naționale a Moldovei. Responsabilitatea noastră este de a exprima o opinie asupra situațiilor financiare în baza auditului efectuat.

Am efectuat auditul nostru în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit. Acestea ne impun să ne planificăm şi să efectuăm auditul astfel încât să obținem o asigurare rezonabilă că situațiile financiare ale BNM nu cuprind erori semnificative. Un audit include examinarea pe bază de teste a documentelor primare care stau la baza întocmirii situațiilor financiare. Un audit include, de asemenea, evaluarea principiilor contabile folosite şi a estimărilor semnificative făcute de către conducerea BNM, precum şi evaluarea prezentării de ansamblu a situațiilor financiare. Considerăm că auditul efectuat asigură o bază rezonabilă pentru opinia noastră.

În opinia noastră, situațiile financiare alăturate prezintă fidel, în toate aspectele semnificative, situația financiară a Băncii Naționale a Moldovei la data de 31 decembrie 2002, precum şi rezultatele activității sale pentru anul încheiat la această dată, în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate şi interpretările date de Consiliul pentru elaborarea Standardelor Internaționale de Contabilitate.

Fără a ne exprima o opinie cu rezerve, vă atragem atenția asupra faptului că în prezent există o incertitudine în ceea ce priveşte direcțiile viitoare în politica economică internă, politica de reglementare şi evenimentele politice ulterioare. Noi nu putem anticipa schimbările care vor avea loc în situația curentă şi nici efectele acestora asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei.

PricewaterhouseCoopers Entreprises

Chişinău, Republica Moldova
6 martie 2003

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

BILANȚUL CONTABIL

LA 31 DECEMBRIE 2002
(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	Note	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Active			
Numerar şi disponibilităţi pe termen scurt	3	2.870.317	2.024.259
Organizaţii financiare internaţionale	4	2.318.851	2.034.830
Hârtii de valoare ale nerezidenţilor	5	852.977	974.298
Creanţe faţă de Guvern	6	2.158.179	1.899.278
Credite acordate băncilor şi persoanelor fizice	7	36.926	38.679
Alte active	8	2.313	4.596
Imobilizări corporale şi necorporale	9	29.761	35.808
Total activ		8.269.324	7.011.748
Obligaţii			
Monedă naţională în circulaţie		2.477.640	1.967.344
Disponibilităţi ale Guvernului şi băncilor	10	926.576	654.290
Organizaţii financiare internaţionale	4	4.421.244	3.944.363
Alte obligaţii	11	109.484	88.711
Total obligaţii		7.934.944	6.654.708
Capital şi rezerve			
Capital statutar	12	100.000	100.000
Fondul de rezervă	12	200.000	200.000
Alte rezerve	12	34.380	57.040
Total capital şi rezerve		334.380	357.040
Total obligaţii, capitaluri şi rezerve		8.269.324	7.011.748

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

CONTUL DE PROFIT ŞI PIERDERI

LA 31 DECEMBRIE 2002
(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	Nota	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Venituri din dobânzi	13	186.782	363.276
Cheltuieli cu dobânzi	14	(73.926)	(96.540)
Venit net din dobânzi		112.856	266.736
Alte venituri		6.410	11.548
Venituri din operațiuni de dealing şi alte operațiuni în valută	15	97.322	60.586
Venituri de la provizioane pentru deprecierea creditelor	16	8.730	5.630
Venit operațional		202.658	344.500
Cheltuieli operaționale	17	(61.166)	(55.037)
Profit înainte de repartizare		164.152	289.463
Repartizări			
Capital statutar		-	25.000
Fondul de rezervă		-	50.000
Rezerva specială din reevaluarea poziției valutare	15	-	19.704
Bugetul de Stat	11	164.152	194.759
Profit		164.152	289.463

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

SITUAȚIA FLUXURILOR DE NUMERAR

LA 31 DECEMBRIE 2002
(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	31 decembrie 2002	31 decembrie2001
Profit înainte de alocări	164.152	289.463
Ajustări pentru:		
Provizioane	(8.797)	(4.560)
Amortizare	9.343	9.829
Cheltuieli din casări de mijloace fixe	1.190	-
Reducerea rezervei speciale din reevaluarea poziției valutare	(22.660)	-
Profit înainte de variația activelor şi pasivelor	143.228	294.732
Diminuarea activelor aferente organizațiilor financiare internaționale	(284.021)	(42.858)
(Creşterea)/diminuarea hârtiilor de valoare emise de nerezidenți	221.636	(19.751)
Creşterea creanțelor față de Guvern	(258.901)	(168.489)
Diminuarea creditelor acordate băncilor şi persoanelor fizice	10.483	14.475
(Creşterea)/diminuarea altor active	2.350	(1.288)
Creşterea activelor curente	(308.453)	(217.911)
Creşterea monedei naționale în circulație	510.296	399.396
Creşterea/(diminuarea) disponibilităților Guvernului şi băncilor	272.286	(168.341)
Creşterea datoriilor față de organizații financiare internaționale	476.881	30.914
Diminuarea altor obligații	(4.826)	(27.826)
Creşterea obligațiilor curente	1.254.637	234.143
Flux de trezorerie din activitatea de exploatare	1.089.412	310.964
Achiziții de active imobilizate	(4.486)	(6.584)
Disponibilizări de active imobilizate	-	17
Flux net de trezorerie din activitatea de investiții	(4.486)	(6.567)
Plăți către Stat din profit	(138.553)	(229.592)
Creşterea numerarului şi echivalentelor de numerar	946.373	74.805
Numerar şi echivalente de numerar la începutul perioadei	2.776.921	2.702.116
Numerar şi echivalente de numerar la sfârşitul perioadei	3.723.294	2.776.921

Analiza numerarului şi echivalentelor de numerar

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001	Diferențe
Numerar în valută	7.124	13.796	(6.672)
Conturi Nostro în valută	171.663	16.416	155.247
Depozite la termen în valută	2.544.505	1.985.923	558.582
Depozite restricționate în valută	8.177	8.124	53
Alte plasamente în valută	138.848	-	138.848
Hârtii de valoare ale nerezidenților	852.977	752.662	100.315
Numerar şi echivalente de numerar	3.723.294	2.776.921	946.373

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

EVOLUȚIA CAPITALURILOR PROPRII

LA 31 DECEMBRIE 2002
(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	Capital statutar	Fond de rezervă	Alte rezerve	Profitul anului	Total capital şi rezerve
Sold la 1 ianuarie 2001	75.000	150.000	37.336	-	262.336
Profit al anului 2001	-	-	-	289.463	289.463
Majorarea capitalului statutar	25.000	-	-	(25.000)	-
Majorarea fondului de rezervă	-	50.000	-	(50.000)	-
Constituirea rezervei speciale din venituri nerealizate din reevaluarea poziției valutare	-	-	19.704	(19.704)	-
Profit alocat Bugetului de Stat	-	-	-	(194.759)	(194.759)
Sold la 31 decembrie 2001	100.000	200.000	57.040	-	357.040
Sold la 1 ianuarie 2002	100.000	200.000	57.040	-	357.040
Pierderi nerealizate din rezerva specială din reevaluare	-	-	(22.660)	-	(22.660)
Profitul anului 2002	-	-	-	164.152	164.152
Profit alocat Bugetului de Stat	-	-	-	(164.152)	(164.152)
Sold la 31 decembrie 2002	100.000	200.000	34.380	-	334.380

1 BAZA DE PREZENTARE

Aceste situații financiare ale Băncii Naționale a Moldovei ("Banca" sau "BNM") au fost întocmite în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară ("SIRF") incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate ("SIC") şi interpretările date de IASB. Aceste situații financiare au fost întocmite pe baza convenției costului istoric şi au fost ajustate ca urmare a reevaluării activelor financiare deținute pentru vânzare, după cum se descrie în Nota 2 de mai jos.

Moneda de prezentare

Aceste rapoarte financiare sunt întocmite în moneda națională a Republicii Moldova, leul moldovenesc ("MDL").

Baza de efectuare a înregistrărilor contabile

BNM ține evidența contabilă şi întocmeşte situațiile financiare în conformitate cu Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei ("Legea BNM") şi Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Situațiile financiare alăturate au fost întocmite în baza înregistrărilor contabile pentru a fi conforme cu Standardele Internaționale de Contabilitate elaborate de către Comitetul pentru Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

Conform Articolului 66 al Legii BNM, conturile şi înregistrările BNM trebuie să reflecte operațiunile şi situația financiară a BNM, în conformitate cu "procedurile contabile acceptate în practica internațională". Articolul 20 prevede modalitatea repartizării venitului net obținut în urma acestui proces.

Rata inflației pentru anul 2002 în Republica Moldova a fost de 4,4%, în timp ce în 2001 a fost de 6,3%.

Utilizarea estimărilor

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară impune conducerii sa recurgă la anumite estimări şi să adopte anumite ipoteze care afectează sumele la care sunt înregistrate activele şi obligațiile precum şi prezentarea datoriilor şi obligațiilor contingente la data de întocmire a acestor situații financiare şi a cheltuielilor raportate in cursul perioadei. Este posibil ca rezultatele reale să difere de aceste estimări.

Reclasificarea cifrelor comparative

În funcție de necesitate, cifrele comparative au fost reclasificate pentru a fi în concordanță cu schimbările în prezentările anului curent.

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE

Numerar şi echivalente de numerar

În scopul întocmirii situației fluxurilor de numerar, numerarul şi echivalentele de numerar cuprind casa şi conturile corespondente, acestea incluzând depozitele "overnight", plasamentele pe termen scurt la alte bănci şi hârtiile de valoare pe termen scurt emise de nerezidenți.

Organizații financiare internaționale

Sumele din activul bilanțului contabil al BNM reprezentând "Organizații financiare internaționale" sunt constituite, în principal, de cota de participare a Republicii Moldova la Fondul Monetar Internațional ("FMI"). Această sumă este stabilită în Drepturi Speciale de Tragere ("DST"), dar gestionarea ei se face în MDL. În bilanțul contabil de la 31 decembrie 2002, cota de participare a Republicii Moldova la FMI este prezentată la nivelul echivalentului în MDL pentru cota stabilită în DST.

Hârtii de valoare emise de nerezidenți

Aceste hârtii sunt clasificate ca disponibile pentru vânzare şi sunt prezentate în bilanțul contabil la valoarea de piață şi includ dobânda acumulată până la sfârşitul anului şi neajunsă la scadență. Toate veniturile din dobânzi, precum şi toate veniturile şi cheltuielile rezultate din tranzacționarea hârtiilor de valoare emise de nerezidenți sunt înregistrate în contul de profit şi pierdere.

Creanțe față de Guvernul Republicii Moldova

Hârtiile de valoare emise de Guvernul Republicii Moldova

Aceste hârtii de valoare sunt tranzacționabile pe piață. Întrucât volumul tranzacțiilor este relativ scăzut, hârtiile de valoare nu pot fi evaluate la valoarea curentă de piață. În bilanțul contabil, aceste hârtii de valoare sunt clasificate ca păstrate până la scadență şi sunt prezentate la cost amortizat.

Împrumuturi acordate Guvernului Republicii Moldova

Împrumuturile sunt prezentate la valoarea nominală. Aceste împrumuturi sunt garantate cu hârtii de valoare emise de Guvern care sunt evidențiate de BNM în conturile extrabilanțiere.

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

Operațiuni REPO

Hârtiile de valoare de stat vândute de BNM băncilor comerciale pe baza unui acord de răscumpărare ("Repo") sunt incluse în activ în cadrul "Creanțelor față de Guvern".

În obligații, aceste operațiuni sunt reflectate în poziția "Disponibilități ale Guvernului şi băncilor" la prețul de vânzare a hârtiilor de valoare de stat.

Credite acordate băncilor şi persoanelor fizice

Acestea includ creditele acordate băncilor, cât şi creditele acordate angajaților BNM. Creditele sunt prezentate în bilanțul contabil la valoarea nominală, ajustată cu provizioanele pentru pierderi din credite.

Un provizion specific pentru pierderi din credite şi alte riscuri de credit se constituie când există indicii clare că Banca nu va putea colecta creanțele în scopul de a furniza conducerii o estimare a pierderilor din împrumuturi. Provizionul se stabileşte pe baza evaluării calității creditului în cadrul portofoliului de credite al BNM.

Creditele care nu pot fi rambursate sunt trecute la pierderi prin utilizarea provizionului la credite. Aceste credite sunt trecute la pierderi, după completarea tuturor procedurilor juridice necesare şi determinarea valorii pierderii aferente. Recuperările creditelor la care anterior au fost constituite provizioane conduc la diminuarea provizioanelor cu reflectarea acestora la venituri.

Imobilizări corporale şi necorporale

Mijloacele fixe sunt prezentate la valoarea de achiziție sau la suma reevaluată ajustată cu amortizarea cumulată şi, unde a fost necesar, provizioanele de depreciere.

Amortizarea mijloacelor fixe se calculează prin metoda liniară, folosindu-se următoarele rate de amortizare pentru a reduce costul fiecărui activ la valoarea reziduală pe durata de viață utilă a acestora:

	Procent anual
Clădiri	5%
Echipamente de măsurare	30%
Computere	30%
Alte mijloace fixe	20%
Automobile - autoturisme	20%
Automobile - camioane	10%

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

Monedă națională în circulație

În bilanț aceasta este prezentată la valoarea nominală. Începând cu anul 2000, costul de producere a monedei naționale afectează contul de profit şi pierdere doar pe măsura punerii acesteia în circulație. În timpul anului 2002 Banca a hotărât să treacă pe cheltuieli costurile producerii monedei naționale la momentul producerii şi nu pe măsura introducerii ei în circulație.

Disponibilități ale Guvernului şi băncilor

Disponibilitățile băncilor sunt reprezentate în mare parte de rezervele obligatorii pe care acestea trebuie să le mențină în conturile deschise la BNM în conformitate cu cerințele prudențiale.

Rezervele obligatorii sunt determinate în baza mediei soldurilor zilnice din conturile de depozit şi alte pasive similare ale băncilor comerciale, specificate în acest scop.

Capital şi rezerve

În bilanț, atât capitalul statutar cât şi rezervele sunt prezentate la valoare nominală.

Impozit pe venit

Banca Națională a Moldovei nu este supusă impozitării pe venit sau profit.

Veniturile şi cheltuielile aferente dobânzilor

În principal, acestea sunt recunoscute în contul de profit şi pierdere pe baza contabilității de angajamente.

Reflectarea veniturilor din dobânzi la creditele acordate băncilor încetează în cazul în care plata dobânzii sau a sumei creditului se consideră îndoielnică sau, în mod automat, dacă rambursarea sumei creditului sau a dobânzii aferente este restantă cu mai mult de 60 zile. Orice dobândă anterior calculată dar neîncasată, aferentă unui credit trecut în stare de încetare de calcul a dobânzii, este anulată. Ulterior, dobânda se include în venit numai după încasarea acesteia. Creditul este din nou considerat în stare de calcul al dobânzii numai în cazul dispariției incertitudinii privind rambursarea acestuia şi dacă sunt încasate creanțele privind dobânzile şi suma creditului.

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

Reevaluarea activelor şi obligaţiilor în valută

Veniturile/pierderile nerealizate din operaţiunile în valută reprezintă reevaluarea zilnică a activelor şi obligaţiilor BNM exprimate în valută. În calitate de bancă centrală şi în scopul intervenirii pe piaţa valutară, BNM menţine poziţii valutare deschise la datele de raportare.

Conducerea BNM consideră că, în conformitate cu reglementările internaţionale, distribuţia veniturilor nerealizate ar constitui o emisiune valutară inflaţionistă. Ca urmare, veniturile nerealizate din reevaluarea operaţiunilor în valută reflectate în contul de profit şi pierdere sunt transferate la sfârşitul anului într-o rezervă specială din care vor fi deduse pierderile nerealizate viitoare. Pierderile nerealizate care depăşesc soldul acumulat de venituri nerealizate din rezerva specială vor diminua contul de profit şi pierdere. Veniturile nerealizate nu pot fi distribuite ca parte a profitului net.

Activităţi fiduciare

Banca Naţională a Moldovei acţionează în unele cazuri ca agent fiscal al Statului. Activele şi veniturile aferente nu sunt incluse în aceste situaţii financiare în cazurile în care Banca Naţională a Moldovei acţionează în capacitate fiduciară ca împuternicit sau agent.

Costuri legate de pensionare

Pe parcursul derulării activităţii curente, BNM execută plăţi către sistemul de pensii de Stat al Republicii Moldova, asigurările sociale şi de sănătate în numele angajaţilor săi. Contribuţiile Băncii Centrale se reflectă în cheltuieli în momentul când acestea au fost efectuate.

Valoarea justă a instrumentelor financiare

Valoarea justă este suma la care un instrument financiar ar putea fi schimbat într-o tranzacţie curentă dintre două părţi predispuse, spre deosebire de o vânzare forţată sau lichidare, şi este cel mai bine exprimată la preţul cotat pe piaţă.

Activele pe termen scurt ale Băncii Naţionale a Moldovei sunt înregistrate în situaţiile financiare la cost care aproximează valoarea justă a acestora deoarece scadenţa acestor instrumente este pe termen scurt, sunt convertibile în numerar şi sunt decontate cu costuri de tranzacţionare reduse. Creditele acordate de Banca Naţională a Moldovei sunt prezentate la valoarea nominală minus o estimare pentru depreciere. Hârtiile de valoare străine ale BNM sunt clasificate ca fiind ‘disponibile pentru vânzare’ şi raportate la valoarea justă. Aceste elemente au o maturitate scurtă şi sunt purtătoare ale unor rate ale dobânzii care reflectă condiţiile curente de piaţă.

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

În prezent, nu există o piață suficient de lichidă pentru bonurile de trezorerie în moneda națională care ar facilita obținerea de prețuri de piață rezonabile pentru instrumentele comparative. Bonurile de trezorerie sunt înregistrate la costul amortizat dar sunt purtătoare de rate ale dobânzii ce aproximează ratele curente de piață.

Valoarea justă a instrumentelor financiare a fost stabilită de BNM utilizând informațiile disponibile pe piață şi metodologiile corespunzătoare de evaluare, dacă există. Totodată, e necesar ca bunul simț să prevaleze la interpretarea datelor de piață pentru obținerea valorii reale estimate. În mod corespunzător, estimările nu denotă neapărat sumele pe care BNM le-ar putea obține printr-un schimb pe piață. Republica Moldova trece printr-o perioadă de dificultate economică, care implică un nivel redus al volumului operațiunilor pe piața financiară locală. Deşi Conducerea a încercat utilizarea informațiilor disponibile pe piață la estimarea valorii reale a instrumentelor financiare emise de Guvernul Republicii Moldova, informația de pe piață ar putea să nu reflecte exact valoarea care poate fi real obținută în circumstanțele curente.

3 NUMERAR ŞI DISPONIBILITĂȚI PE TERMEN SCURT

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Numerar în valută	7.124	13.796
Conturi Nostro	171.663	16.416
Depozite la termen în valută	2.544.505	1.985.923
Depozite restricționate	8.177	8.124
Alte plasamente în valută	138.848	-
	2.870.317	2.024.259

4 ORGANIZAȚII FINANCIARE INTERNAȚIONALE

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Activ		
Cota Republicii Moldova la FMI	2.315.093	2.025.063
Cont curent la FMI	3.758	9.767
	2.318.851	2.034.830
Obligații		
Disponibil al FMI	2.315.093	2.025.064
Alte organizații internaționale	440	307
Credite primite de către BNM de la FMI	2.105.711	1.918.992
	4.421.244	3.944.363

Disponibilul FMI este reprezentat de Contul 1 şi Contul 2. Aceste sume reprezintă echivalentul cotei de participare la FMI a Republicii Moldova.

Sumele incluse în bilanțul contabil al BNM în cadrul datoriilor față de "Organizații internaționale" cuprind creditele primite de BNM de la FMI. Ca urmare a faptului că aceste credite sunt exprimate în DST, acestea sunt prezentate în bilanțul contabil în echivalentul MDL la sfârşitul anului.

Creditele primite de BNM de la FMI din Contul Resurselor Generale sunt garantate cu o cambie emisă de Banca Națională a Moldovei.

Pentru creditele care nu reprezintă utilizarea resurselor FMI din Contul Resurselor Generale nu se emit cambii.

5 HÂRTII DE VALOARE EMISE DE NEREZIDENȚI

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Hârtii de valoare cu cupon	721.951	687.317
Hârtii de valoare cu discount	131.026	65.345
Portofoliu investițional extern	-	221.636
Hârtii de valoare emise de nerezidenți	852.977	974.298

Hârtiile de valoare emise de nerezidenți sunt reprezentate, în principal, de titluri emise de entități guvernamentale din Statele Unite ale Americii şi state din Uniunea Europeană. Aceste hârtii de valoare sunt active cu risc scăzut şi sunt clasificate ca fiind disponibile pentru vânzare.

6 CREANȚE FAȚĂ DE GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Hârtii de valoare emise de Guvern	402.771	384.522
Împrumuturi acordate Guvernului	1.755.408	1.514.756
	2.158.179	1.899.278

Hârtiile de valoare emise de Guvern şi aflate în portofoliul BNM sunt prezentate la valoarea nominală ajustată cu scontul neamortizat.

Hârtiile de valoare deținute de BNM fie prin cumpărare, fie ca urmare a gajului depus de Guvern pentru împrumuturile primite de la BNM, dețin o pondere esențială din valoarea HVS total emise.

6 CREANȚE FAȚĂ DE GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA (CONTINUARE)

La 31 decembrie 2002, aproximativ 76 % din aceste hârtii de valoare emise de Guvern (inclusiv cele care garantau împrumuturile acordate Guvernului) se aflau în portofoliul BNM (2001: 77,4%).

La 31 decembrie 2002 soldul hârtiilor de valoare de stat deținute în portofoliul BNM este compus din hârtii de valoare de stat livrate Băncii Naționale prin conversia împrumuturilor acordate anterior statului. La data scadenței hârtiilor de valoare au fost efectuate reemisiuni de HVS la rate curente de piață, iar termenele de scadență au fost cuprinse între 70 şi 84 zile.

În anul 2002 rata nominală medie ponderată a dobânzii la HVS din portofoliul BNM a fost de 5.21%(2001:12.62%), rata maximă – 11.32%(2001:22.39%) fiind înregistrată în decembrie 2002 (ianuarie 2001), iar rata minimă - în aprilie 2002 (octombrie 2001).

Creditele sunt garantate cu hârtii de valoare la rata pieței, emise de Guvernul Republicii Moldava cu acelaşi termen, care pot fi tranzacționate pe piață.

Creditele ajunse la scadență se prelungesc pe un termen nou de până la 91 de zile , cu rata dobânzii recent formată pe piața primară la hârtiile de valoare cu acelaşi termen.

În anul 2002 rata medie a dobânzii pentru credite acordate statului în MDL a variat între 13,19% în decembrie şi 2,54% în aprilie (în 2001 variația a fost între 19,52% în ianuarie şi 6,08% în decembrie).

7 CREDITE ACORDATE BĂNCILOR ŞI ALTOR PERSOANE

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Credite acordate băncilor	81.397	91.149
Credite acordate persoanelor fizice	6.371	7.102
Provizioane pentru depreciere	(50.842)	(59.572)
	36.926	38.679

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Provizioane la începutul anului	(59.572)	(65.202)
Cheltuieli cu provizioanele în cursul anului	(2.425)	(8.748)
Provizioane în cursul anului	11.155	14.378
Provizioane la sfârşitul anului	(50.842)	(59.572)

În anul 2002, ratele dobânzilor aferente creditelor pe termen lung acordate băncilor în monedă națională, au variat între 10% şi 13,5 % (2001: între 10% şi 15%).

8 ALTE ACTIVE

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Cheltuieli în avans	82	2.495
Alte creanțe	1.567	1.080
Stocuri	3.890	4.314
Provizioane pentru stocuri şi alte creanțe	(3.226)	(3.293)
	2.313	4.596

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Provizioane la începutul anului	(3.293)	(2.207)
Cheltuieli cu provizioanele în cursul anului	(34)	(1.477)
Venituri din provizioane în cursul anului	118	408
Diferențe de reevaluare	(17)	(17)
Provizioane la sfârşitul anului	(3.226)	(3.293)

9 IMOBILIZĂRI CORPORALE ŞI NECORPORALE

	Clădiri	Echipament	Investiții capitale	Active necorporale	Total imobilizări corporale şi necorporale
Valoarea contabilă brută					
Sold la 31 decembrie 2001	32.080	60.937	306	8.845	102.168
Achiziții	-	4.242	-	244	4.486
Scoateri din funcțiune	(1.195)	(2.569)	-	(212)	(3.976)
Sold la 31 decembrie 2002	30.885	62.610	306	8.877	102.678
Amortizare					
Sold la 31 decembrie 2001	12.945	49.034	-	4.381	66.360
Amortizare în 2002	1.596	6.109	-	1.638	9.343
Amortizarea aferentă ieşirilor	(81)	(2.493)	-	(212)	(2.786)
Sold la 31 decembrie 2002	14.460	52.650	-	5.807	72.917
Valoarea netă la 31 decembrie 2001	19.135	11.903	306	4.464	35.808
Valoarea netă la 31 decembrie 2002	16.425	9.960	306	3.070	29.761

10 DISPONIBILITĂȚI ALE GUVERNULUI ŞI BĂNCILOR

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Disponibilități ale Guvernului	118.330	117.175
Disponibilități ale băncilor	785.153	521.583
Operațiuni repo cu băncile	23.082	15.507
Diverse	11	25
	926.576	654.290

Disponibilitățile băncilor sunt reprezentate, în principal, de rezervele minime obligatorii pe care acestea trebuie să le păstreze în conturile deschise la Banca Națională a Moldovei, în conformitate cu cerințele prudențiale impuse de BNM.

În anul 2002, ca urmare a rolului de manager al lichidităților sistemului bancar, BNM a permis băncilor comerciale să creeze depozite la termen în moneda locală. La sfârşitul anului nu existau astfel de solduri.

11 ALTE OBLIGAȚII

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Datorii față de Bugetul Statului	102.593	76.994
Alte obligații	6.891	11.717
	109.484	88.711

Datoria față de Bugetul Statului este reprezentată de suma de plată către acesta reprezentând profitul brut determinat în conformitate cu cerințele Legii BNM, din care s-au dedus alocările stabilite de această lege, precum şi plățile efectuate în avans către Stat în cursul anului.

11 ALTE OBLIGAȚII (CONTINUARE)

Mai jos este prezentată reconcilierea între alocarea profitului şi datoriile față de Bugetul de Stat la sfârşitul anului:

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Alocarea profitului	164.152	194.759
Plăți în avans pe parcursul anului	(61.559)	(117.765)
Datorii la Bugetul de Stat	102.593	76.994

12 CAPITAL ŞI REZERVE

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Fondul statutar	100.000	100.000
Fondul de rezervă	200.000	200.000
Alte rezerve	34.380	57.040
	334.380	357.040

Ca urmare a deciziei Parlamentului Republicii Moldova, capitalul statutar al BNM a fost majorat de la 75 milioane MDL la 100 milioane MDL la 31 decembrie 2001. Această majorare s-a efectuat prin alocarea profitului.

În conformitate cu Articolul 20 al Legii BNM, BNM este obligată să repartizeze anual 20% din profit pentru fondul de rezervă până când acesta va atinge nivelul dublu al capitalului statutar. La 31 decembrie 2001, o sumă de 50 milioane MDL a fost transferată în fondul de rezervă pentru a-l aduce la nivelul de 200 milioane MDL.

Alte rezerve sunt reprezentate, în principal, din veniturile nerealizate din poziția valutară, rezultate ca efect al reevaluării activelor şi obligațiilor deținute în valută de către BNM. Constituirea acestor rezerve are la bază prevederile Articolului 54 al Legii BNM.

13 VENITURI DIN DOBÂNZI

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Împrumuturi acordate Guvernului	79.018	178.315
Hârtii de valoare ale Guvernului	19.125	50.909
Hârtii de valoare emise de nerezidenți	23.377	42.946
Credite acordate băncilor şi altor persoane	9.923	12.495
Depozite şi disponibilități la bănci străine	53.114	77.273
Alte dobânzi	2.225	1.338
	186.782	363.276

14 CHELTUIELI CU DOBÂNZI

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Credite primite de la organizații internaționale	48.235	73.184
Conturi loro şi disponibilități ale băncilor	25.267	21.947
Operațiuni repo cu băncile	424	1.409
	73.926	96.540

15 VENITURI/PIERDERI DIN OPERAȚIUNI DE DEALING ŞI ALTE OPERAȚIUNI ÎN VALUTĂ

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Venituri/(pierderi) din tranzacții cu hârtiile de valoare ale nerezidenților	3.675	(1.176)
Venituri realizate din operațiuni în valută	93.647	42.058
Venituri nerealizate din operațiuni în valută	-	19.704
	97.322	60.586

Veniturile/(pierderile) nerealizate din operațiuni în valută reprezintă diferențele din reevaluarea zilnică a activelor şi obligațiilor BNM exprimate în valută.

Pentru a preveni inflația prin distribuția veniturilor nerealizate, acestea sunt transferate la sfârşitul anului într-o rezervă specială din care vor fi deduse toate pierderile nerealizate viitoare. Pierderile nerealizate care depăşesc soldul acumulat de venituri nerealizate din rezerva specială vor diminua contul de profit şi pierdere. Veniturile nerealizate nu pot fi distribuite ca parte a profitului net.

16 VENITURI DE LA PROVIZIOANE PENTRU DEPRECIEREA CREDITELOR

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Venituri de la provizioane pentru deprecierea creditelor	11.155	14.379
Cheltuieli cu provizioane pentru deprecierea creditelor	(2.425)	(8.749)
	8.730	5.630

17 CHELTUIELILE OPERAȚIONALE

	31 decembrie 2002	31 decembrie 2001
Costul de producție a bancnotelor şi monedelor	7.959	2.555
Cheltuieli cu personalul	24.360	25.200
Amortizarea imobilizărilor corporale şi necorporale	9.343	9.829
Alte cheltuieli operaționale	19.588	16.384
Venituri/(cheltuieli) din provizioane pentru stocuri	(84)	1.069
	61.166	55.037

Cheltuielile cu personalul includ şi costul asigurărilor sociale în proporție de 29 %.

18 RISCUL VALUTAR

Active şi obligații exprimate în MDL şi alte valute

La 31 decembrie 2002, BNM deținea următoarele poziții valutare:

	MDL	USD	Valute convertibile	Valute ne-convertibile	DST	Total
Active						
Numerar şi disponibilități pe termen scurt	-	1.671.040	1.199.235	42	-	2.870.317
Organizații financiare internaționale	2.315.093	-	-	-	3.758	2.318.851
Hârtii de valoare ale nerezidenților	-	555.650	297.327	-	-	852.977
Creanțe față de Guvern	2.158.179	-	-	-	-	2.158.179
Credite acordate băncilor şi persoanelor fizice	36.926	-	-	-	-	36.926
Alte active	1.087	1.224	2	-	-	2.313
Imobilizări corporale şi necorporale	29.761	-	-	-	-	29.761
Total activ	4.541.046	2.227.914	1.496.564	42	3.758	8.269.324
Obligații						
Monedă națională în circulație	2.477.640	-	-	-	-	2.477.640
Disponibilități ale Guvernului şi băncilor	844.334	80.522	1.720	-	-	926.576
Organizații financiare internaționale	2.321.279	-	-	-	2.099.965	4.421.244
Alte obligații	108.638	821	25	-	-	109.484
Total obligații	5.751.891	81.343	1.745	-	2.099.965	7.934.944
Poziția netă	(1.210.845)	2.146.571	1.494.819	42	(2.096.207)	334.380

Alte valute convertibile sunt reprezentate, în principal, de euro şi lire sterline.

18 RISCUL VALUTAR (CONTINUARE)

Active şi obligații exprimate în MDL şi alte valute

La 31 decembrie 2001, BNM deținea următoarele poziții valutare:

	MDL	USD	Valute convertibile	Valute ne-convertibile	DST	Total
Active						
Numerar şi disponibilități pe termen scurt	-	1.416.231	607.998	30	-	2.024.259
Organizații financiare internaționale	2.025.063	-	-	-	9.767	2.034.830
Hârtii de valoare ale nerezidenților	-	665.320	308.978	-	-	974.298
Creanțe față de Guvern	1.899.278	-	-	-	-	1.899.278
Credite acordate băncilor şi altor persoane	38.679	-	-	-	-	38.679
Alte active	3.872	724	-	-	-	4.596
Imobilizări corporale şi necorporale	35.808	-	-	-	-	35.808
Total activ	4.002.700	2.082.275	916.976	30	9.767	7.011.748
Obligații						
Monedă națională în circulație	1.967.344	-	-	-	-	1.967.344
Disponibilități ale Guvernului şi băncilor	554.872	93.511	5.907	-	-	654.290
Organizații financiare internaționale	2.026.849	-	-	-	1.917.514	3.944.363
Alte obligații	79.814	8.888	9	-	-	88.711
Total obligații	4.628.879	102.399	5.916	-	1.917.514	6.654.708
Poziția netă	(626.179)	1.979.876	911.060	30	(1.907.747)	357.040

19 CONTROLUL RISCULUI

Pe parcursul desfăşurării normale a activității, Banca Națională a Moldovei este expusă la o serie de riscuri, dintre care cele mai importante sunt riscul valutar, de exploatare, de creditare, al ratei dobânzii şi de lichiditate. Structura activelor şi obligațiilor BNM depinde în principal de natura funcțiilor statutare ale Băncii Naționale a Moldovei şi nu neapărat de aspectele comerciale. În acelaşi timp, BNM controlează permanent expunerea față de riscuri, prin diverse tehnici de management. Managementul riscului Băncii Naționale a Moldovei este reglementat prin instrucțiuni interne şi este monitorizat cu atenție de Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei precum şi de Comitetele şi Comisiile Băncii Naționale a Moldovei. Consiliul de Administrație, Comitetele, Comisiile şi celelalte grupuri de lucru analizează problemele legate de politica monetară, privind investițiile şi cea valutară a Băncii Naționale a Moldovei şi stabileşte limite pentru volumele de operațiuni precum şi cerințe în ce priveşte evaluarea partenerilor Băncii Naționale a Moldovei.

Riscul de exploatare reprezintă riscul de pierdere ca urmare a segmentării controalelor interne. Banca Națională a Moldovei controlează acest risc prin intermediul Departamentului de Audit Intern care controlează politicile şi procedurile contabile precum şi funcționarea sistemului de control intern al BNM. Riscul de exploatare asociat operațiunilor cu rezervele valutare este controlat pe baza unor instrucțiuni interne ale Băncii Naționale a Moldovei. Distribuția responsabilităților între departamentele diverse ale Băncii Naționale a Moldovei („front-office”, „middle-office”, „back-office”) este considerată de asemenea un mecanism de control al riscului de exploatare.

Riscul ratei dobânzii

Banca Națională a Moldovei este expusă riscului ratei dobânzii atât pe piața internă cât şi pe cea externă, în special ca urmare a investirii rezervelor internaționale, acordării de credite Guvernului şi altor bănci, la o rată fixă, în sume şi pentru perioade diferite de cele ale depozitelor la termen şi ale altor fonduri împrumutate. De asemenea, întrucât BNM are drept principal obiectiv stabilitatea monetară, în realizarea politicii sale monetare s-ar putea întâmpla ca rentabilitatea rezultată ca efect al dobânzilor practicate să nu fie un element important.

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Riscul lichidității

Riscul lichidității este definit ca risc atunci când scadențele activelor şi cele ale obligațiilor nu corespund. Scadențele activelor şi obligațiilor precum şi capacitatea de a înlocui la un cost acceptabil datoriile purtătoare de dobândă pe măsură ce acestea ajung la scadență constituie factori importanți pentru evaluarea lichidității Băncii Naționale a Moldovei şi a expunerii acesteia la variația ratei dobânzii şi a ratei de schimb.

Hârtiile de valoare emise de Guvernul Republicii Moldova şi deținute de BNM au scadența mai mică de 90 de zile. Cu toate acestea, la scadență aceste hârtii de valoare sunt răscumpărate de Guvern şi sunt emise noi hârtii de valoare care sunt achiziționate de Banca Națională a Moldovei.

Împrumuturile acordate de BNM Guvernului Republicii Moldova au, de asemenea, scadența contractuală mai mică de 90 de zile. Aceste împrumuturi sunt reînnoite totdeauna la scadență. La scadență, dobânda acumulată este plătită Băncii Naționale a Moldovei.

Riscul de creditare

Banca Națională a Moldovei este expusă la riscul de credit, respectiv riscul ca un client să nu poată rambursa toate datoriile la timp. În general, expunerea maximă a BNM la riscul de creditare, exclusiv valoarea garanției, este reflectată în valoarea contabilă a activelor financiare. Impactul compensării posibile a activelor şi datoriilor pentru a reduce expunerea la riscul de creditare nu este semnificativ.

Managementul riscului de creditare. Riscul de creditare aferent tranzacțiilor cu rezerve valutare este controlat prin aprobarea tranzacțiilor şi plasamentelor de fonduri, stabilirea de limite prin care se restricționează riscul şi monitorizarea permanentă a pozițiilor. Limitele sunt stabilite pe baza indicilor de creditare şi sunt reanalizate regulat. Riscul de creditare asociat portofoliului valutar local este monitorizat şi controlat.

Riscul valutar

Riscul valutar este riscul ca valoarea instrumentelor financiare să varieze ca urmare a modificării ratelor de schimb.

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Managementul rezervelor valutare

În conformitate cu reglementările BNM, protecția şi lichiditatea activelor de rezervă precum şi profitabilitatea tranzacțiilor cu acestea sunt asigurate pe baza diversificării active a investițiilor prin desfăşurarea de tranzacții pe piețele monetare şi de capital internaționale. Analiza riscurilor utilizată de Banca Națională a Moldovei în procesul de management al rezervelor valutare se efectuează prin compararea nivelului de risc real cu cel teoretic. Riscurile de creditare sunt limitate şi pe baza indicilor de creditare minimi acceptabili şi a limitelor operaționale.

Principalul obiectiv al activității de management al rezervelor valutare îl constituie asigurarea unei combinații optime de protecție, lichiditate şi profitabilitate a activelor de rezervă. Astfel, maximizarea profitabilității rezervelor constituie un obiectiv secundar din perspectiva asigurării protecției şi lichidității acestora.

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Tabelul de mai jos arată activele şi obligațiile la 31 decembrie 2002 grupate după perioada rămasă până la scadență:

	Mai puțin de 3 luni	De la 3 luni la 6 luni	De la 6 luni la 12 luni	Mai mult de 1 an	Scadență ne-determinată	Total
Activ						
Numerar şi disponibilități pe termen scurt	2.870.317	-	-	-	-	2.870.317
Organizații financiare internaționale	3.758	-	-	-	2.315.093	2.318.851
Hârtii de valoare ale nerezidenților	852.977	-	-	-	-	852.977
Creanțe față de Guvern	2.158.179	-	-	-	-	2.158.179
Credite acordate băncilor şi altor persoane	666	658	1.317	34.285	-	36.926
Alte active	1.856	-	-	457	-	2.313
Imobilizări corporale şi necorporale	-	-	-	13.336	16.425	29.761
Total activ	5.887.753	658	1.317	48.078	2.331.518	8.269.324
Obligații						
Monedă națională în circulație	2.477.640	-	-	-	-	2.477.640
Disponibilități ale Guvernului şi băncilor	926.576	-	-	-	-	926.576
Organizații financiare internaționale	30.551	52.850	221.190	1.801.119	2.315.534	4.421.244
Alte obligații	109.410	-	-	74	-	109.484
Total obligații	3.544.177	52.850	221.190	1.801.193	2.315.534	7.934.944
Excedent/(deficit) net de lichiditate	2.343.576	(52.192)	(219.873)	(1.753.115)	15.984	334.380
Excedent/(deficit) net cumulat de lichiditate	2.343.576	2.291.384	2.071.511	318.396	334.380	-

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Tabelul de mai jos arată activele şi obligațiile la 31 decembrie 2001 grupate după perioada rămasă până la scadență.

	Mai puțin de 3 luni	De la 3 luni la 6 luni	De la 6 luni la 12 luni	Mai mult de 1 an	Scadență ne-determinată	Total
Activ						
Numerar şi disponibilități pe termen scurt	2.024.259	-	-	-	-	2.024.259
Organizații financiare internaționale	9.766	-	-	-	2.025.064	2.034.830
Hârtii de valoare ale nerezidenților	752.662	-	-	-	221.636	974.298
Creanțe față de Guvern	1.899.278	-	-	-	-	1.899.278
Credite acordate băncilor şi altor persoane	4.313	1.361	3.930	29.075	-	38.679
Alte active	1.627	-	-	2.969	-	4.596
Imobilizări corporale şi necorporale	-	-	-	-	35.808	35.808
Total activ	4.691.905	1.361	3.930	32.044	2.282.508	7.011.748
Obligații						
Monedă națională în circulație	1.967.344	-	-	-	-	1.967.344
Disponibilități ale Guvernului şi băncilor	654.290	-	-	-	-	654.290
Organizații financiare internaționale	74.523	46.230	113.006	1.685.233	2.025.371	3.944.363
Alte obligații	80.927	-	182	7.602	-	88.711
Total obligații	2.777.084	46.230	113.188	1.692.835	2.025.371	6.654.708
Excedent/(deficit) net de lichiditate	1.914.821	(44.869)	(109.258)	(1.660.791)	257.137	357.040
Excedent/(deficit) net cumulat de lichiditate	1.914.821	1.869.952	1.760.694	99.303	357.040	-

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Riscul de piață

Republica Moldova este în stadiu tranzitoriu de dezvoltare a unei economii de piață şi la momentul actual a atins rezultate pozitive macroeconomice. Totuşi, conducerea Băncii Naționale a Moldovei nu este în măsură de a prognoza eventualele schimbări în condițiile din Republica Moldova şi efectul pe care acestea l-ar putea avea asupra situației financiare, rezultatelor şi fluxurilor de trezorerie.

20 ANGAJAMENTE ŞI OBLIGAȚII NEPREVĂZUTE

Reclamații generale

Uneori pe parcursul derulării normale a activității, BNM primeşte reclamații de la partenerii săi. Conducerea rezolvă aceste reclamații şi consideră că nu vor fi înregistrate pierderi semnificative în acest sens.

Acțiuni în judecată

La 31 decembrie 2002, Banca Națională a Moldovei nu era implicată în nici un dosar juridic semnificativ.

Angajamente legate de creditare

La 31 decembrie 2002 nu exista nici un angajament legat de creditare.

21 EVENIMENTE ULTERIOARE

La 25 februarie 2003 cursul oficial de schimb al USD calculat de BNM a fost de 1 USD = 14,2042 MDL față de 1 USD = 13,822 MDL la 31 decembrie 2002 (31 decembrie 2001: 1 USD = 13,0909 MDL).

Tabelul nr. 1. **EVOLUȚIA INDICATORILOR MACROECONOMICI**

	2000	2001	2002
Produsul intern brut nominal, (mil. lei)	**16019.6**	**19051.5**	**22040.4**
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	102.1	106.1	107.2
Deflatorul PIB, %	127.3	112.1	107.9
Producția industrială, (mil. lei)	**8167.7**	**10427.6**	**11870.8**
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	107.7	113.7	110.6
Indicele prețurilor cu ridicata în industrie (mediu anual)	128.5	112.3	104.7
Producția agricolă, (mil. lei)	**8268.0**	**8646.0**	**9408.0**
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	96.7	106.4	103.0
Investițiile în capital fix, (mil. lei)	**1759.3**	**2315.1**	**2074.7**[1]
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	85.0	111.0	104.0
Deficitul bugetului consolidat, (mil. lei)	**166.4**	**1.0**	**109.7**
- față de PIB, %	1.0	0.01	0.5
Prețurile			
Indicele prețurilor de consum (mediu anual)	131.0	109.6	105.2
Indicele prețurilor de consum pe perioadă	118.4	106.3	104.4
Piața muncii			
Numărul scriptic mediu al personalului la sfârşitul perioadei, (mii persoane)	713.6	704.5	689.8
Numărul şomerilor oficial înregistrați la sfârşitul perioadei, (mii persoane)	28.9	27.6	24.0
Rata şomajului conform BIM	8.5	7.3	6.8
Salariul mediu, (lei)	**407.9**	**543.7**	**691.9**[1]
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	102.2	121.6	126.7
Bugetul minim de consum, (lei)	**944.5**	**1052.8**	**1137.4**
Gradul de acoperire a bugetului minim de consum prin salariul mediu, %	43.2	51.6	60.8
Restanțele la salarii, (mil. lei)	**270.7**	**222.7**	**137.8**
Datoria externă, (mil. USD)	**1230.1**	**1224.6**	**1330.1**
Datoria internă, (mil. lei)	**2022.2**	**2400.5**	**2821.4**
- împrumuturi de la BNM cu garanția HVS	1315.2	1507.1	1744.1
- hârtii de valoare de stat în circulație,	707.0	893.4	1077.3
inclusiv în portofoliul BNM	360.7	400.0	400.0

[1] date preliminare pentru perioada ianuarie-decembrie 2002

Sursa: Departamentul Statistică şi Sociologie, Ministerul Finanțelor şi BNM

Tabelul nr. 2. **PRODUSUL INTERN BRUT**

	mil. lei, preţuri curente			*modificarea anuală reală, %*			*ponderea, %*		
	2000	**2001**	**2002**	**2000**	**2001**	**2002**	**2000**	**2001**	**2002**
pe categorii de resurse									
Produsul Intern Brut	**16019.6**	**19051.5**	**22040.4**	**2.1**	**6.1**	**7.2**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Valoarea adăugată brută, total	**14022.1**	**16773.0**	**19193.6**	**0.3**	**5.8**	**5.7**	**87.5**	**88.0**	**87.1**
Bunuri	6684.3	7835.5	8727.3	5.8	7.2	6.0	41.7	41.1	39.6
Agricultura	4070.4	4271.4	4630.5	2.3	7.4	4.0	25.4	22.4	21.0
Industria	2613.9	3564.1	4096.8	10.8	7.0	8.3	16.3	18.7	18.6
Servicii	7717.3	9370.5	10925.4	-7.7	4.8	5.2	48.2	49.2	49.5
Construcţii	432.7	583.5	642.0	-30.3	24.5	3.0	2.7	3.1	2.9
Comerţ cu ridicata	2002.7	2287.2	2536.7	-23.9	0.9	4.0	12.5	12.0	11.5
Transport şi comunicaţii	1527.7	1974.3	2251.8	21.4	9.1	10.2	9.5	10.4	10.2
Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate	-379.5	-432.9	-459.1	-53.6	10.2	-1.8	-2.4	-2.3	-2.0
Impozite nete pe produse şi import	**1997.5**	**2278.5**	**2846.8**	**17.2**	**8.6**	**18.0**	**12.5**	**12.0**	**12.9**
pe categorii de utilizări									
Consumul final:	**16502.7**	**19262.7**	**22625.9**	**17.2**	**4.4**	**9.5**	**103.1**	**101.1**	**102.7**
gospodăriilor	14030.9	16384.7	18640.2	20.7	6.1	8.2	87.6	86.0	84.6
administraţiei publice şi private	2471.8	2878.0	3985.7	0.4	-5.8	17.1	15.5	15.1	18.1
Formarea brută de capital	**3836.2**	**4435.6**	**5003.9**	**11.9**	**5.2**	**1.1**	**23.9**	**23.3**	**22.7**
formare brută de capital fix	2472.5	3190.0	3653.3	-8.7	17.3	4.1	15.4	16.8	16.5
variaţia stocurilor	1363.7	1245.7	1350.6	97.6	-16.8	-6.8	8.5	6.5	6.2
Export net	**-4319.3**	**-4646.8**	**-5589.4**	***124.6***	***-1.5***	***11.0***	**-26.9**	**-24.4**	**-25.4**
Export	7945.7	9536.2	12238.1	9.5	17.2	18.4	49.6	50.0	55.5
Import	12265.0	14183.0	17827.5	32.3	10.6	16.0	76.5	74.4	80.9

Sursa: Departamentul Statistică şi Sociologie

Tabelul nr. 3. **DINAMICA INFLAȚIEI**

	% modificării față de luna precedentă			% modificării față de luna decembrie a anului precedent			% modificării față de luna similară a anului precedent		
	2000	***2001***	***2002***	***2000***	***2001***	***2002***	***2000***	***2001***	***2002***
ianuarie	2.9	1.2	1.3	2.9	1.2	1.3	40.4	16.0	6.0
februarie	1.3	0.3	-0.4	4.2	1.5	0.9	40.1	15.0	6.0
martie	0.1	0.3	0.5	4.3	1.8	1.4	39.4	16.0	6.0
aprilie	1.6	1.5	1.9	6.0	3.3	3.3	38.9	15.0	6.3
mai	1.4	0.5	1.6	7.5	3.8	5.0	35.3	14.0	7.5
iunie	4.4	-0.5	-3.4	12.2	3.3	1.4	31.7	9.0	4.3
iulie	0.7	-1.7	-1.5	13.0	1.5	-0.1	29.4	6.0	4.6
august	0.8	-0.5	-0.6	13.9	1.0	-0.7	29.5	5.0	4.5
septembrie	1.4	0.9	0.8	15.5	1.9	0.1	29.2	4.0	4.4
octombrie	1.0	1.3	1.2	16.6	3.2	1.3	27.8	5.0	4.3
noiembrie	0.8	1.1	1.2	17.5	4.3	2.5	23.5	5.0	4.5
decembrie	0.8	1.9	1.9	18.4	6.3	4.4	18.4	6.3	4.4

Sursa: Departamentul Statistică şi Sociologie

Tabelul nr. 4. **IDICATORII MONETARI** (mil. lei, la sfârşit de perioadă)

	2000	2001	2002
1. Agregate monetare			
Baza monetară	1945.7	2488.9	3262.7
M0 (bani în circulaţie)	**1469.3**	**1834.2**	**2288.5**
Depozite la vedere	493.8	739.3	1056.9
M1	**1963.0**	**2573.5**	**3345.5**
Depozite la termen	551.2	890.9	1172.1
Instrumentele pieţei monetare	0.2	0.3	0.3
M2	**2514.4**	**3464.8**	**4517.9**
Depozite în valută străină	995.2	1322.5	1993.6
M3	**3509.6**	**4787.3**	**6511.5**
Viteza de rotaţie a banilor (M3)	4.56	3.98	3.38
Multiplicatorul monetar (M3)	1.80	1.92	2.00
2. Depozite (total)	**2040.1**	**2952.8**	**4222.7**
Depozitele persoanelor juridice,	1103.7	1299.1	1835.7
inclusiv în valută străină	535.8	552.9	716.6
Depozitele persoanelor fizice,	936.4	1653.7	2387.0
inclusiv în valută străină	459.4	769.6	1277.0
3. Credite			
Credite băncilor comerciale	62.3	75.6	81.4
Credite în economie, total	2291.2	3101.3	4165.7
În moneda naţională:	1358.8	1838.2	2422.2
– întreprinderilor de stat	181.4	247.4	279.2
– sectorului privat	1017.7	1407.4	1844.7
– populaţiei	124.4	180.2	315.3
În valută străină	932.4	1263.1	1743.5

Sursa: BNM

Tabelul. nr. 5. **RATA MEDIE LA CREDITE**

Perioada	Credite acordate				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul, mil. lei	dobânda, %	volumul, mil. lei	dobânda, %
Ianuarie 2002	266.7	179.4	26.07	87.3	13.08
Februarie	359.3	236.1	24.51	123.2	12.47
Martie	402.0	307.8	24.86	94.2	12.83
Aprilie	406.5	277.1	25.08	129.4	12.94
Mai	318.2	181.9	25.08	136.3	12.63
Iunie	373.4	213.7	24.52	159.7	12.59
Iulie	461.0	266.8	23.51	194.2	12.58
August	457.1	276.1	23.19	181.0	11.51
Septembrie	714.0	395.4	22.52	318.6	11.95
Octombrie	589.0	352.2	22.08	236.8	11.91
Noiembrie	527.0	323.3	21.68	203.7	11.44
Decembrie	597.4	414.1	19.29	183.3	11.90
Total	5471.6	3423.9	23.14	2047.7	12.19

Sursa: BNM

Tabelul. nr 6. **RATA MEDIE LA DEPOZITE**

Perioada	Depozite la termen atrase				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul, mil. lei	dobânda, %	volumul, mil. lei	dobânda, %
Ianuarie 2002	315.1	171.9	17.30	143.2	3.84
Februarie	263.9	138.2	17.21	125.7	3.16
Martie	281.6	137.0	15.04	144.6	2.90
Aprilie	331.3	163.5	13.33	167.8	2.87
Mai	293.7	104.8	15.06	188.9	2.82
Iunie	305.3	119.8	13.93	185.5	3.29
Iulie	282.2	128.3	14.95	153.9	3.88
August	319.9	152.1	14.69	167.8	3.11
Septembrie	380.1	165.5	13.37	214.6	2.84
Octombrie	331.3	172.3	12.71	159.0	3.60
Noiembrie	358.0	138.1	12.54	219.9	2.92
Decembrie	347.3	143.5	12.64	203.8	3.35
Total	3809.7	1735.0	14.38	2074.7	3.19

Sursa: BNM

Tabelul. nr. 7. **RATA PROFITULUI LA HVS EMISE PE PIAȚA PRIMARĂ**

	Tipuri	dec. 2001	ian. 2002	febr.	mart.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	n.	dec.	Rata nominală medie ponderată
Rata medie ponderată	**91 zile**	7.41	6.92	4.73	3.73	2.94	3.85	5.03	5.98	4.54	3.00	4.79	6.91	10.45	5.26
	182 zile	11.22	10.11	7.39	4.99	3.73	4.40	5.59	6.44	5.60	4.07	5.55	7.60	10.84	6.07
	273 zile	13.40	11.59	8.30	5.66	3.84	5.74	7.27	7.13	6.46	5.35	5.94	8.01	10.91	6.78
	364 zile	13.60	13.61	9.55	7.94	6.96	6.96	7.63	7.58	6.96	6.27	6.83	8.72	11.28	7.48
Rata nominală medie ponderată a profitului		8.84	7.86	5.98	4.42	3.49	4.35	5.66	6.30	5.22	4.12	5.31	7.30	10.49	5.75

Sursa: BNM

Tabelul nr.8. **CURSUL OFICIAL DE SCHIMB,** (lei)

	2000		**2001**		**2002**	
	sfârşit de perioadă	mediu anual	sfârşit de perioadă	mediu anual	sfârşit de perioadă	mediu anual
USD (1$)	12.3833	12.4334	13.0909	12.8668	13.8220	13.5730
RUR (1)	0.4322	0.4415	0.4340	0.4406	0.4329	0.4324
EURO (1∈)	11.4979	11.4945	11.5337	11.5239	14.3963	12.8337
ROL (1000)	0.4780	0.5810	0.4160	0.4440	0.4130	0.4110

Sursa: BNM